ציוני הלכה

ה"ג.מזיגת הכוס. שם סעי' י. הצעת המטה. שם סעי' יח. הרחצת ידיו ורגליו. שם סעי' יב.

גזרת הרגל, מאין לנו לאסור". אלא שיש לסמוך את דבריהם ממה שאמרו בחיצונה (שבת יב:) כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא יאכילנו דברים טמאים ואמרינן דברים טמאים ס"ד אלא אימא דברים שאינן מתוקנין. והתם ודאי על שלחן אחד נמי אסור דומיא דעוף וגבינה דאיכא למגזר ביה עלייה אטו אכילה, וקאמר כיוצא בו, אלמא אכילת זב וזבה נמי על שלחן אחד אסור כי האיך. מיהו אתחזי לן שאם הפרישה מפה אחרת לעצמה אעפ"י שהיתה אוכלת על השלחן מותר, דהא איכא הכירא להרחקה. והכי נהוג עלמא נמי לבשר וגבינה.

ג אמר ר' יצחק בר' חנינא אמר רב הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו וידיו ורגליו (ברכות נא:). מזיגת הכוס, דביתהו דשמואל מחלפא מירא דימינא לידא דשמאלא, משום הכירא. אביי מנחא ליה אבי סדיא. הצעת המטה, לא אמרינן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה.

ד כתב ר"ח ז"ל דכל הני מילי בימי ליבונייהו אבל בימי נדותן אסור. וכולהו רבוותא לא איפלגי נדה מילתא מידי. ושמא הכריח אותו מה שראה בתורת כהנים בסדר ויקרא בפרשת אל נפש כי תגע. טומאתו, לרבות זבים וזבות נדות וילודות, אין לי אלא ימי הטמרן, ימי קולן מנין, ת"ל לכל טומאתו. ומשמע ליה מהכא דאיכא ימי קולא בימי זיבה, ומאי נינהו ימי ליבון. אלמא דמקילינן בהו טפי מימי הראיה. ולאו מילתא היא, דאם כן גבי זב ונדה וילדת מאי ימי קולא משבחת בהו, אלא הקולא השוה בכולן הם הימים שאינן רואין דם, וימי החומרא הם הימים הרואים דם מפני שהם טמאים וטומאה יוצאה מגופם, אבל לענין אחר אין ביניהם שום הפרש. ולפי דעתי חומרא דאתי לידי קולא היא דקא מיקל בימי לבון טפי מימי נדה ואתי לזלזולי בהו טפי, ואין ראוי לעשות כן.

ה תניא בנדרים פרק שני (ט:) אל תרבה שיחה עם האשה שסופך בא לידי ניאוף. ר' אחא בר' יאשיה אומר כל הצופה בנשים סוף בא לידי עבירה, וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין. אמר רב יוסף ובאשתו נדה. אמר רבי שמעון בן לקיש, עקבה דקתני, מקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב. יש מפרשים דהא דריש לקיש אדרב יוסף אתמר ולקולא קאמר, דאפילו באשתו נדה לא מיענש בבנים שאין מהוגנין אלא במקום הטנופת. וי"מ

שינויי מהדורות

1. "וממא וכו'... קוס הפכס" ליתא במהדורות כרמטגוות (ד).

לנפש תדרשנו

א. מאין לנו לאסור. כן היא דעת ההשלמה ודבריו מובאים בס' המאורות (הצעת הר' בלוי, ניו יורק), וכן הדעתק מבת"י ס' ההשלמה כהגהות למאירי מס' שבת (יג:), ועי"ש שרותה ההשלמה את הסמך שממשיך ומביא רבנו.

ציוני הלכה

ה"ה.אסור להסתכל בעקב אשתו. שם סעי' ג. אסור להסתכל בסקום הטנופת. פרש"י סי' רמ סעי' ד. ה"ו.נאמנת לומר וכו'. סי' קפד סעי' יא. סי' קפה סעי' ב. ה"ז.סי' קפה סעי' ב.

מסורת הראב"ד

(ד) עמ' קעב

דהא דריש לקיש מלתא באפי נפשה היא, ולפרושי למילתא נמי אתא, ומילתא דרב יוסף לחוד ודריש לקיש לחוד, דהא דרב יוסף בעקבה ממש ובאשתו נדה כדאמרינן בהדיא, והא דריש לקיש אפילו באשתו שאינה נדה ומאי עקבה מקום הטנופת, ורב יוסף וריש לקיש לא פליגי בעיקרא דמלתא אלא בפרושא דברייתא, דמר מוקים לה בעקבה ממש כפשוטה ובאשתו נדה, ומר מוקים לה באשה סתם בין נדה בין שאינה נדה כפשוטה, ומאי עקבה מקום הטנופת. ואנן לית לן לאברועי בהא מילתא דמעשה שמים הוא. מיהו מידי איסורא לא נפיק ונקטינן כתרווייהו לחומרא דאסור להסתכל בעקב אשתו נדה. ומן העקב נלמוד לכל מקום המכוסה שבה שמא יבוא לידי הרגל. ואסור להסתכל בה במקום הטנופת אע"פ שאינה נדה. ועוד דאיכא למימר נמי דלא פליגי אלא מר מוקים לה הכי ומר מוקים לה הכי ותרווייהו סבירא להו כהדדי. ועוד תניא (שם) בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, יראתו על פניכם זו בושה, לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא, מכאן אמרו סימן יפה הוא לאדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא. ומיהא שמעינן דאסור להסתכל במקום הטנופת כלל, שכל המסתכל במקום הטנופת אין לו בושת פנים. ועוד דקא מגרה יצר הרע בנפשיה כמו שאנו עתידים לפרש בשער הקדושה בע"ה".

ו כתב רב אחא ז"ל (דיש"א שאילתא מ) ואשה שקבעה לה זמן לראייתה נאמנת לומר לא ראיתי, דאמר (ברכות לא:) רב חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לדעתה. מיהו היכא דהוחזקה נדה בשכנותיה כגון דלבשה מנא דהות לבשה בימי נדתה, ואמרה לבעלה טהורה אני, אינה נאמנת דאמר רב יהודה (שם) הוחזקה נדה בשכנותיה לוקה עליה משום נדה, אלמא כוראי משוינן ליה". ותנן נמי בכתובות בפרק המריר (שם) ומשמשתו נדה. ואקשנן אי דידע ניפרוש, אי דלא ידע נסמוך עילוה, ואוקימנא כדרב יהודה דכי האי גוונא לא מיבעי ליה למסמך עילוה, אלמא לא מהימנא. (וכל האשלתות)

ז והיכא דאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני, לא מהימנא דהא שויאת לנפשה חתיכה דאיסורא. אבל אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת (ברכות כב:). היכי דמי אמתלא, כי ההוא מעשה דשמואל דאמרה ליה טמאה אני והדר אמרה ליה טהורה אני, ואמר לה שמואל אתמול טמאה ועכשיו טהורה, אמרה ליה לא הות בחילי ההיא שעתא, ובעא מיניה שמואל מרב ואמר ליה נאמנת, והכי איתא בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ה).

לנפש תדרשנו

ב. בעקבה ממש. ע' סר"ס (סי' קצה ס"ק יז) דכ' דנעלמו מעיני הב"י והב"ח והפרישה דברי רבנו הכא ולכן תמהו על הרשב"א, עיי"ש.

ג. ונקטינן כתרוייהו לחומרא. ע' סר"ס (קצה ס"ק יא) שלומד מדברי רבנו הנ"ל קו בפסיקה ברינים אלו ידכל הני דפליגי רבוותא נכון להחמיר".

ג". כודאי משוינן לה. ע' תוה"ב (ט:) דמבאר יותר, וגם מדייק הרשב"א מהמגיא שם הא דלא נאמנת באמתלא.

והמסתכל וכו'. שם בגמרא בפרק נגמר לשם (דף פ"ד ע"ב): ואפילו לשכור וכו'. ובגרסא ב' ומותרת. להתחבל וכו'. פרק קמא דקדושין (דף ס"ד ע"ב). סבר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיתחבל בבהמה עד שיהא לו בה חלק. ומה שכתב לא יהא לו בה חלק. הוא מלשון הרמב"ם ז"ל בפרק ראשון מהלכות אישות הלכה ד' ומה שכתב אלא יקל מהו

אבן העזר כה — כה הלכות פריה ורביה

ובמקום שרבינו חם סבם שמותר לדעתו ליבא המות בהמות אצלם. כמו המסמות (ב"י כב ד"ה אין מעמדין) (ס"ם פ"ב פי' ה) מעמדין ומ"ש שרבינו חם סבם שמותר לדעתו ליבא המות בהמות אצלם. כמו המסמות (ב"י כב ד"ה אין מעמדין) (ס"ם פ"ב פי' ה) מעמדין ומקום ד"ל דהלכה כדבי מקום מעמדין לאיסור

ומנשק בכל אבר שירצה. לכאורה משמע דאפילו באותו מקום שרי לנשק דאין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי דאמר אלמים מפני מה הוין מפני שמנשקים באותו מקום אלא הלכה כחכמים דכל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה אבל דעת הראב"ד אינו כן אלא דמה שאמר ר' יוחנן אין הלכה כר"י בן דהבאי אינו [אלא] על הפיכת שלמן כדכתב רבינו בסוף סי' זה בשמו וכ"כ בא"ם סימן ר"מ:

ב ור"י פירש דאפילו בהוצאת ש"ז וכו' עד אלא אסור להיות רגיל בכך. איכא למידק לאיזה צורך מזר ואמר אלא אסור להיות רגיל בכך וגרסה דס"ל לרבינו דברגיל אסור אפילו בלא הוצאת שכבת זרע והכי קאמר דלא מיבעיא דבהוצאת ש"ז אסור ברגיל אלא אפילו בלא הוצאת ש"ז אסור ברגיל וטעמא דמילתא דדומה במקצת למעשה ער ואונן שהיו רגילין בכך ואע"ג דאינו דומה לגמרי שהרי השמיטו זרע מכל מקום איסורא איכא וכן גרסה מדברי הרא"ש בפ' ד' אמין שכתב בהך שיטתא ח"ל ועי"ל דלא מקיב מעשה ער ואונן אלא מ"מ רגיל לעשות כן תדיר אבל אם באקראי בעלמא מתאוה לשמש שלא כדרכה שרי, וכו' מדלא הזכיר הוצאת זרע משמע דברגיל אסור אפילו בלא הוצאת זרע ודלא כדמשמע מדברי המוספות בפס שכתבו בהך שיטתא ח"ל ועוד אר"י דלא מקיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד וכו' אלמא דבלא השחתת זרע שרי אפילו ברגיל ורבינו מוסיף דברי הרא"ש אליבא דר"י עיקר ואפשר דאף המוספות שכתבו ורגיל לעשות וכו' הכי ורגיל פירושו או רגיל בכך אסור אפילו בלא הוצאת זרע והיינו כמ"ש הרא"ש:

באשתו עושה בועל בכל עת שירצה ומנשק בכל אבר (א) שירצה ובא אליה בין כדרכה בין שלא כדרכה ה) [ה] בין דרך אברים [ו] ובלבד שלא יוציא שכבת זרע לבטלה. ור"י פירש דאפילו בהוצאת שכבת זרע נמי מותר לשמש שלא כדרכה ובלבד שלא יהא רגיל כן אלא אקראי בעלמא שמתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה אלא אסור להיות רגיל בכך. עוד מדברי הרמב"ם ז"ל מדת חסידות שלא יקל ראשו בכך ושיקדש עצמו בשעת תשמיש ז) ולא יסור מדרך העולם שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות. ולא ירבה בתשמיש להיות מצוי אצל אשתו תמיד שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה בורות הוא אלא כל הממעט בתשמיש הרי זה משובח ובלבד שלא יבטל עונה אלא מדעת אשתו ע"כ. ואיזהו העונה האמורה בתורה הטיילים שפרנסתם מצויה להם ואין פורעין מס עונתם בכל יום. הפועלים שעושים מלאכה בעיר אחרת ולנים בכל לילה בבתיהם (ו) פעם אחת בשבוע. ואם עושין מלאכה בעירם פעמיים בשבוע. והחמרים אחת בשבוע. והגמלים אחת לשלשים יום. והספנים

ובלבד שלא יוציא שכבת זרע לבטלה. כל זה לשון הרמב"ם בפכ"א מהא"ב (ה"ט) וכתב כן מדברסיון בפפ"ב דנדרים (כ.) א"ר יוחנן בן דהבאי חגרים מפני מה הוין מפני שמנשקים באותו מקום אלא הלכה כחכמים דכל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה אבל דעת הראב"ד אינו כן אלא דמה שאמר ר' יוחנן אין הלכה כר"י בן דהבאי אינו [אלא] על הפיכת שלמן כדכתב רבינו בסוף סי' זה בשמו וכ"כ בא"ם סימן ר"מ:

ב ור"י פירש דאפילו בהוצאת ש"ז וכו' עד אלא אסור להיות רגיל בכך. איכא למידק לאיזה צורך מזר ואמר אלא אסור להיות רגיל בכך וגרסה דס"ל לרבינו דברגיל אסור אפילו בלא הוצאת שכבת זרע והכי קאמר דלא מיבעיא דבהוצאת ש"ז אסור ברגיל אלא אפילו בלא הוצאת ש"ז אסור ברגיל וטעמא דמילתא דדומה במקצת למעשה ער ואונן שהיו רגילין בכך ואע"ג דאינו דומה לגמרי שהרי השמיטו זרע מכל מקום איסורא איכא וכן גרסה מדברי הרא"ש בפ' ד' אמין שכתב בהך שיטתא ח"ל ועי"ל דלא מקיב מעשה ער ואונן אלא מ"מ רגיל לעשות כן תדיר אבל אם באקראי בעלמא מתאוה לשמש שלא כדרכה שרי, וכו' מדלא הזכיר הוצאת זרע משמע דברגיל אסור אפילו בלא הוצאת זרע ודלא כדמשמע מדברי המוספות בפס שכתבו בהך שיטתא ח"ל ועוד אר"י דלא מקיב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד וכו' אלמא דבלא השחתת זרע שרי אפילו ברגיל ורבינו מוסיף דברי הרא"ש אליבא דר"י עיקר ואפשר דאף המוספות שכתבו ורגיל לעשות וכו' הכי ורגיל פירושו או רגיל בכך אסור אפילו בלא הוצאת זרע והיינו כמ"ש הרא"ש:

הזוהר בענוש המוציא זרע לבטלה כי הוא גדול משאר עבירות שבתורה לא היה כותב זה שכתב ו) [עד כאן]: ודע שכתב רבינו בטור א"ם סימן ר"מ דהא דאמר רבי יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אינו אלא על הפיכת השלמן אבל כל האמרים אסורים והפיכת השלמן נמי שהתירו פירש הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) דוקא שהיא מתרצה לו אבל אם הוא כופה אומה לכך אי קורא עליו (קצלי יא ב) גם בלא דעת נפש לא טוב וכתבו רבינו בסוף סימן זה: עוד מדברי הרמב"ם מדת חסידות שלא יקל ראשו בכך ושיקדש עצמו בשעת תשמיש וכו'. הכל בפכ"א מהא"ב (הל' ט יא): ואו זהו עונה האמורה [בתורה] הטיילים וכו'. עד וא"ח מלא שבת בגיל שבת בפרק אף על פי (מחוטת סב:) ויתבאר בסימן ע"ו בס"ד:

דרכי משה

כה (א) ועיין באורח חיים סימן ר"מ ולקמן סוף סימן זה דפוסק דאסור לנשק בכל אבר: (א*) וכן פסק המרדכי ריש הלכות נדה (שבועות סי' תשלב):

פרישה

(ו) פעם אחת בשבוע. ע"ל סי' ע"ו (קיב) (וסס מפורש. כפוגת פפים) שכתב עוד מלוקה שאם אין לגיס בביתם דינס שיוצאים ז' ימים וסמים מוס ח' לקיים עונתן ע"ש מ"ש שם:

דרישה

(ומנשק בכל אבר שירצה. עיין בא"ח סימן ר"מ ולקמן ס"ס זה שעיקר ל"ד דפוסק דאסור לנשק בכל אבר ד*]. כתתת פסים): [ה] בין דרך אברים. ליף לה מדאמרינן בפפ"ב דנדרים אמר רבי יוחנן בן דהבאי חיגרים מפני מה הוין וכו' כמ"ש רבינו לקמן בסוף סימן זה אמר רבי יוחנן זו דברי ר' יוחנן בן דהבאי אבל חכמים אומרים אין הלכה כרבי יוחנן בן דהבאי אלא כל מה שירצה אדם לעשות עם אשתו עושה: [ו] ובלבד שלא יוציא שכבת זרע לבטלה. מדאמרינן בפרק כל הד אמר רבי יוחנן המוציא ש"ז לבטלה חייב מיתה ואמרינן מעשה דער ואונן שלא כדרכה הוה. ור"י תירץ מדאמרו חכמים כל שאדם רוצה לעשות עם אשתו עושה משמע אפילו אם מוציא ש"ז לבטלה ליח לן בה אלא שלא יהא רגיל בכך כמעשה דער ואונן שהיו מתכוונים בכך וכ"כ הרא"ש וכתב ודבר קשה הוא להתיר לו להכשל בהוצאת זרע לבטלה אפילו באקראי ושומר נפשו ירחק מהם ויצא בם עכ"ל: ור"י פירש דאפילו בהוצאת שכבת זרע נמי מותר לשמש שלא כדרכה. טעמו דר"י כמ"ש ומכאן יש ללמוד דכל תשמיש שאינה כדרך כל הארץ נכלל בשם שלא כדרכה שהרי ר"י פליג גם אדרך אברים שמותר וכללינהו בשם שלא כדרכה:

הגהות והערות

ד*] בדפוס קניגסברג נדפס. (בכל אבר) [באותו מקום]: ה) עיין יד אהרן ח"ב הגה"ט אות א: ו) עיין אג"מ אהע"ז ח"א סימן סג שביאר היטב שיטות הראשונים בזה ודברי הב"י והדה"ב כאן: ז) נ"ב כתב הארי' זצוק"ל צריך ליזהר מאד בנטילת ידים שניהם קודם הזיווג ולאחר הזיווג (יד אהרן ח"ב אות ב):

אמנות ומלאכה

אמנות ומלאכה

אמנות ומלאכה

אמנות ומלאכה

הרב מרדכי אליהו: "אין לנו ברירה אחרת"

הרב מרדכי אליהו: "אין לנו ברירה אחרת"

[illegible]

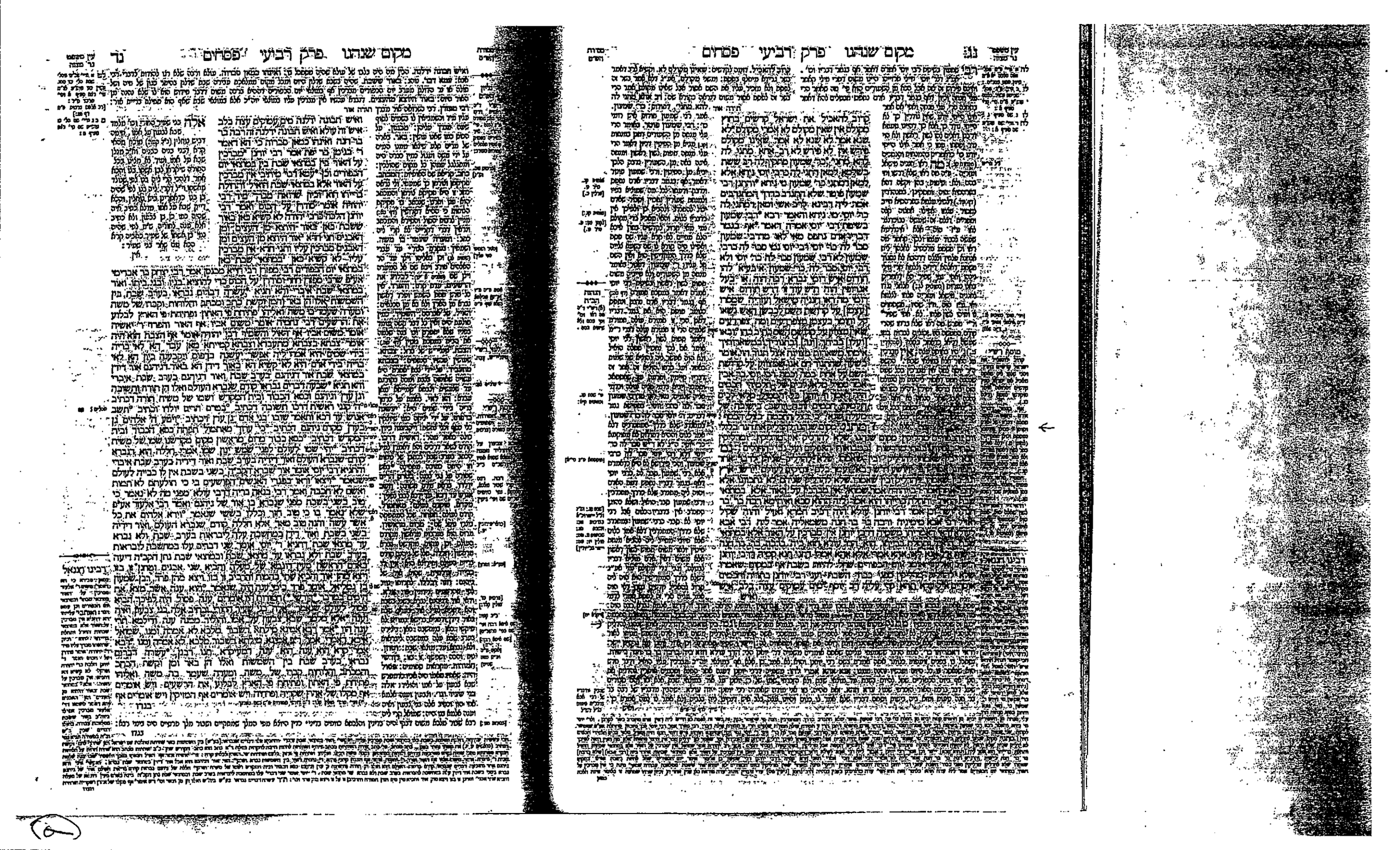

לכם ולא לבלבים דברי רבי יוסי הגלילי רע"ק אומר אפילו נפש בהמה במשמן אם כן מה תלמוד לומר לכם לכם ולא לעובדי כוכבים. ומה ראית לדבות את הבלבים ולהוציא את העובדי כוכבים מרבה אני את הבלבים שמשונתן עליך ומוציא אני את העובדי כוכבים שאין מזונותן עליך: אמר ליה אבא לרב. יקמי. לרבי יוסי הגלילי דאמר לכם ולא לבלבים. מאי. סלקי לדוחתא הכי שמיע לה דיום טוב אסור. ליה. דוחאל דוחו לסיסקין תינוק כיבשתא כרשבתא מאי איכא למימר אסור ליה. דוחו. להיסק. נחל חיצה ברם בשבת מאי. איכא למימר מסלמלינן לה. אבא יוסף כרשמואל דאמר שמואל עשאה. אדם. כל. צרכו. בפה. ומליבא דרבי הגשיע בן. לוי. דאמר. רבי יוחנן. לוי מסכמין את העברי. בשבת. ואין מזמנין את העברי ביום טוב נדה שמא ירבה. בשבילו. רב. אדא בר עקב אמר. אפילו. בשבת נמי לא. משום שחיר. כוסח. אי. הכי. דיין. נמי. אין. חוקין. הכינון. מאמר. פרוץ. ביצין. כמהלך עצים עשים עלמה. תרוין. שלשים על שמלה: גמי

הדם לא אסרה. הנאת נעבר. הבא. אסרה הנאת נעבר. אמר. ליה. רב. אדא. מרשרי לרבינא. ולהי כנגד של. הוי אמר ליה. ר"מי. ששון. גנוף. של. רבי. להלה: ?ארבעה. רבא. לסי. שמואל. ודרש. מזמנין. את. העברי. בשבת. ואין מזמנין. את. העברי. ביום. טוב. נדה. שמא. ירבה. בשבילו: מיתיבי. דבי. דמי. ר"ה. מקלע. לה. נבי. ביום. אמר. ליה. אי. נדחה. לך. בשבת. רבי. ר"ה. המוב. ואי. לא. מדחה. ודוחה. אלא. אם. כן. ראיין. לשחיטה. ובין. מתרין. ?עשה. אדם. מדחה. ומתרחם. בנדה: נמי. אובעא. לה. דאי. מדחה. מאי. קתני. לה. דברי. הכל. היא. ושני. לה. לבית. שמאי. בין. הנאת. כל. נעשה. לבית. אחר. אי. ולמא. ביה. קתני. לה. אבל. בשבת. אי. הוי. אינש. לשלשה. אדרים. לא. יעשה. אדם. מדחה. ויתרחם. בנדה. ובין. מתרין: ?מתניי. לשלשה. ?ברים. רבן. גמליאל. מתיר. ברבי. בשבת. ומזמנין. את. העברי. ביום. טוב. ואין. מזמנין. את. העברי. ביום. טוב. ואין. מזקפין. את. המנורה. ביום. טוב. ואין. מוציאין. מרה. לרקיקין. אמר. רבן. גמליאל. מזמנין. את. בית. אבא. לא. הוי. אומין. מרה. נריצין. אלא. רקיקין. אמרו. לו. מה. נעשה. לבוא. אבוך. שהיו. מתמרין. על. עצמם. ומקולין. לכל. ישראל. לזוחה. אומין. מרה. נריצין. הדרין: גמ. הכי. הכי. אי. הנאת. עיבוי. הבשלין. מאי. משמע. דבשל. ולא. אמר. עיבוי. הבשלין. מאי. משמע. דבי. הוא. לעולם. אמרה. לך. שלא. הנאת. עיבוי. הבשלין. ובר. חיי. שרי. ליה. לבן. ר"ב. הוא. לשמיה. דאמר. רב. הוא. כי. שלא. הנאת. עיבוי. הבשלין. אומין. לבת. (ה) אחת. ומבשלין. לו. עוד. אחת.

ומדליקין

ומדליקין לו את הנר משום רבי יוחנן אמרו אף צולין לו דג קטן חגיגה. נמי הכי מי שלא הניח עיבוי הבשלין אופין לו. פת. אחת. ומזמנין. לו. עוד. אחת. ומדליקין לו את הנר. ומזמנין. לו. קטן אחר. ויש. אומרים. אף. צולין. לו. דג. קטן. רבא. אמר. לעולם. שניה. ושאני. דמבטנה. דמטרא. מלוה. ראשונה. ושניה. קעבד. אחיהבה. אביי. דאמר. ליה. שמעי. אומרים. אין. אופין. אלא. אם. כן. הוב. בפת. ואין. מבשלין. אלא. אם. עבב. בהבשל. ואין. מזמנין. אלא. אם. כן. הוי. לו. חסון. מסמנין. מעבד. דרמא. הא. הוי. לו. חסון. מסמנין. מהיא. עבד. ואעבד. דמטרא. מלוה. ראשונה. ושניה. קעבד. אלא. אמר. אביי. כגון. שקרב. ליה. ולא. קרב. ליה. חגיגה. הוא. ואליבא. דבי"ש: ואין. מזקפין. את. המנורה: ?מאי. קא. עבדי. אמר. רב. חונא. בר. ביסנא. הכא. במנורה. שלחות. עסקינן. דמחר. בבנות. ובבי"ש. יש. בנין. בכלים. (ו) ובבי"ה. מבדי. ?אין. בנין. בכלים. ואין. מחזיה. בכלים. שלא. אקלע. לבי. רב. יהודה. קם. שמעתא. זקי. ליה. לשיבא. אתיבוה. רב. יהודה. לשלא. דנהוק. שבן. בנר. חיב. משום. מבעיר. דמסתמא. מבנר. חיב. משום. מכבה. אל. ?לא. אדעתא: ?אמר. ר"מי. בר. אבא. אמר. ר"ש. בן. לקיש. מאי. דכתיב. ?אין. בנין. בכלים. ואין. מחזיה. בכלים. אמר. ליה. ר"ש. בן. לקיש. לר"מי. בר. אבא. אמר. ר"ש. בן. לקיש. אמר. ר"ש. בן. לקיש. אמר. ר"ש. בן. לקיש

רבנו המאירי עדיין

אחר שנתפרקו, והוא ענין מה שאמרו [226] עייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה שאם לכתחלה הוא הרי מחדש כלי לכתחלה ואם כבר היתה בו הרי צריך להדקה ביותר ולהעמיד בו יתד לחזקה, וכן במפיס מורסא [227] אם לעשות לה פה אמרו עליה שהוא חייב, משום בונה [228], וכן הדין באוכלין והוא שאמרו [229] המגבן בשבת חייב משום בונה, וכן לא נאמרו הדברים בהיתר החזרת חליות אלא בכלים בינוניים אבל גדולים ביותר אסור והוא שנאסרה החזרת תריסי חנויות כמו שהתבאר [230] וכן מנורה עצמה פירשו בה במסכת שבת פרק כירה שאם היא גדולה אסור [231], ומכל מקום יש מפרשים [232] במנורה שאף הגדולה לענין החזרת חליות דינה כקטנה ולא נאמר בה איסור במסכת שבת אלא בצריך אומנות בהחזרת חליותיה שבזו ודאי אסור, ובתלמוד עירובין [233] אמרו בציר שבדלת שידה תיבה ומגדל העליון לא יחזיר ולא משום בנין אלא גזרה שמא יתקע.

ואין אופין פתין וכו׳. כלומר גדולים ועבים מפני שיש בהם טורח יותר. ויש אומרים [234] בהפך כלומר מתוך שאין שם טורח עושה מהן הרבה ויבא לאפות יותר מן הצריך ומתוך כך הוא צריך לדקק את הפתים כדי שיטרח ולא יבא לאפות אלא הצריך והוא שאמרו בתלמוד המערב [235] לדעת בית שמאי מתוך שאתה מיגעו אינו אופה אלא צרכו: ובית הלל מתירין על אי זה צד שתפרש הואיל ומכל מקום אוכל נפש הוא והלכה כבית הלל. וחררים הם מיני חררה העשויים על גבי גחלים וצריכות היסק גדול מפני שהגחלים הולכות ואוממות מחמת הבצק שעליהן.

זהו ביאור המשנה ופסק שלה. ודברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הן.

דף כ״ב ע״א אעפ״י שהותרה הבערה או הדלקה ביום טוב הכבוי אסור ולא סוף דבר כבוי עצמו אלא אף כל מה שגורם לכבוי. כיצד היה הנר של חרס עומד מוטה לצד הפתילה הדולקת כדי שיהא השמן הולך אחר הפתילה אסור להטותו לצד אחוריו כדי להרחיק השמן מן הפתילה ולקרב את כבויו ועל זה אמרו קם שמעא תקף שרגא ולא בזקיפת מנורה האמורה במשנה אלא נר של חרס היה והטהו לצד אחוריו עד שהקשו עליו והתנצל שלא הרגיש בדבר.

וכן אסור להסתפק מן השמן ואם עשה כן חייב משום מכבה. ואם בא לרבות בפתילות אם לצורך אורה מותר בלא ספק שאין זה אלא צורך וכמרבה עצים במדורה ואם לקרב את כבויו נראה שהוא אסור.

גדולי הדור [236] כתבו שמאחר שהמסתפק אסור כשם שאסור בשבת ליתן שפופרת נקובה על הנר שתהא מנטפת מטעם שמא יסתפק ממנה כך ביום טוב.

226 שבת דף קכ: 227 שבת דף קז. כתובות דף ו׳, ועוד.
228 כמרש״י בכתובות שם ד״ה חייב וכפרושו הראשון בשבת שם ד״ה חייב, וכן כתב רבנו בחידושין כאן ד״ה שאני (דף מג 3), אבל בשבת שם (ליחורנו תקנד דף עב 4, וינה תרכב דף סא 2) כתב רבנו הטעם משום תקון כלי.
229 שבת דף צה. 230 לעיל דף יא:
231 עי׳ בחידושין כאן ד״ה שאני (דף מג 3), ששם דברי רבנו מבוארים יותר.
232 עי׳ בעיטור ח״ב הלכות י״ט מחלוקת כ (דפ׳ למברג דף נט 4, הוצ׳ רפ״י דף קמט 3).
233 דף קכ: ודלא כפרש״י שם ד״ה שמא יתקע, שפירש ששמא יתקע קאי אציר תחתון.
234 שיטת התוס׳ דף כב: ד״ה דנפישא, מובאת בחי׳ הרשב״א שם ד״ה ואמאי.
235 ביצה פרק ב הלכה ו (דף יב.).
236 הרשב״א בעבודת הקודש בית מועד שער שלישי סי׳ ב

ובשלישי של שבת [237] התבאר שאין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב הואיל והוא יכול להשתמש בנר שמא יבא להשתמש במחובר ובשבת מיהא שאין לחוש לכך מותר [238] כמו שיתבאר שם.

אבוקה שהיא עשויה בחתיכות עצים קטנים והוצת האור באחת מהן רשאי להסיר את חברתה מצדה שלא נאחז בה האור ואין זה גורם לכבוי הואיל [ולא] נאחז בה האור עדין וזהו הנקרא בכאן קינסא [239], ומכל מקום יש [240] גורסין קיגבא ומפרשין בו מחיטת הפתילות, והענין שאעפ״י שמצוי להיות הנר בא לידי כבוי על יד המחיטה הואיל וכונתו להדליק לבד מותר, אלא שמוחין בפירוש זה שהרי הוזכר דין זה במסכתא זו [241] מוחטין את הפתילות לעדויי השיכא, אלא שפירשו בערוך [242] שאחר שכבה את הנר חותכין ראש הפתילה שנשרף ועל זו אמ׳ שמותר ואין בזה משום תקון כלי. ובקצת חבורים לחכמי בדירש [243] ראיתי שהתירו גם כן לחתוך מנר של שעוה אעפ״י שהוא דולק שהשעוה גם כן מחלקים דקים היא מחוברת ואינה כשמן שאינו אלא גוף אחד. ודברים מתמיהין הן. ומכל מקום נראה שמותר להוציא הבקעת שאינה דולקת מן הכירה אעפ״י שהיא נוגעת בדולקות. היה הנר דולק ורצה להרבות בפתילות בתוך הנר אעפ״י שממהר את כבויו הואיל ואינו עושה כן לכונת הכבוי אלא לתוספת אורה מותר ויש חולקים בזו ואל תחוש לדבריהם.

מי שהיתה לו נר דולקת בחצרו ורצה להעלים את אורה מתוך קדשתו רשאי הוא לכפות עליה את הכלי או לפרוס מחיצה בינו ובין הנר ואין במחיצה משום תורת בנין הואיל ולצניעות בעלמא הוא שעושה כן ומכל מקום כל שהוא מכוין למחיצה אסור כמו שיתבאר במסכת עירובין [244] באותן ששכחו ולא הביאו ספר תורה לבית הכנסת ופרסו סדינין למחיצות והקשו לכתחלה היכי פרסי ותירץ נמצאו סדינים פרוסים, אלמא כל שמכוין למחיצה [אסור] אבל זו אני אומר הואיל

237 דף מה.
238 כנראה שרבנו העתיק את הדינים למעלה מד״ה וכן אסור להסתפק מן השמן ועד כאן מעבודת הקודש שם. ולמטה בסוף ד״ה אבוקה חזר והביא עוד פעם את הדין של להרבות בפתילות לפי סדר הענינים בחי׳ המאירי שנכתבו לפני שהיו ספרי הרשב״א בידי רבנו.
239 גירסת הרי״ף כאן (דף יא:) ופרושו, וכן כתב רבנו פרוש זה בחידושין כאן ד״ה ואמר (דף מג 4) בהדיא בשם רבנו הגאון (הרי״ף).
240 רש״י ד״ה קנבא, ובחידושין כאן מביאו בהדיא בשם רש״י. 241 דף לב:
242 עי׳ ערך קנב וז״ל פי׳ לחתוך ראש הפתילה שנעשית גחלת, אבל גם המכתם והרא״ש כאן סי׳ יח מביאים את דברי הערוך כלשון רבנו „לאחר שכבה הנר״, וז״ל המכתם (כ״ר) בשמעתין: ובעל הערוך פירש שלאחר שכבה הנר חותכין ראש הפתילה שנשרף ומותר ואין בזה משום תיקון כלי.
243 פי׳ השלמן לר׳ גרשום בר׳ שלמה כמובא בס׳ המכתם (כ״ר) בשמעתין (וז״ל ושמענו שבספר השלמן שחבר החכם ר׳ גירשום להתיר גם כן מנר של שעוה אעפ״י שהוא דולק שהשעוה ג״כ מחלקים דקים היא מדובקת ואינה כמו השמן שהכל גוף אחד), ובס׳ ארחות חיים ח״א הלכות יום טוב סי׳ נד ובכלבו סי׳ נח (במקום פי׳ השלחן צ״ל שם פי׳ השלמן). בפתיחתו של רבנו למס׳ אבות דפוס שאלוניקי תקפא דף לד ע״ב מזכיר בין חכמי בדיר״ש את ר׳ גרשום וז״ל „ובבדיר״ש אדר היקר הרב הגדול המופלג ר׳ משולם ר׳ גרשום חבר ספר כולל כל פסקי התלמוד קראו שלמן״ (כלומר ששניהם היו מבדיר״ש ור׳ גרשום חבר את פי׳ השלמן, ואולי צ״ל ר׳ משולם ור׳ גרשום). אולם שטרן העתיק בהוצאה השניה (וינה תריד דף יח ע״ב) במקום ר׳ משולם ר׳ גרשום „ר׳ משולם ב״ר גרשום״ ועי״ז הטעה הרבה מן האחרונים, ועי׳ בשערי ציון לר׳ יצחק די לאטיש (הוצ׳ באבער צד 44) שכותב בפרוש שר׳ גרשום חבר את פי׳ השלמן.
244 דף מו:

ולצניעות בעלמא היה אינה קרויה מחיצה. ויש שמתרצין[245] אותה שבעירובין כשמבטלה לשם ואוסר אף בזו שבכאן מחשש בטול אלא אם כן בטלית הצריך לו שאין בו חשש שיבטלנו לשם, ואין הדברים נראין. למדת מכל מקום שלא הותר אלא במחיצה אבל הכבוי אסור לו על כל פנים אפילו אין לו דרך אחרת אלא יבטל הוא ויעמוד הנר במקומו.

וכן אין מכבין הבקעת אפילו שלא לעשן את הקדרה ר"ל את התבשיל או שלא לעשן את הבית אעפ"י שצריך לו לאוכל נפש כגון שאם לא יכבה יצטרך לצאת מן הבית מתוך העשן וכל שכן אם היה בא לכבות מצד שהוא חס עליה שלא תכלה. וכן אסור לכבות את הדליקה ביום טוב כל זמן שאין שם סכנת נפשות ואפילו לצורך אכל נפש כגון להציל מאכלו, שלא תאמר הואיל ומלאכת אוכל נפש מותרת יהא הכבוי מותר שאין הכבוי מותר לעולם אפילו למכשירי אוכל נפש והוא שאסרנוה אפילו היה עושהו שלא להתעשן הקדירה כמו שביארנו הא אם יש שם סכנת נפשות אף בשבת מותר. וקצת רבני צרפת[246] התירו לכבות דליקה כל שהיא לקצת צורך אוכל כגון שהוא בית דירתו שיפסד מאכלו ואין נראה כן. ומכל מקום אם כבה את הנר מפני דבר אחר או את הבקעת שלא לעשן את הבית או כבה את הדליקה בדיעבד פטור שהרי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא. שמא תאמר היאך לא נתירהו למכשירי אוכל כגון שלא לעשן את הקדירה וכו' והלא אמרו בפרק הבא[247] לכם לכל צרכיכם לרבות את המכשירין ולדעת ר' יהודה שהלכה כמותו ואם מפני שאמרו[248] הלכה ואין מורין כן, הרי דרשה (רבה) [רבא] בשם רב חסדא[249] והלכה למעשה אמרו[250] סכין שעמדה מותר לחדדה, יש לפרש שלא נאמר כן אלא במכשירין שיש בהן צורך אוכל נפש קצת לתיקון האוכל אבל מכשירין שאינו צריך לאוכל כלל אלא שהוא צריך לו שלא לקלקלו אינו מותר. ואעפ"י שהותר הכבוי בבשרא אגומרי[251] אין זה כלום דבבשרא אגומרי לגחלים לוחשות אנו צריכין והכבוי על כרחנו הוא בא אבל כבוי בידים לעולם לא הותר הואיל ואין גוף הכבוי מכשיר האוכל לעולם אלא שמונעו מלהתקלקל. וכן אמרו[252] שאין ממתקין את החרדל בנחלת של עץ מבפני שהוא מכבה שהרי אין תקון האוכל ומתוקו בא מחמת הכבוי אלא בשביל לחישת הגחלים וחוזק המימותה והכבוי בא מאליו ומתוך כך לא הותר הכבוי אף למכשירי אוכל נפש זו היא שיטתנו. ויש מפרשין[253] שלא יתעשן הבית שהוא חס על שחרות הכותלים וכן שלא תתעשן הקדירה שהקדרה של מתכת מוצהב וחס על עשונה ואין נראה כן שאין אלו מכשירי אוכל נפש כלל. וגדולי הדור[254] ראיתי שמפרשים כפירושנו אלא שלענין פסק מחלקין בין עשון הבית לעשון קדרה שעשון הבית הוא מכשירין ואסור ועישון קדרה אוכל נפש ממש ומותר. וכשהקשינו עליהם בעשון הבית אחר שהם קורין אותו מכשירי אוכל

245 תירוץ ר' יהונתן בפירושו לרי"ף ביצה (כ"ב), וכן מביאו רבנו בחידושין כאן ד"ה מאי לכבות (דף מג 4) בהדיא בשמו.

246 מובא כארחות ח"א הלכות יום טוב סי' נה בשם הר' בעל התוספות והוא ר' אלחנן מובא במרדכי סי' תרפא ובחי' תלמיד הרמב"ן כאן (צד 79). 247 דף כח: 248 שם. 249 דף כח.

250 דף כח: 251 לקמן דף כב. 252 שבת דף קלה.

253 עי' בחי' הרשב"א כאן ד"ה אם.

254 כך קורא רבנו את הרשב"א; כל זה עד סוף הקטע נמצא בחי' הרשב"א כאן ד"ה הא בשם הרמב"ן. עי' ג"כ בחי' בנו של הרמב"ן כאן ובר"ן שסביב הרי"ף כאן (דף יא:) ובעבודת הקודש בית מועד שער שני סי' ח.

מפני מה לא התירו וכו' יהודה, הם משיבין שיש מכשירין שפוסקין בהם כר' יהודה אף בפרהסיא והם הצריכים לגוף האוכל כגון גריפת התנור וכדי שלא לעשן את התבשיל, ויש שאנו פוסקין בהם כמותו אלא שאין מורין כן כגון מכשירין שאינן באים לגוף האוכל כגון השחזת סכין והשפוד שאפשר בהם מתוך הדוחק או בשאלה ומתוך כך לא התירו אלא בשנוי ובצנעה, ויש שאין הלכה כמותו בהם כלל כגון כבוי להסרת עשן מקום האכילה או לדבר אחר או להצלת ממון.

ולמדת מדבריהם[255] שכל שהוא מכבה שלא לעשן את התבשיל מותר לכתחלה מכל מקום הם[256] כתבו עליה דוקא שאין לו מקום לפנותה אבל אם יש לו מקום זורקה שם ואינו מכבה. וכן היא בתלמוד המערב[257] אמר ר' חנניה בשאין שם אויר אבל אם יש שם אויר משליכה שם. ומכל מקום קשה לדבריהם שהרי בענין השחזת הסכין הוא שדרשה רבא בשם רב חסדא ובמקומה יתבאר בע"ת[258].

מי שחש בעיניו אם שם סכנה או חשש סכנה כגון בתחלת החולי מותר לכחול אפילו בשבת אבל אם אין שם סכנת אלא שרוצה לכחול להגביר אורו או למהר צחצוחו בסוף הרפואה אסור אף ביום טוב ועל ידי גוי מותר אעפ"י שאין שם סכנה ואפילו בשבת ואעפ"י שהחולה צריך לעזור לרופא לפתות עיניו לסגרם מסייע אין בו ממש האיל ואפשר בלא סיוע שלו ואעפ"י שבענין פיאה אמרו[259] שאף המוקף בלאו כל שהוא מסייע כמו שכתבנו באחרון של מכות[260], ההיא אי אפשר בלא סיועו או שמא כל שבמקום צער כזו שבכאן אין בו ממש[261]. וביום טוב שני מותר אף על ידי ישראל אלא אם כן בשני ימים טובים של ראש השנה ויש מתירין אף בשני של ראש השנה, ואין הסוגיא מוכחת כן. וכן יש מתירין בשני של גליות גם כן כבוי דליקה מפני הצדדין שהזכרנו וכבוי הנר מפני דבר אחר שכל אלו בחדא מחתא נינהו, ולא יראה כן שלא התירו אלא במיכחל עינא שיש בו צער הגוף ואין בו מלאכה והוא צורך נפש השוה לכל נפש וכן שיש בו צד חולי אבל שאר דברים לא הותרו (אלא) [לא] על ידי גוי בראשון ולא על ידי ישראל בשני וכן כתבו חכמי התוספות[262] שכל שהותר בראשון על ידי גוי הותר בשני על ידי ישראל הא שאר מלאכות לא הותרו על ידי גוי בראשון ואחר שכן לא נתירם על ידי ישראל בשני וכן עקר אלא שגדולי הדור[263] ראיתי מצטרפים לדעת ראשון ואין נראה לי.

זה שכתבנו שאין מלאכה נעשית על ידי גוי ביום טוב שבות בעלמא הוא שהרי אף בשבת אין אמירה לגוי אלא שבות ואעפ"י שביום טוב נאמר[264] לא יעשה בהם ודרשו במכילתא[265] אפילו על ידי אחרים ר"ל גוים אסמכתא בעלמא

255 של הרשב"א. 256 הרשב"א בעבודת הקודש בית מועד שער שני סי' ח.

257 ביצה פרק ד הלכה ג (דף יה:).

258 בפרוש הגמרא לדף כח: ד"ה כבר ביארנו.

259 מכות דף כ:

260 בבית הבחירה שם ד"ה מלקות זו (ירושלים תרצז צד צט).

261 עי' בעיטור ח"ב הלכות יום טוב מחלוקת כ (דפ' למברג דף נט 4, הוצ' רמ"י דף קנ 1).

262 גם בחידושין כאן ד"ה כי (דף מד 2) מביאו רבנו בשם בעל התוספת, ולא מצאתי.

263 הרשב"א בס' עבודת הקודש בית מועד שער שני סי' ח כתב כך להלכה אבל מסיים ואפי' כן ראוי לחוש ולאסור.

264 שמות יב 16.

265 בא פרשה ט; במכילתא שלפנינו נמצא בפרוש גוים ואף לפני הראשונים המביאים את המכילתא היה גוים. רש"י בפרוש החומש שם: אפילו ע"י אחרים.

סימן שיח — שטו

יא בד של שום כו'. כתב בית יוסף והא דמשמע לעיל דוקא שעוה או שמן אסור מפני שהוא ממרח אבל בכל ענין ה) מותר לסתום נראה מדברי רש"י דההיא כשאין היין יוצא אבל כשהיין יוצא אסור לסתום הנקב משום דהוי כבונה וכן נראה מדברי רבינו. אבל הרמב"ם כתב פרק כ"ג דבכל ענין אסור לסתום בשום דבר אפילו בקיסם או בצרור. וכתב המגיד משנה והא דצריכים לגבי שעוה ושמן לטעם מפני שהוא ממרח אין סתימה זו כסתימה של מעלה שהסתימה האסורה היא שנכנסת תוך הנקב ובעובי הכלי וגבי שעוה ושמן מיירי שסותם על פני הכלי ומגבו ואינה אסורה מפני עצמה אלא מפני גזירת מירוח עכ"ל:

ולצורבא מדרבנן שרי. אבל הרמב"ם פרק כ"ג לא חילק בין צורבא מרבנן לאחר אלא כתב סתמא דבדרך הערמה שרי. כתוב בתרומת הדשן סימן ס"ד דסכין התקוע בכותל מבעוד יום אסור להוציאו משם בשבת מאחר שהוא מחובר לקרקע יש לחוש משום דאם הוא תקוע מעט בחוזק ומוציאו כמעט פסיק רישא הוא שלא יוסיף בנקב והוה ליה קודח כל שהוא דחייב משום בונה. אבל אם תקוע הסכין בדבר תלוש כספסל וכהאי גוונא לא ידעינן כלל טעם וסברא לאסור והמחמיר בדבר מפריז הוא על מדותיו עכ"ל. והאריך שם בתשובה וכן כתב מהר"י ווייל בתשובותיו סימן ק"ל דבכותל אסור . וכתב בית יוסף דאם דצה ושלפה מבעוד יום אף בכותל שרי. א"כ הא דמתיר בתרומת הדשן בדבר תלוש על כרחך כשלא הוציאו מבעוד יום מיירי א"כ יש לתמוה על דעת תרומת הדשן דמוקי ההיא דסכין התחוב בחביו(ג)ת שכתב המרדכי דמותר להוציאו כמו שכתבתי לעיל דמיירי בדהתיאו מבעוד יום הלא ג"כ דבר תלוש הוא עכ"ל. ובאמת שיותר יש לתמוה על בית יוסף שכתב דברים אלו שהם בתרומת הדשן מוכח בהדיא דטעם דבחבית אסור משום דאיכא למיחש שמתקן פתחא מה שאין כן בשאר דברים תלושים. ולכן דברי תרומת הדשן נכונים בטעמן ראין לפקפק עליהן

שמו א (א) א) ורבינו תם פירש כו'. וכתב בית יוסף ודעת הרא"ש פרק תולין כרבינו תם:

ב אבל אסור לפורסה בתחילה בשבת כו'. וכתב בית יוסף בשם הריטב"א דשייר בטפח חרץ מן הכריכה קאמר אבל חוזר העיגול לא מיחזי כאהל ולמחר כשהוא פורסה לא מיחזי כמוסיף אלא כעושה אהל לכתחילה עכ"ל:

ג ליתן השלחן על גבי רגלים כו'. והר"ן כתב ריש פרק תולין בשם הרשב"א דפריסת השלחן אפשר שהיא מותרת מפני שאין משתמש באויר שתחתיו מה שאין כן במטה שמשתמשין באויר שתחתיה בנתינת סנדלין וכיוצא בהם עכ"ל. וכן הוא במגיד משנה פרק כ"ב. וטעם זה הזכיר הטור למטה א) וכתבו עוד בשם הרשב"א ומטה שלנו בזמן שהיא מסורגת בחבלים אם יש בין חבל לחבל שלשה טפחים אסור לפרוס סדין משום דקא עביד אוהלא ולסלק מעליה הבגד התחתון נמי אסור משום דקא סתר אוהלא אבל אם אין בין חבל לחבל שלשה טפחים כלבוד דמי ותו ליכא משום אהל ובין כך וכך אם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מערב שבת כשיעור טפח למחר מותר לפרוס על כל המטה משום דהוי מוסיף על אהל עראי ושרי עכ"ל. ובאור זרוע (הל' שבת סי' עח אות ח) פסק כדעת רש"י וריב"א שכל זה אינו אסור אלא לרבי יהודא אבל לרבי שמעון דמתיר דבר שאין מתכוין קידרא ומדורתא וחביתא הכל שרי אף (מלמעלה למטה) [מלמטה למעלה] כ). אבל הטור כתב דאף לרבי שמעון בל זה אסור. וכתב בית יוסף דכן דעת הרי"ף והרמב"ם. ב) **משמרת שתולין כו'.** בגמרא אמרינן דגוד דינו כהן משמרת ופירש רש"י שהוא נוד כמשמרת. ואמרינן בגמרא שאם יש רצועות מותר לנטותו בשני בני אדם וכילה אפילו בעשרה בנ"א אסור. וכתב רבינו ירוחם חלק ד' דהוקא כשהתחילו מערב שבת לנטותו שרי בשני בני אדם דהוה הוספת אהל עראי אבל כילה אסור להביאה אפילו מחוחה מערב שבת ולתלותה דמאחר שהיא מתוכת אינו יכול להיות שלא ימתח(נ)ו אותו יותר בשעה שנוטין אותה על המטה. והרמב"ם והראב"ד פירשו בדרך אחר. ועיין דבריהם פרק כ"ב גם הר"ן פירשו בדרך אחר ריש פרק תולין:

יא שאינה יורדת למטה טפח בזקיפה כו'. וכתב הר"ן פרק תולין (דף קנ"ז ע"א) בשם הרשב"א והי"ר יונה אבל מטה דידן דאע"פ דנחתי סדינים מפוריא טפח כיון דבפרוסת סדינים על המטה ליכא משום אהל לית לן בה וכן כתב המגיד משנה פרק כ"ב וכתבו רבינו ירוחם חלק ד':

אפילו אית ביה כל הני כו'. וכתב בית יוסף חוץ לדעת רש"י וראש אבל הרי"ף והרמב"ם סבירא להו דלא שרי על ידו חוט או משיחה אלא בדלית ביה חד מהני והכי נקיטינן עכ"ל. ואין דבריו נראין האף הרמב"ם כתב פרק ב"ב דכילת חתנים המתוקנת לכך מותר בדלית בה חד מהני ולא בעי חוט או משיחה אלא בשאר כילות כמו טלית כפולה שיתבאר בסמוך וכן כתב הרי"ן בדעת הרי"ף דדוקא כילת חתנים מותר לפרקה לפי שהיא מתוקנת לכך אבל שאר כילות לא אלא אם כן ברוך עליה חוט או משיחה. ואפשר ליישב דברי בית יוסף דהכי קאמר הלא שרי על ידי חוט או משיחה אי אית ביה חד מהני אלא בדלית ביה חד מהני ואז אין אנו צריכין לחוט או משיחה בכילת חתנים המתוקנת לכך רחבו נכון שכן דעת הרי"ף והרמב"ם:

א (ב) ג) וילון הפרוש לפני הפתח כו'. במרדכי ריש פרק כירה תה לשונו בחדר שהיה ישן בו מהר"ם היו בו ספרים ובכל לילה היה עושה מחיצה עשרה טפחים גובה בפני הספרים ובכל ערב שבת היה עושה מחיצה מבעוד יום לפי שלפעמים היה משתין בלילה והיה נורך מחיצה לצד מעלה ונותנה על המוט ומשייר בה רוחב טפח ובליל שבת פושטה למטה לפי שבשבת אסור לעשות כל מחיצה שאינה [לצניעות] אבל מחיצה שהיא לצורך צניעות בעלמא מותר כגון מחיצה שעושין בשעת הרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה וכן מותר לעשות מחיצה להגן מפני החמה או מפני הצנה שלא תפול על האדם ועל האוכלין כהמשמע פרק כירה דאסור לעשות מחיצה בשביל הגמת אבל בשביל חי מותר עכ"ל. וכתב בית יוסף דמחיצה של מהר"ם שנעשית להפסיק בין הספרים לאדם העושה צרכיו חשיבה מחיצה המתרת ואסור לעשותה בשבת. וצריך עיון מהא דמשמע פרק ב' דביצה (כב.) דמותר לעשות מחיצה לפני אור הנר כדי לשמש מטתו ביום טוב. ואין נראה לחלק בין שבת ליום טוב לענין זה ג). ואפשר דבגמרא נמי לא קאמר דאפשר לעשות מחיצה בפני אור הנר אלא כהדר שעשה מהר"ם וכן נראה לי דאין חילוק בין עשיית מחיצה לפני הנר. או לפני הספרים ד) . וכתב בתרומת הדשן סימן ס"ה דפרוכת שלפני ארון הקודש מותר בשבת להסירו ולפרוס אחר במקומו ויש מחמירין וסוברין דדוקא רילון מותר לנטותו דלא קביע התם תדיר אלא עשוי

הגהות והערות

ה) **נראה** דצריך לומר "אבל בשאר כל הדברים":

שמו א) עיין ברשב"א וברי"ן שם שכתבו בשם התוספות דלאיסור בנין אהלים בענין חרתי שיהיו מחיצות ושמשתמש תחת האהל. והרשב"א הוכיח שהכל תלוי במשתמש תחתיו, דאם משתמש תחתיו אסור גם באין מחיצות. ולפי זה לכאורה, הטור למטה שהזכיר דברי הרשב"א בשם התוספות, אין כונתו לדברי הרשב"א גופיה שתלוי רק במשתמש תחתיו. ועיין אליה רבה ס"ק ו ששיטת הרא"ש שהובאה בבית יוסף לעיל, שהכל תלוי בעשיית מחיצות, שאם עושה גם מחיצות מלמטה למעלה אסור ואם לאו שרי אף משתמש תחתיו. ונראה שאף לסברא שכתב הרא"ש שסרוסת מחצלת אסורה אף בלא עשיית מחיצות בגלל שעיקר כונתו לעשיית אהל, מטה שמשתמש תחתיה שאני שעיקר כונתו להשתמש עליה אלא שרגלים גם להשתמש תחתיה. ועיין קרבן נתנאל שם אות י. ובזה נראה לכאורה ליישב מה שהקשה הרשב"א על דברי התוספות מאיסור פריסת גוד, דשם עיקר הכונה לאויר שתחתיו: ב) ועיין שם שביאר, דמשום פסיק רישא ליכא למיסר לדבר שאינו חפץ לא ניחא ליה בהנאה אהל, ותו דאין כאן אהל גמור ואיכא מלאכת נפורה, ולא שייך בה פסיק רישא. [עיין בסימן שיד במגן אברהם סוף ס"ק ה וביאור הגר"א סעיף א סד"ה ואם היה]: ג) **באליה** רבה ס"ק ג הביא דעת הט"ז סימן תקיד ס"ק ב לחלק בין שבת ליום טוב דבדברים טוב שמן תדיר הוא שהרי לכבות הנר כדי לשמש מטתו לא חיי עשיית המחיצה אלא דרך צניעותא ועיין יד אפרים שם סימן תקיד על דברי הט"ז, שהעיר סוגר שאף בשבת מותר מעיקר דינא לעשות המחיצה לשמש מטתו או לעשות צרכיו כיון שיבול לשמש ע"י כפיית כלי על הנר או לעשות צרכיו ע"י כיסוי הספרים, ולא קשיב היתר על ידי המחיצה. ומהר"ם דעבד תיקון מקודם השבת, משום חומרא עבד: ד) עיין מגן אברהם ס"ק ג ומשנה ברורה ס"ק י:

מה שלא נשמע כלום אלא שמן בלבד. ולכן אמר לו: אל תקרא לי אבא אלא אדוני, שלא יהא נראה כמי שמבקש לקבל פרס מאדם אחר. ולכן אמר לו: אל תקרא לי אבא אלא אדוני, שלא יהא נראה כמי שמבקש לקבל פרס מאדם אחר.

הגהות והערות

ואמר לי: הנה מפני שהיה אבא אומן בשמן, לכן אמר לו: אל תקרא לי אבא אלא אדוני, שלא יהא נראה כמי שמבקש לקבל פרס מאדם אחר.

שטו תלמיד חכם מותר. נראה לי לפי דמסתברא דאין לו תלמיד חכם, (וכ"מ) [וכמו שכתבתי] בסוף סימן של"ט ס"ד ע"ש. אבל מקום אדון זה מרי הומיל דהרמב"ם ז"ל סבירא לה דהעולם זו מותר לכל אדם, ופסוק בשמות לאם מרא חייב חטאת. לו בשבת בגזרין לתו שעה, אפילו לתגמיד חכם אסור לעבדים אפילו בהנאה בעלמא, ולא שעה לכן לומר דלכיון לחשמים מלחמה בגלל כן לאסור בגלל כמי משום מוקצה, דלאו בלי הוא:

שטו מה שכתב העולה שבת

ס"ק ב' אין נרך פנים [הגהה] לממו ואפילו ליתן בו שום דרך הערמה לומר שאינו מכוין אלא להצניעו שם. (יא) מכוין שהוא תחוב בכל הלוך ברגלי הסימן כמו עיין שם בתוספות [נמצא קמא] ד"ה [ואם הוא] דשמיא [ס"ק כ"ו] ע"ש. [ס"ק כ"ו] דלמרכא מוכח דעובדא דדבר [ומיהו מכוין] אז הוי נגב וגם בסמלות [ומיהו מכוין] שם. כיון שהוא בכל לעולם [ומיהו מכוין] שם

ולריך עיון, דמשמע בפרק ב' דביצה [נכ"ח] דמותר לעשות ממילא (ט) בפני אור הנר כדי לשמש, ואין נראה להלק בין שבת ויום טוב לענין זה. ואפשר דבגמרא נמי לא קתני דאפשר לעשות ממילא בפני אור הנר או לפני הספרים [אלא בדבר שעשה מהר"מ] (י), עכ"ל. ועל כל פנים יש לעיון קופר בדבריו, (יא) ולא רלימי להגיה מדעתי. (יב) וז"ל המגב"ם פרק ד' מהלכות יום טוב [הלכה ז], אין מכבין וכו' אלא כו' עושה ממילא ביום לפני הנר, וכן כתב הרמב"ן [לעתין עה עמוד ראנ]. וכן משמע בהגיגיו ירושלמי פרק ד' אלק א' [נכ]. וכן משמע בהגהות מיימוניות פרק ד' מיום טוב [אות ד] בשם התוספות והרא"ש [בעלי הנפש שער הפרישה פרק ב' הלכה ערב]. וכן כתב ברוקח הלכות שבת [סימן שיח דיה קדוש משמש] ח"ל ביום טוב עושה פרישה בגד. וכן משמע בפסקי הרקנ"ט [סימן קנג]. וכן משמע מלשון רש"י [בשם ד"ה לעשות ממילא] בפרק ב' דביצה [נכ"ח] דמותר לעשות ממילא גמורה שרי. (יג) והנה נראה לי לדקדק מלשון המרדכי שכתב שמהר"ם עשה בכל לילה לי לדקדק מלשון המרדכי שכתב שמהר"ם עשה בכל לילה ממילא עשרה עופרים גובה לפני הספרים וכו', (יד) משמע אף על פי שהספרים היו עומדים מגולין למעלה מהממילא שרי להשתמש. דהוה ליה כאלו הוא כרשות אחר, וכמו שכתבו סימן ש"ט סעיף ב'. ולכן אסור לעשותה בשבת, דהוה עושה רשות בפני עצמה. וגם (טו) צריך לקשור שלא יהא הרוח מניד אותו. וכמו שכתבו סימן תר"ל סעיף ד'. וכן כתב ביו"ד סימן שמ"ל [נ"י עמוד רו ד"ה כתב הרשב"א] [בשם הרשב"ל שו"ת מ"ג סימן ש]. אבל בשאלה המחיצה עגל כל הספרים, שאין מגולין בגלל, משיעה דאפילו אין גבוה עשרה שרי, מידי דהוי לאיסור בעלמא. ולכן מותר לעשותו בשבת, דאין עשויה לממילא אלא לכיסוי בעלמא. והוא הדין בגר נמי דינא הכי, אם עושה ממילא גבוה עשרה והאור נראה למעלה מהממילא, אסור לעשותו בשבת [עיין סימן ר"מ סעיף י"ל], אבל אם מוליהו שלא יראה הגר אינו, דהוה ליה כיסוי בעלמא. ומשום (טז) דאם היה ממילא אינה נולעת מן הגד לפני הספרים נחשב מותר לחלון סדין, דהוה ליה אוקמא אהבל, כמו שכתבו רש"י סימן ש"ג. ועיין בלחה"ע סימן ר"ה סעיף ה', (יז) והוא מדברי הרמב"ם פרק כ"ו מהלכות אסורי בשלה [הלכה ח], ובתב המגיד משנה שם דמיירי דאין לו דבר לעשות ממילא [ד' העצים וכו'. מה שיש עומדים משוקים של עץ על עריסת התינוק ועומדים עליה סדין, אסור לעשות כן אלא אם כן עשויה כמו שכתבו שם: (ה" חוץ מן הבריכה. דמחר העיגול לא מיחזי כאוהל (כ"י עמוד שמו ד"ה וכתב)

ערך לחם למהריק"ש

סוף פעיף ב [חוץ מן הבריכה] לפרוס האוהל הנמתח [כאוהלא] (יח) שעושין בפרים על הדולר, והיא סתרוכה לבגין שפני הפתח, יש לפלוגת היתר מפני שאינה כרוכה כמו המחלגה בעיגול, אפשר שפיר עפה פרוס בפקום הכותל. לי נמי לפי שיש לותות קרוב הדולר יותר מעפה:

באר היטב

לפני הספרים וכו', משמע אף על פי דהספרים הין עומדים מגולין למעלה מהממילא שרי, דהוה ליה כאלו הוא כרשות אחר, וכמו שכתבו סימן ש"ט סעיף ב', ולכן אסור לעשותה בשבת, דהוה עושה רשות בפני עצמה. וגם צריך לקשור שלא יהא הרוח מניד אותו. כמו שכתבו סימן תר"ל סעיף ד'. אבל בשאלה המחיצה עגל כל הספרים, שאין מגולין בגלל, משיעה דאפילו אין גבוה עשרה שרי, מידי דהוי לאיסור בעלמא. ולכן מותר לעשותו בשבת, שאינה עשויה לממילא אלא לכיסוי בעלמא. והוא הדין בגר נמי דינא הכי, אם עושה ממילא גבוה עשרה והאור נראה למעלה מהממילא אסור לעשותו בשבת, עיין סימן ר"מ סעיף י"ל, אבל אם מוליהו שלא יראה הגר אינו, דהוה ליה כיסוי בעלמא. ומשום דאם היה ממילא נולעת מן הגד לפני הספרים נחשב מותר לחלון סדין לפניו, דהוה ליה אוקמא אהבל, כמו שכתבו רש"י סימן ש"ג. ועיין בלחה"ע סימן ר"ה סעיף ה', ובתב המגיד משנה שם דמיירי דאין לו דבר לעשות ממילא. והוא הדין בגר נמי דינא הכי, אם עושה ממילא גבוה עשרה שרי, מידי דהוי לאיסור בעלמא. ולכן מותר לעשותו בשבת, אלא אם כן עשויה כמו שכתבו סימן ש"ט סעיף ב' [חוץ מן הבריכה] לפרוס האוהל הנמתח [כאוהלא] (יח) שעושין בפרים על הדולר, והיא סתרוכה לבגין שפני הפתח, יש לפלוגת היתר מפני שאינה כרוכה כמו המחלגה בעיגול, אפשר שפיר עפה פרוס בפקום הכותל. לי נמי לפי שיש לותות קרוב הדולר יותר מעפה:

ביאור הגר"א

[ל] וכן לפני. כמבר לעיל [בשו"ע]: [יא] [פעיף ב] דפעם זה, שם [עירובין קב, א]: [יב] ופפח. רש"י [שם] בד"ה כרוך, שפת פרוקה. וכן משמע בגמרא [שם]: עירובין דף (ק"ג) [קב] [נ"י ד"ה לא]:

לבושי שרד

(ט) שם בפני אור הנר: בספרים שלנו הגירסא כך, בפני אור הנר אלא כדרך שעשה מהר"ם (ר"ל שהיה מבעוד יום עפה, כמו שכתב המ"ל), וכן נראה לי, דאין חילוק בין עשיית ממילא בפני הנר או לפני הספרים, עכ"ל. (יא) שם הרמב"ם. ר"ל דכל הפוקקים אלו וכתבו דאסור לעשות ממילא בפני הנר, אלא כדמ"ל בשם המרדכי: (יב) שם והנה נראה לי. עכ"פ דלפי המרדכי וסכן פוקקים אלא פליגי אהדדי: (יג) שם משמע אף על פי. מדהוצרך עשרה עופרים: (יד) שם צריך לקשור. דכל ממילא שנגע לעשות רשות בפני עצמה צריך שתהא עומדת ברוח מגויה: (טו) שם דאם היה מניד. דאם אין דין זה מבואר, ברמ"ל כאן בתה שבתב אם לא שהיה מבעוד יום עפה בר, ונראה משום דדינא דרמ"ל והמרדכי מיירי שהעפה על פני כל הרוחב ומתובא בר"י [נמוקי שבת ד"ה ומרדכי] ור"ל דבר משל אם גובה הממילא לרבע אמות ורוחבה אמה ורוחה הממילא בערב שבת למעלה על המנוי ומייר גובה עפה רוחב אמה, מותר לעשותה בגיל שבת לעלה. והמ"ל קא משמע לן דהוא הדין אם היה עפה מהגד, דהייט גובה ארבע אמות ורוחבה עפה מותר לעשות בגיל שבת לעלה אמה רחב אמה, וק"ל: (יז) שם והוא מדברי הרמב"ם. דשם כתב דבשבת לא יעשה בשפיר דולב ביון שאי אפשר לבטל. דמשמע דאסור לעשות ממילא, ועל זה מירץ בשם המגיד משנה: (טו) שו"ע פ"ב וכותפין ראשם. שבבלף ומעבה כמו כיפה על פני רוחב הספינה, וכן עושה בעלים הבנה המונים זה נגד על גבי מרכב, (מו) שם יש בהרחבן שפח. ברוחב כל עץ שבול שבת. לתן מבטול יום שם שהול עליו: (יח) פרי מגדים מיבוב העיגול בחשבון. שהמחלגה ברוכה בעיגול ויש בהיקיפה שלשה עפחים, לתן דיהב העיגול עפח, לא מקרי אוהל על פי זה. ועל זה הע"ז. שיש לתמה לי בחבר דמיקרי אוהל:

אוצר מפרשים

שטו א (בגיא פ"ק ה) חוץ. נ"ב. עיין תשובות חתם סופר אח"ת סימן ע"ג בענין מחיצה שקוראין שפאנישע ווענד, שעשוהים מכמה חלקים וכשהחלקים נכפלים זה על זה מכל מקום נשאר הקבל יותר מטפח, אם זה תשיר סגי לפתחו כלו בשבת ולהיו רק כמוסיף על אהל עראי, או לא, כיון דדרכו בכך צריך לפתחו מערב שבת על כל פנים חלק אחד מהכפלים. וסיים השובתו בזה הלשון, והשתא לפי זה אותן דפנות שקוראין שפאנישע ווענד, שכך דרך עמידתם מוכרח ומכופל ונשאר כמה שפח כמה שפחים ורחב, לא נראה שהוועמד שם למחיצה, אלא, כך דרכו לעולם ואי אפשר בענין אחרון אפילו בשיר (מ) מחיה דאסור וכו'. וכן הנהגתי בביתו שלא לפשטן בשבת. עיי ישראל אם לא נתפשטו על כל פנים כפול מערב שבת, אבל ע"י גר יש לו להתיר, דעל כל פנים ליה ביה אלא איסור דרבנן משום דלא מחזי כמוסיף אוהל, וכמו שכתבתי לעיל [בהשובה שם], ומסתמא רוב עשיית מחיצה כאלו לצורך מצוה, על כן יש להתיר ע"י אמירה לגוי: (חתם סופר)

באר הגולה

ד. עירובין ק"ב [נ"ל] משמיה דרב אחי וכתבו הרי"ף בפרק ר"ז דשבת [מט, ב]:

ה. שם גם משמיה דרב [ר"ף שבת שם; רא"ש שם פרק ח סימן עו]:

ו. הריטב"א [עירובין קב, א ד"ה אלא] בשם התוספות [ד' שדקדקו מלשון רש"י [שם ד"ה כרוך]:

ציונים לרמ"א

1) מרדכי ריש פרק כירה [שם]:

הגהות הסמ"ע

שטו פעיף א בהגה וכן לפני ספרים כדי לשמש וכו'. דתשבינן מחיצה המתרת:

הגהות והערות

י) לפנינו בתוספות ליתא. ועיין כ"י [עמוד שמו ד"ה וכתב] דהתוספות שהובאו בריטב"א שם דקדקו מלשון רש"י [שם ד"ה כרוך] לאיסור, אלא שמלקו עליו, ואילו הריטב"א אף שהבריא כתוסה לא הפסיק עמם בדקדוק לשון רש"י. ועיין תוספות הרא"ש עירובין שם [ד"ה אל כרוך]:

יא) נופף מהבדורים פרק מקמ"ם (והוקיפו "כן הוא בדלכי משה שלפיעור"), וכן הגיהו יד אפרים, לבתי מרד, הגהות הגר"א לאמר ומקור מים. ומיקנו דהייט שהיה בבר בעפה מבעוד יום, ע"ש. ולאה מ"ג בחבל מבהיה ומעבתות אבר אות ב:

יב) נופף ע"פ כמ"ש בגיהו:

יג) הייבו דהב"ל המא שם לשון המרדכי שבתב "והיה מוכן המחיצה בשבת" ומשיב בה דאבר מעמה, דמשמע דהעמה היה על פני כל הרוחב:

יד) כוונתו לשיטת רש"י המובא בע"ז ס"ק ג. ולאה הערה יי:

טו) עיין תוספות עירובין קב, ב ד"ה לא:

טו) תוקן מהמהדורת אלוקות תקנ"ח:

יז) עיין רש"י בשבת עירובין יג, ב ד"ה כל:

יח) נופף מהמהדורת פלרינק תקנ"ו:

הגהות רעק"א

שטו א) (שו"ע פעיף ב) חשיבי כאוהל. הייט לענין דמותר לפרוס עליהם מחלגה ולקרוקו תוספת אהל, אבל לא מקרי אהל לענין דלאסר לעשות כן, דאלו מי אסור לעשות שני תוכלין כאלו בין זה לזה אלא עפחים, תוספות

(ב) כדי לשמש. מטמו. כיון דבא להתיר האיסור, דאסור לשמש בפני אור הנר או ספרים. ועיין מה שכתבתי בסימן תקי"ד סעיף ג' (נ"ק כ) מה שקשה על זה. חה, פשוט שיכול לכסות הספרים בבגדים שני כשרים, דאין זה מקרי ממילא. וכן מותר לו לכסות כלי על הנר, כמו שכתוב סימן ש"ל סעיף ו'. (ג) חוץ מן הבריכה. פירוש, שאין מיקרי העיגול בחשבון הטפח, אלא מה שיש קוץ לעיגול. וכנ"י [עמוד שמו ד"ה וכתב] בשם הריטב"א [עירובין קב, ב ד"ה אלא] שהתוספות דקדקו מלשון רש"י [שם ד"ה כרוך] שהשיבו למה שכתבו שם הוא רחב טפח, וכשהיה חלקו עליו דבעינן שיהיה עפח מן הבריכה. ונראה לי דלהתירי יש לחבר בחלק עם הבריכה. דהייט שאמקור לכסות בו כלי, כמו שכתוב סוף סימן זה וכדברי רש"י.

ספר מלחמות

אשל אברהם

מעגל הדם

מגדים

מעגל

ספר אמרים

מעגל הדם

מגדים

אשל אברהם

הקיבוץ אינו מאבד מגיבוריו הגדולים.

מעט הזדעזעו מן הבשורה הזאת, מעט הבינו את הנולד בה, ומעט הרגישו בה. אולם אמונה אמונה הלכה בעולם, ובמקום אחד נולד בה אור גדול. אמונה אמונה הלכה בעולם, ובמקום אחר

הקלסר

הדיווח

קל"א

[דף יז, א] **ולעולם** יזהר אדם מן הסכנות הן בעניני מאכל ומשתה הן בשאר עניינים, ועל זו אמרו המקיז דם ושמש מטתו דמו בראשו.

אע"פ שהתרנו א בדיקת העד לאור הנר מכל מקום אינה בדיקה מעולה מפני שאינו נבדק יפה ועיקר הבדיקה ביום, וכן עקרו בפקולים, ר"ל צמר גפן, או צמר נקי ורך או של בגד פשתן ישן, וכן צריך שיהא לא שחור ולא אדום אלא לבן כדי שיראו בו טפי דמים.

אע"פ שאסור לאדם לשמש מטתו אלא בלילה כל שרואה עצמו מצד מבעו נאנס בשינה בלילה ואי אפשר לו לרצות או שהיא מצד טבעה נאנסת בשינה בלילה ואינה מתרצית מותר לו לשמש מטתו ביום בהצנע על הדרכים שהזכרנו ב כדי שיתו ביאותיו ברצוי ובחבה ולא דרך דריסה וטירוף.

השלג אינו לא אוכל ולא משקה עד שיחשב עליו לאחד מהם, חשב עליו לאכילה דינו כאוכלין ג ליטמא מתורת אוכל ולטמא אוכלין אחרים בכביצה ושלא להיות לו טהרה עולמית, שהרי אוכלין ומשקין אין להם טהרה במקוה, חשב עליו למשקה דינו כמשקה לטמא טומאת משקין ברביעית ולטהר במקוה בהשקה, ואע"ג דטבילה באוכל ומשקה ליכא ולא החזרה אלא באדם וכלים, זו אינה מתורת טבילה אלא מתורת זריעה, כעין שמצינו ד בשתילי תרומה שנטמאו שאם שתלן טהורים, אלמא זריעה מהניא להו, ואף המים כשמשיק אותן עם מי מקוה, ר"ל שיהא נוהן הכלי מלא מים טמאין במקוה ומכניסתו עד שפתו עד שהמים שבמקוה צפין עליו מעט נעשין משקין שבכלי חבור עם מקוה ובטלים אגבם, נטמא מקצתו של שלג זה לא נטמא כלו, אפילו חשב עליו למשקה, שכל קורט וקורט שבו נחשב הוא אחד בפני עצמו, ואם העבירו באויר כלי חרס ששרץ בתוכו נטמא כלו, שהתורה העידה על כלי חרס אפילו מלא חרדל, שאין טומאה נוגעת לגרגרים שבאמצע שהרי מוקפים הם בחרדל שבסביבותיו, וכן הדין בהסיטו זב וזבה או נדה שנטמא כלו הואיל והסיט את הכלי, כדין תרוד רקב שמטמא במשא ואינו מטמא במגע ה, ומאחר שנטמא כלו לא נטהר ו כלו בהשקה שהרי אין מי מקוה נוגעים אלא במה שבפי הכלי.

[דף יז, ב] **המשנה** **הששית**, והכונה בה בענין החלק השלישי שבספר, ר"ל בענין הדמים, והוא שאמר **משל משלו חכמים באשה חדר ופרזדור ועליה דם הבא מן החדרו טמאה נמצא בפרוזדוד ספקו טמאי שחזקתו מן המקור.**

א) לעיל בפי' המשנה. ב) לעיל ד"ה אסור. ג) בגמ' שלנו אי' שאפי' חישב עליו לאוכלין אינו מטמא טומאת אוכלין וכן פסק הרמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א הכ"ב, אבל כשיטת רבנו אי' בתוס' בבא בתרא כ, א ד"ה והמלח (מביאו במשנה למלך שם וכ' עליו שהוא תמוה), ובשעת הדפוס בא לידי ספר חידושי הרשב"ץ למסכתין (ליחורנו תקה) ושם פסק ג"כ כרבנו וע' ערוך לנר, וכיון שמצינו שגם רבנו כ"כ אי"צ להגיה ברשב"ץ ותוספות. ד) תרומות פ"ט מ"ז. ה) כדאי' חולין קכה, ב. ו) שיטת רבנו בזה חדשה היא שהרי מהגמ' משמע אם נטמא כולו נטהר כולו וכ"כ להדיא הר"ש טהרות פ"ג משנה ב, ותמוה לי הרמב"ם הל' טומאת אוכלים פ"א הכ"ב שהעתיק לסוגיין והשמיט הא דיש לו טהרה בהשקה לגמרי ולא מצאתי מי שעמד ע"ז וצ"ב. ז) בספרנו "דם החדר". ח) במשנה שבגמרא נוסף: "דם העליה טהור". ט) בספרנו "פרוזדור" בר"ש, וע' תוס' שכ' שאית דגרסי בדלי"ת. י) בספרנו נוסף "לפי".

אמר המאירי שלש משלים **משלו חכמים באשה חדר והעליה והפרזדור דם החדר טמא**, והוא המקור, **ודם העליה טהור**, והפרזדור יש בו מקום טהור שיש לתלותו שבא מן העליה ויש בו מקום טומאה שחזקתו מן המקור, וציור בנינם הוא שהחדר הוא חלל הרחם שהולד נוצר בו ודם נדה וזיבה יוצא ממנו והוא המקור ונקרא חדר מפני שהוא פנימי מכלן, והפרזדור הוא צואר הרחם והוא מקום ארוך שראשו מתכוץ בשעת העבור שלא יפול הולד ובשעת לידה הוא נפתח הרבה והוא שהאצבע נכנס לתוכו בשעת גמר ביאה, ר"ל בהכנסת כל האבר, ואף זה לא שיגיע לראש הפרזדור העליון אלא רחוק ממנו לפי האצבע, וקורין אותו פרזדור אם מצד שהוא לפני החדר אם מצד שעד כאן הגיע תכלית שכר החושק, והחדר מוטה לצד אחוריו מעט ומתאלכסן ראשו התחתון כנגד פניו, והפרזדור מוטה לצד פניה ומתאלכסן ראשו העליון כנגד... עד שגגו של ראש החדר התחתון נכוחי לקרקעו של ראש פרזדור העליון, וסמוך לו וביניהם מקום הנקרא עליה ששם שני ביציה של אשה ושכבת הזרע מתבשל לשם בשבילין שבה ועומד באלכסון ראשו הפנימי לחדר וראשו החיצון לפרזדור למעלה מאמצעית הפרזדור, ונקב פתוח מעליה לפרזדור ששכבת הזרע נכנס דרך בה מפרזדור לעליה להתבשל בתוכו, ודם היוצא מן החדר לפרזדור יוצא דרך עורקים שמן החדר לפרזדור למעלה מן הלול ושותת משם ויורד בכל הפרזדור ויוצא חוצה לו, ומה שנשאר מן הפרזדור למעלה מנקב העליה נקרא מן הלול ולפנים ומה שהוא ממנו למטה מן הנקב נקרא מן הלול ולחוץ, וברוב בני אדם האצבע מגיע עד נקב הלול, ויש בעליה עורקים שמתבקעים לפעמים ומצד הבקוע נוזל ממנו לפרזדור והוא דם טוהר כדי א שמרעיפת הגידין, והפרזדור אין לו דמים מצד עצמו אלא שדמי החדר יוצאין בו דרך העורקים, וכן כשיארע בקוע בעליה יוצא דם הבקוע דרך שם, ודם החדר כלו טמא חוץ מדם הלידה שהתורה טהרתו מכלום ודם הקושי שטיהרתו מדין זיבה, ודם העליה היוצא מצד עצמו טהור שדם מכה הוא, ודם **הנמצא בפרזדור**, כל שנמצא מן הלול ולפנים טמא שבודאי רעיפת הלול אינו הולך לאחור אלא דם החדר הוא שיצא שם דרך עורקים שביניהם וחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליה את התרומה, ואע"פ שאפשר שבקפיצת האשה חזר הדם לאחוריו ומן העליה יצא, מכל מקום רוב דמים הנמצאים כאן מן החדר הם והילכך **חזקתו מן המקור**, ולא סוף דבר כשנמצא בקרקע הפרזדור הסמוך לאחוריה שהוא הצד הסמוך לחדר אלא אפילו נמצא בגג הפרזדור והוא הצד שלפניה שהוא רחוק מן החדר אין מספקין בו בכך אלא ודאי מן החדר הוא, נמצא בפרזדור מן הלול ולחוץ אפשר שבא מן החדר ואפשר שבא מן העליה, ואע"פ שכשבא מן החדר ברוב הפעמים אינו מתעכב מן הלול ולחוץ אפשר שבשחיית ששחת נתעכב לשם ולפיכך אין שורפין עליה אלא חולין, ובזמן הזה כל שנמצא בפרזדור טמא בין מן הלול ולפנים בין מן הלול ולחוץ.

זהו ביאור המשנה ופסק שלה, ובביאורה אתה מבין מה שבא בסוגיא בביאור תכונת בניני האיברים, ואע"פ שאין דברינו מסכימים עמהם מכל וכל ולא עם דברי המפרשים כך הסכמתי בו עם קצת חכמי הרפואה הבקיאים בנתוח האיברים וציורם, ושאר דברים שנכנסו תחתיה בגמרא אלו הן.

שיאמר מן ואלה שמות בני לוי בריש פרשת וארא כל הפרשה עד אלה ראשי אבות הלויים למשפחותם וצריך ללמוד בעל פה כי אז אין לו נר, ותמיד יהיה אצל המטה כלי של מים ויטלו ידיהם קודם התשמיש ואחר התשמיש עד כאן. עוד כתב קודם הזווג יעסוק בתורה ומה טוב שיעסוק בסימן זה, עד כאן. ומה שכתב המחבר חוגרת סינר וכו' אף דבספר חסידים איתא שהיה משמש ערום וכדאיתא באבן העזר בסוף סימן ע"ן, נראה לי דסנור שאני דאינה כל כך מכוסה, עוד יש לומר דבששניהם מרוצים הוי

צניעות (מגן אברהם):

יז [לבוש] צנוע וכו'. ולא יסתכל רש"י שבת דף פ"ב וכתב מגן אברהם, ואין להקל אלא לצורך גדול פיהנש כשיצרו מתגבר עליו, וכסוף פרק אף על פי משמע הבית אפל מותר לכתחלה אפילו אינו תלמיד חכם

סעיף יא

יח אף על פי שהוא וכו'. משמע אפילו תלמיד חכם, וכן פסק בסדר היום והביאו של"ה דלילה גרע מיום עיין שם, וכן משמע בס"ק שאחר זה, ודלא כעולת תמיד דאישתמיטתיה כל הגדולים הנזכרים לעיל:

יט שהפסיק בסדין וכו'. פירש בפרישה לאבן העזר סימן כ"ה דהיינו דוקא על ידי האפלת טלית אלא שבלא מחיצה לא מהני הפסקת טלית וכן כתב רש"ל פרק ב' דביצה סימן ל', וב"ח לקמן סימן תקי"ד ואחרונים, וגדולה מזו דאפילו מבהיק אורו להדיא למעלה מן המחיצה ומן צדדין מותר על ידי האפלת טלית דאין צריך מחיצה גמורה אלא הפסק בעלמא כפני נר. ובשל"ה כתב על דברי רמ"א זה לשונו, אבל האר"י זכרונו לברכה כתב אסור שהנר מאיר והפליג מאוד בסכנת בנים אף בלא עת עיבור, עד כאן לשונו. ולענות דעתי מודה האר"י באופן שפירשו הגדולים הנזכרים לעיל דברי רמ"א שזכרתי, ואם הראיות שנתנו סביב המטה הם עבות וכבידות ומחשיכין האור אף שאין מחשיכין האור לגמרי לכולי עלמא מותר כמבואר בסדר היום. כתב בסדר היום אם האור הלבנה באה עליהם להדיא אסור, אבל אם נכנס האור דרך חלון ומאיר לבית אין חשש דאין מבהיק כל כך למי שאין עומד תחתיה ממש אם לא שעומד תחת אויר השמים, עד כאן. וכנסת הגדולה כתב שאם אור הלבנה נכנס דרך החלון שהוא שוכב כנגדה אסור, עד כאן. עוד כתב של"ה וכנסת הגדולה בשם סדר היום אם הנר מבית אחר נכנס דרך חלון או פתח להחיא דרך ישר אסור אבל אם האור אינו נכנס ובא דרך ישר להאיר היטב וכו' מותר, נר בתוך לנטרינא אסור ונראה לי דהוא הדין כשדולק נר של שעוה בתוך השפופרת מגן אברהם. אור הכוכבים מותר דלאו אור איקרי ואם האור מאיר עליהם היטב יש למנוע:

סעיף יב

כ כרעבון וכו'. בשל"ה נראה שהבין דאף בשאר צרות, וכן בספר בית שמואל סימן כ"ה הבין כן דברי רמ"א, אבל בשיירי כנסת הגדולה כתב ומפרש דדוקא צרות דומיא דרעב כגון על הירקון ועל השדפון והמזונות, אבל בשאר צרות כגון דבר וחרב בר מינן וכיוצא בו מותר וגדולה מזו נוטה שיירי כנסת הגדולה להקל אפילו בשנת רעבון, והפרישה ראיה ממה שכתבו תוס' בתענית דף י"א דלכולי עלמא לאו אסור בשנת רעבון אלא למי שנוהג עצמו בחסידות, עד כאן. דלכאורה לא שייך לשון איסור במילי דחסידות ועיין סק"ד ס"ק ו', אלא נראה פירוש תוס' שכתב שאינו אלא מדת חסידות הוא על אינשי כיוסף וכולי שהיו חשוכי בנים ולא היה לו בת, דקיימא לן באבן העזר בסימן א' דלא קיים פריה ורביה, אבל לשאר אינשי איסור גמור הוא וכן משמע מב"ח וכן מצאתי להדיא בחידושי אגדות שם ובב"ח סוף סימן תקע"ד. דאין לומר דאם כן תיקשי למאן דאמר דאם היו לו שני זכרים קיים פריה ורביה, דיש לומר דלדידה הכל ממדת חסידות הוא אבל לדידן הקיימא לן דלא קיים פריה ורביה איסור גמור הוא, עוד יש לומר דקודם מתן תורה היה רק מדת חסידות. עוד יש לומר כמו שכתב הר"ן דלשבטים לא היה רעב ובשביל יוסף שהיה יחיד לא היו צריכין לפרוש. ומכל מקום נראה לי שלא לנהוג מדת חסידות לחשוכי בנים וכן כתב ט"ז, והא שכתבו תוס' הכי כיוסף נראה לי דשאני אותו רעב שהיה לו זמן קצוב מה שאין כן בסתם רעב, וכהאי גוונא כתב בגור אריה פרשת מקץ. עוד מבואר שם דמדת חסידות אף בליל טבילה לא, ובספר דרך חכמה כתב בנתיב כ' בשם הזוהר פרשת מקץ דאף בליל טבילה אסור עיין שם, מיהו בחידושי הלכות למהרש"א פירש דברי תוספות כדברי שיירי כנסת הגדולה דאף לכל אדם אינו אסור אלא ממדות חסידות ודבריו סותרים וצריך עיון, ועיין לקמן מה שכתבתי בסימן תקע"ד. כתב בספר בעלי נפש בשנת רעבון אסור בכל אותו מדינה, עד כאן. וכתב הרב אליהו מזרחי פרשת מקץ הא דיצחק משמש מטתו בגרר היינו משום דבאותו מקום לא היה רעב מט"ז בסוף סימן תקע"ד, ותירץ דמשום דקודם מתן תורה היה, ובספר נחלת יעקב פרשת מקץ תירץ דבאותו זמן לא היה ישראל אחר בעולם אלא הוא ורבקה

והיו מוציאים מאה שערים:

סעיף יג

כא ואם יחדו וכו'. זה לשון מגן אברהם צריך עיון דגם בביתו אסור לשמש אם אין לו חדר מיוחד כמו שכתבו סעיף ו', ואין לומר דבאכסנאי אפילו ישן שם אדם אסור דקשה באמת מאי שנא, ויש לומר דאכסנאי אם הוא במקום אחר ואשתו בחדר אחר אסורים ללכת זה אצל ההשמאה ירגישו בני בית, אי נמי בית הוקא בעינן ולא סגי בחדר עד כאן. ועיין לקמן סוף הספר תבאר דסתם בית היינו חדר, גם תירוץ ראשון דמוק דמותר נראה דאכסנאי צריך חדר מיוחד אפילו ישן אסור, שאם ינעור יש ביזוי יותר באכסנאי וכן משמע קצת בספר בעלי נפש מקור דין זה. עוד יש לומר דבביתו אם אין שום אדם בחדר מותר לשמש ואין צריך לחוש שמא יבואו אחד פתאום מה שאין כן

הַחְמוּם גָּרַם הַחַטָּא לְהוֹצִיא שִׁכְבַת זֶרַע לְבַטָּלָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הוֹשִׁיט יָדוֹ לִרְצוֹנוֹ בְּלִי סִבָּה גּוֹרֶמֶת, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הִקְשָׁה עַצְמוֹ לְרַצַּת שֶׁהוּא חַיָּב נִדּוּי, וּלְרַצַּת אַחֶרֶת (מס׳ כלה פ״ב) הוּא בְּנִדּוּי, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הוֹצִיא בְּיָדוֹ זֶרַע בְּכַוָּנָה לְמַלֹּאת תַּאֲוָתוֹ, שֶׁהוּא שָׁנוּי מְרֻחָק לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְאֵינוֹ זוֹכֶה לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה, כִּדְכְתִי׳ (תהלים ה׳ ה׳): לֹא יָגוּר רָע, וְאֵין רָע אֶלָּא הָעוֹשֶׂה הַמַּעֲשִׂים הָאֵלּוּ שֶׁהוּא רָע סְתָם לַשָּׁמַיִם וְלַבְּרִיּוֹת מִשְׁחִית לְמַעְלָה וּמִשְׁחִית לְמַטָּה פּוּגָם לְמַעְלָה וּפוּגָם לְמַטָּה, אוֹי לוֹ וְאוֹי לְנַפְשׁוֹ, אוֹי לְרוֹעַ מִזְּלוֹ, דְּנַח לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא, נַח לוֹ שֶׁנְּהִפְכָה שִׁלְיָתוֹ עַל פָּנָיו וְלֹא יָצָא לָאֲוִיר הָעוֹלָם, נַח לוֹ שֶׁיִּכָּרְתוּ יָדָיו וְלֹא הָיָה עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה הָרָע הַזֶּה, מַה כַּפָּרָה יֵשׁ לוֹ מַה תְּשׁוּבָה יֵשׁ לוֹ, כְּמֶעֶט שֶׁנִּגְעָלוּ מִמֶּנּוּ שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וְשַׁעֲרֵי כַּפָּרָה.

וּבְפָרֵט אִם הִתְמִיד עַצְמוֹ בָּזֶה יָמִים וְשָׁנִים עַד שֶׁהִרְגַּל בָּזֶה, גָּדוֹל עֲוֹנוֹ מִנְּשֹׁא, אֵלּוּ הֵם הַמְּכִיאִים חֲרוֹן אַף לָעוֹלָם, הֵם הַמְּכִיאִים הַמַּגֵּפוֹת וְהַמִּיתוֹת לָעוֹלָם, וּבִפְרָט אִם הִשִּׂיאוּ יִצְרוֹ הָרָע וַעֲשָׂה הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה בִּפְנֵי אֲנָשִׁים אוֹ חֲבֵרִים אוֹ גָּרַם לַעֲשׂוֹת לַאֲחֵרִים, שֶׁחִלֵּל אֶת ה׳ וְהַחֲטָא שֶׁגִּתְגַּדֵּל עֲוֹנוֹ בְּמֹאד מֹאד עַד לַשָּׁמַיִם הַגִּיעַ, וּבִפְרָט אִם לֹא הִרְוָה צְמָאוֹ בָּזֶה עַד שֶׁבָּא עַל הַזָּכָר, אוֹ שֶׁבָּא עַל הָעֲרָוָה, כִּי הוּא וָמֶה וְהוּא עָוֹן פְּלִילִי תּוֹעֵבָה לִפְנֵי ה׳, כְּיָצָד יָרִים רֹאשׁוֹ, כְּיָצָד יֹאכַל וְיִשְׁתֶּה, כְּיָצָד יִלְבַּשׁ בְּגָדִים נָאִים וְהַבְּגָדִים הַצּוֹאִים אֲשֶׁר עָלָיו לְכָלְכוֹ נַפְשׁוֹ רוּחוֹ נִשְׁמָתוֹ עַד שֶׁהִרְחִיקוּהוּ מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ וּבֵית מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה כְּבוֹדָהּ וְיִקָּרָהּ טִנְּפוּהוּ וַעֲשׂוּ עִמָּהּ כְּאַחַת הַנְּבָלוֹת, כְּיָצָד יִשְׂמַח וְיָגִיל, כְּיָצָד יִמְלָא שְׂחוֹק פִּיו, כְּיָצָד יִרְאֶה בִּשְׂחוֹק אֲחֵרִים; וַדַּאי אֵין תַּקָּנָתוֹ כִּי אִם קַלְקָלָתוֹ, וְיִלְבַּשׁ שְׂחוֹרִים וְיִתְעַטֵּף שְׂחוֹרִים, וְיִצְעַק בְּצוּם נַפְשׁוֹ יוֹם אַחַר יוֹם, עַד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִרְאֶה אוֹתוֹ נִכְנָע וְנִשְׁבָּר וְנַעֲנָה וְנֶאֱכָל חֶלְבּוֹ וְדָמוֹ וְנִתְמַעֵט תַּאֲוָתוֹ וַהֲנָאָתוֹ, וְאוֹמֵר שֶׁלֹּא יָשׁוּב אֶל הַנְּאָצוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָאֵלֶּה וְיִלְבַּשׁ שָׂק וַיֵּשֶׁב עַל הֶעָפָר, יִלְקֶה בְּכָל יוֹם, עַד יַשְׁקִיף וְיִרֶא ה׳ מִשָּׁמַיִם, כִּי חַנּוּן וְרַחוּם אֱלֹקֵינוּ וּמְרֻבֶּה לְהֵיטִיב וְאֵינוֹ חָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת כִּי אִם בְּשׁוּבוֹ וְכוּ׳. וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה כִּי יִמְינוּ פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל שְׁכָרָם הַבָּאִים בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּמִתְחָרְטִים מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם וְלִבָּם מַר וְנֶאֱנָח סַר וְזָעַף עַל כָּל מַה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם וְלֹא יָשׁוּבוּ עוֹד לִכְסָלָה. וְאִם הָיָה נָשׁוּי, הִתִּירוּ לוֹ דְּבָרִים הָאֵלֶּה, לֶאֱחֹז בָּאֻמָּה וּלְהַשְׁתִּין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָרוּד בְּמַעֲשָׂיו וּדְבָרִים כָּאֵלֶּה, שֶׁאֵין אָנוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁיִּתְגַּבֵּר יִצְרוֹ עָלָיו כָּל כָּךְ אַחֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּת בְּסֵלוֹ (נדה י״ג ע״א), אֲבָל לְהוֹשִׁיט יָדוֹ שָׁם שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ, וַאֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה לְחַבֵּק אָסוּר לְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְהָבִיא עַל הָעֶרְוָה, כִּי מִן הַחִבּוּר יָבֹא הַחְמוּם בְּקַל, אֶלָּא יְחַבֵּק מְעַט מְעַט מֵעַל חֲלוּקוֹ, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאָסוּר לוֹ לְהִסְתַּפֵּר וְהוּא רוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל בְּמִילָתוֹ, שֶׁהוּא עָוֹן גָּדוֹל, מְלַבֵּד הַסִּפּוּר שֶׁיָּבֹא לִידֵי קְשׁוּי וְלִידֵי חִמּוּם, וְכֵן אִם יֵשׁ לוֹ שְׂעָרוֹת הַרְבֵּה וְרוֹצֶה לִסְרֹק שָׁם בְּמַסְרֵק אָסוּר. וְרָאוּי שֶׁלֹּא לְהַצְבִּיר שֵׂעָר הָעֶרְוָה לֹא בְּמִסְפָּרַיִם וְלֹא בְּחֶתֶר כִּי עַל כָּל פָּנִים יֵעָשֶׂה רֶשֶׁע לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וְרַבִּים מְרַקְדְּקִים בְּדָבָר זֶה וְאֵין מַצְבִּירִים אֲפִלּוּ עַל יְדֵי סַם. זֶה הַכְּלָל, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא רָחוֹק מִן הַשֶּׁכֶר וְקָרוֹב לַהֶפְסֵד, אֲפִלּוּ לְנָשׁוּי אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲמֻרַת הוֹצָאוֹת שִׁכְבַת זֶרַע עֲבֵרָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד וְצָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר מִמֶּנָּה הַרְבֵּה. וּלְעִנְיָן לְרַחֵץ אוֹתוֹ מָקוֹם

בְּשַׁעַת רְחִיצַת שְׂעַר הַגּוּף, נִרְאֶה לִי דְּמַפֹּר, אֲבָל לְהִתְעַבֵּב בְּרְחִיצַת אוֹתוֹ מָקוֹם אָסוּר, וְאִם בְּכָל דְּבָרִים הַמַּתְּרִים רוֹאֶה הָאָדָם שֶׁבָּא לִידֵי קְשׁוּי וְחִמּוּם, יְסַלֵּק יָדוֹ מִיָּד עַד יַעֲבֹר זַעַם.

7 **וְאִם** הָיָה נֵר בַּבַּיִת אָסוּר לוֹ לְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ בְּאוֹתוֹ בַּיִת עַד שֶׁיּוֹצִיא הַנֵּר מַפְּנֵה לְבַיִת אַחֵר אוֹ עַד שֶׁיְּכַפֶּה עָלָיו כֶּלִי, וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֶה כְּעֵזּוּת פָּנִים לִבְעֹל בְּהֶדְיָא כְּעֵינֵי בְּרִיָּה וַאֲפִלּוּ שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַבְּהֵמוֹת. אֲבָל מִי שֶׁהוּא אִישׁ וִירֵא אֶת ה׳, צָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּהִצְנַע גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁכְּפָאוֹ שֵׁד, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ (נדרים כ׳ ע״ב) בְּאִמָּא שָׁלוֹם דְּבֵיתְהוּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר זַ״ל. וְעוֹד שֶׁלֹּא לְהַרְבּוֹת תַּאֲוָתוֹ וְיִתְגַּבֵּר יִצְרוֹ עָלָיו וְנִמְצָא שֶׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר לְרִוּוּת צְמָאוֹ לְבַד וְלֹא לְשֵׁם הַמִּצְוָה הַמֻּטֶּלֶת עָלָיו, אֲבָל כְּשֶׁאֵין אוֹר בַּבַּיִת אֵין תַּאֲוָה מִתְרַבָּה עָלָיו כָּל כָּךְ, דְּאַחַר שֶׁאֵין רְאִיַּת הָעֵינַיִם אֵין חוֹמֶד הַלֵּב כָּל כָּךְ, דְּלִבָּא וְעֵינָא תְּרֵי סַרְסוּרִין דַּעֲבֵרָה נִיהוּ הָעַיִן רוֹאֶה וְהַלֵּב חוֹמֵד וּכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה גּוֹמְרִים.

עוֹד אָמְרוּ זַ״ל (נדה מ״ו ע״ב) טַעַם אַחֵר, מִשּׁוּם דְּשָׁמָא יִרְאֶה בָּהּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְתִתְגַּנֶּה בְּעֵינָיו, וְהָם זַ״ל סָתְמוּ הָעִנְיָן מִשּׁוּם תַּקָּנָה. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין.

וּלְעִנְיָן אִם הַנֵּר בְּבַיִת אַחֵר וְחַלּוֹן אוֹ פֶּתַח מְאוֹתוֹ הַבַּיִת לְבַיִת זֶה וְהָאוֹר נִכְנָס, אִם הָאוֹר נִכְנָס לְהֶדְיָא דֶּרֶךְ יָשָׁר וַדַּאי אָסוּר שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַנֵּר בְּבַיִת אַחֵר הֲרֵי הָאוֹר עוֹשֶׂה פְּעֻלָּתוֹ, וּמַה לִּי בְּבַיִת הַזֶּה מַה לִּי בְּבַיִת אַחֶרֶת. אֲבָל אִם הָאוֹר אֵינוֹ נִכְנָס וּבָא בְּדֶרֶךְ יָשָׁר לְהָאִיר הֵיטֵב אֶלָּא שֶׁמִּכֹּחַ הַכָּאַת הָאוֹר הַנִּכְנָס מֵאִיר אֶל עֵבֶר הַבַּיִת מִצַּד אַחֵר וְהָאוֹרָה מוּעֶמֶת, נִרְאֶה לִי דְּמַתִּר (א״ה עַיֵּן בְּס׳ דַּעַת הַקְּדֹשָׁה דף קמ״ד).

וּלְעִנְיָן מִחְצוֹת שֶׁנּוֹתְנִים סְבִיב הַמִּטָּה כְּמוֹ כִּלָּה אוֹ קורטינא״ש, אִם אוֹר מֵאִיר אֶל עֵבֶר פְּנֵיהֶם הֵיטֵב, נִרְאֶה לִי דְּאָסוּר, שֶׁהֲרֵי לֹא הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקָּנָתָם וְכָל הַטְּעָמִים שֶׁאָמְרוּ שַׁיְּכֵי עִם אֵלּוּ הַמְּחִצּוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁנֹּאמַר דְּהַמְּחִצּוֹת מְחִצּוֹת אִיקָרוּ דְּיוּכְלוּ לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה, אֲפִלּוּ הָכִי לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לֹא סָגֵי בִּמְחִצּוֹת לְבַד אֶלָּא צְרִיכִין אָנוּ הַחְשָׁכַת הָאוֹר מִשּׁוּם הַטְּעָמִים שֶׁכָּתַבְנוּ. אֲבָל אִם הַיְרִיעוֹת עָבוֹת וּכְבֵדוֹת וּמַחְשִׁיכִין הָאוֹר, אַף עַל פִּי דְּלָא מַחְשִׁיכִין לְגַמְרֵי, נִרְאֶה לִי דְּמַתֵּר, מִשּׁוּם דְּאִבָּא תַּרְתֵּי לְטִיבוּתָא, חָדָא דְּהַנֵּר בְּמָקוֹם אַחֵר וְהוּא בְּמָקוֹם אַחֵר, וְעוֹד שֶׁהֲרֵי אוֹר הַנֵּר אֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ אוֹרוֹ שֶׁהֲרֵי הֶחְשֵׁךְ. וְאִם אֵין מְחִצּוֹת סְבִיבוֹתָיו אָסוּר לוֹ לְשַׁמֵּשׁ, וַאֲפִלּוּ שֶׁפִּי הַנֵּר מְהַפֵּךְ לְצַד הָאַחֵר וְאֵינוֹ מֵאִיר כָּל כָּךְ אוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ לִינְטֶרְנָ״א, דְּסוֹף סוֹף הַנֵּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וַאֲפִלּוּ שֶׁיֹּאמַר: הֲרֵינִי מַאֲפִיל בְּטַלִּיתִי וּמְשַׁמֵּשׁ, אָסוּר לוֹ לְשַׁמֵּשׁ, דְּלֹא הִתִּירוּ הַאֲפָלַת טַלִּית אֶלָּא בַּיּוֹם וּלְתַלְמִיד חָכָם, וְהַטַּעַם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ וְלֹא יָבֹא לַעֲשׂוֹת לְכַתְּחִלָּה, דְּאָסוּר לְשַׁמֵּשׁ מִטָּה בַּיּוֹם. אֲבָל בַּלַּיְלָה דְּדֶרֶךְ תַּשְׁמִישׁ לְהִיוֹתוֹ בַּלַּיְלָה, אִם הָיֵינוּ מַתִּירִים לוֹ בְּהַאֲפָלַת טַלִּית, יָבֹא לְהָקֵל בְּכָךְ וְיָבֹא לְשַׁמֵּשׁ לְאוֹר הַנֵּר בְּהֶדְיָא כִּי אֵינוֹ עוֹמֵד בִּרְשׁוּתוֹ אַחַר שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו וְאֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לְעֲרָיוֹת, אָסוּר מִכֹּל וָכֹל וַאֲפִלּוּ עַל יְדֵי הַאֲפָלַת הַטַּלִּית. וְטַעְמָא דְּמִסְתַּבֵּר הוּא.

וּלְעִנְיָן אוֹר הַלְּבָנָה, נִרְאֶה לִי דְּאָסוּר גַּם כֵּן אִם הָאוֹר בָּא עֲלֵיהֶם לְהֶדְיָא, דְּלֹא גָּרַע מֵאוֹר הַנֵּר דְּאָסוּר, אֲבָל אִם נִכְנָס הָאוֹר דֶּרֶךְ הַחַלּוֹן וּמֵאִיר לַבַּיִת, אֵין חָשֵׁשׁ מִשּׁוּם שֶׁאֵין הָאוֹר כָּל כָּךְ מַבְהִיק לְמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד תַּחְתֶּיהָ מַמָּשׁ עַד שֶׁנָּחוּשׁ עָלָיו, וְהוּא הַדִּין אִם הוּא תַּחַת אֲוִיר

הַשָּׁמַיִם אַף עַל גַּב שֶׁאֵין אוֹר הַלְּבָנָה עָלָיו מַמָּשׁ אֶלָּא יוֹשֵׁב תַּחַת הַצֵּל אָסוּר, שֶׁבֵּינָן שֶׁהוּא יוֹשֵׁב תַּחַת אֲוִיר הַשָּׁמַיִם הָאוֹר מַבְהִיק.

וּלְעִנְיַן אוֹר הַכּוֹכָבִים, נִרְאֶה לִי דְּמַתֵּר דְּלָאו אוֹר אֶקְרֵי, וְאֶפְלוּ לְאוֹר כּוֹכַב נֹגַהּ שֶׁמֵּאִיר יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַכּוֹכָבִים וְיוֹצֵא קָרוֹב לְאוֹר הַבֹּקֶר לֹא חֲיִישִׁינָן לֵיהּ, וְאֶפְשָׁר שֶׁאִם הָאוֹר מֵאִיר עֲלֵיהֶם הֵיטֵב שֶׁיֵּשׁ לְהִמָּנַע.

וְשָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ מַדְרֵגוֹת וְעִתִּים מְיַחֲדִים לְהַזְדַּוֵּג הָאָדָם עִם אִשְׁתּוֹ וְכָל אֶחָד מֵהֶם מְעֻלֶּה מֵחֲבֵרְתָּהּ. הַמַּדְרֵגָה הָאַחַת שֶׁיִּזְדַּוֵּג עִם אִשְׁתּוֹ בַּלַּיְלָה וְלֹא בַּיּוֹם. בְּ׳ שֶׁתִּהְיֶה לַיְלָה מְחוּסֶפֶת הַלְּבָנָה וְלֹא מַסְרוֹנָה. ג׳ שֶׁתִּהְיֶה לֵיל שַׁבָּת. ד׳ שֶׁתִּהְיֶה מַחֲצִי הַלַּיְלָה וְאֵילָךְ בִּזְמַן שֶׁרוּחַ צָפוֹן מְנַשֶּׁבֶת. וְרָמַז לָזֶה (תְּהִלִּים ל״ד י״ד) "וּצְפוּנֶךָ תְּמַלֵּא בִּטְנָם יִשְׂבָּעוּ בָנִים", וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּהוּ עִנְיַן (בְּרָכוֹת ה׳ ע״ב) הַנּוֹתֵן מֹשֶׁתוֹ בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם הֲרֵי לֵיהּ בָּנִים וְזֶרַע, כִּי רוּחַ צָפוֹן בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וְרוּחַ דָּרוֹם בַּחֲצִי הַיּוֹם, הַהוּא עִנְיָן לְהָרוֹת "מִצָּפוֹן" — אַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה, "לְדָרוֹם" — שֶׁהוּא הַבֹּקֶר, וּמִפְּנֵי שֶׁכְּשֶׁרוּחַ צָפוֹן מְנַשֶּׁבֶת עוֹלָם הַזָּכָר מְעוֹרֵר רַחֲמִים בָּעוֹלָם וְכָל כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְהַמְקַטְרְגִים מִתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, הִיא שָׁעָה רְאוּיָה לְהָבִיא נֶפֶשׁ מֵעוֹלָם הַזָּכָר וְהַוָּן לֵיהּ בָּנִים זְכָרִים.

וְכָל זֶה אֲנִי אוֹמְרִים לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְדַקְדֵּק עַל עַצְמוֹ בִּשְׁעַת הֲרָיוֹן אִשְׁתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה דָּבָר נָאֶה וּמִתְקַבֵּל וְיֵצֵא לְאוֹר מִשְׁפָּטוֹ וְיֵצֵא פְּרִי צַדִּיק עֵץ חַיִּים, וּבְעִנְיָן אַחֵר גַּם בְּלֹא דַּעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב, אֲבָל אִם הָאָדָם רוֹאֶה שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו וּבָא לִידֵי חֲמוּם אוֹ מַחֲשָׁבָה וְיָבֹא לִידֵי חֵטְא, אֵין לְהַשְׁגִּיחַ בְּכָל הַזְּמַנִּים הָאֵלּוּ וּבְכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלּוּ אֶלָּא יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂהוּ בְּסֵתֶר בְּהָצְנֵעַ לֶכֶת וְכָל מַה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת יְשַׁנֶּה, וְלִזְכּוּת יַחְשֹׁב לוֹ כִּי לְטוֹבָה מְחַכֵּוֵן לְהִנָּצֵל מִלְּבֹא לִידֵי חֵטְא אַחַר גָּדוֹל מִזֶּה, וְהַכֹּל לְפִי מַה שֶּׁהוּא אָדָם לִשְׁקֹל כָּל הָעִנְיָנִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, וְגַם אֶת זֶה לְעֵמַּת זֶה לְהַצְלוֹתָם בְּמֹאזְנֵי צֶדֶק לְכָלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וּלְעוֹלָם לֹא יָמוֹט.

וְזֶהוּ סֵדֶר הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה לִימֵי הַשָּׁבוּעַ, אֲבָל שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים יֵשׁ לָהֶם סֵדֶר אַחַר כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ וּכְפִי מְקוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר נְבָאֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

הַנְהָגַת וְהַכָּנַת יוֹם הַשִּׁשִּׁי לְכְבוֹד הַשַּׁבָּת

וַנַּתְחִיל בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי, כִּי הוּא הַקֹּדֶם לַכֹּל הַמּוּעָדִים וְקֹדֶם שֶׁנִּכָּנֵס בְּבֵאוּרָיו וּבְסִדְרֵי מַעֲשֶׂיהָ נְסַדֵּר סִדְרֵי יוֹם הַשִּׁשִּׁי, כֵּיצַד יִתְנַהֵג אָדָם בָּהּ בְּדֶרֶךְ לְכָבְדָהּ אֶת הַשַּׁבָּת וּלְתַקֵּן כָּל מַעֲשֶׂיהָ. יוֹם הַשִּׁשִּׁי בַּבֹּקֶר אַחַר שֶׁיֹּאמַר תְּפִלָּתוֹ כְּרָאוּי, אֵין לוֹ לִקְבֹּעַ לִמּוּד כִּשְׁאָר הַיָּמִים, כְּדֵי לְמַהֵר לָלֶכֶת לְהָכִין צָרְכֵי שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ ז״ל (שבת קי״ז ע״ב) "וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ כו׳" — שֶׁצָּרִיךְ לְמַהֵר בַּבֹּקֶר לְהָכִין, וְהוֹצִיאוּ הָעִנְיָן מִכֹּחַ יְתוֹר הַפָּסוּק, שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר "וְהָיָה בַּשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ", אֲמַאי נָקַט "בַּיּוֹם", אֶלָּא בְּבוֹאוֹ הַיּוֹם, וְהוּא בַּבֹּקֶר, צָרִיךְ לְהָכִין, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאוֹמֵר בְּיוֹם פְּלוֹנִי יֵשׁ לָנוּ מִצְוָתוֹ בַּבֹּקֶר וּיוֹרְדִין מִקְּדִימִין לַמִּצְוֹת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹסֵק בַּמִּצְוָה פָּטוּר מִן הַמִּצְוָה, בְּפֶרֶט מִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת כֻּלָּם, אֶפְלוּ הָכִי אֵין כָּאן מְקוֹמָהּ, רְאוּיָה הִיא לְהִתְבַּטֵּל שָׁעָה אַחַת מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִצְוָה עוֹבֶרֶת וְהִיא מִתְבַּטֶּלֶת מִפְּנֵי הַלִּמּוּד, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֲחֵרִים כִּי כָּל אָדָם חוֹבָה

לוֹ לִכְבֹּד הַשַּׁבָּת הוּא בְּעַצְמוֹ וּלְכַבֵּד אוֹתָהּ בְּפִי יְכָלְתּוֹ, וַאֲפִלּוּ יִהְיוּ לוֹ עֲבָדִים מְשֻׁרָתִים כַּמָּה וְכַמָּה, כְּבוֹדוֹ הוּא לְכַבֵּד הוּא בְּעַצְמוֹ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וּלְהָכִין צָרְכָיו אִם לֹא כֻּלָּם מִקְצָתָם, כְּמוֹ שֶׁמְּצִינוּ הַחֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם הָיָה מְחַיֵּב לוֹ מְלָאכָה לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ לָהֶם מְשַׁמְּשִׁים וְאַנְשֵׁי בַּיִת רַבִּים שֶׁיְּכוֹלִים לְהָכִין, לֹא הָיוּ מִתְרַשְּׁלִים הֵם מִכֹּחַ כָּךְ; אֶלָּא אוֹרְרִים מָתְנֵיהֶם כְּגִבּוֹר כָּל אִישׁ לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּשַׁבָּת בְּפֶרֶק כָּל כִּתְבֵי (שם שם), וְאִם כֵּן אִי דְּאִי לְהַשְׁתַּדֵּל בְּתַלְמוּד תּוֹרָה הַשְּׁבִיתִים הָעִנְיָן הַזֶּה מֵעָלָיו, כִּי הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה שֶׁהַתּוֹרָה עַצְמָהּ הִקְפִּידָה עָלֶיהָ, וְהָיָה מוֹעִיל לְמוּד הַתּוֹרָה בְּבִטּוּל כַּוָּנָתָהּ, אֵין לְהִתְחַסֵּד עַל כְּכָה.

אֲבָל אִם הַלִּמּוּד הוּא עִנְיָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ קְצִבָּה וְלֹא יִתְעַכֵּב בּוֹ, יָכוֹל לָתֵת חֵלֶק לָזֶה יוֹם מִזֶּה לֹא יַנִּיחַ יָדוֹ, כִּי וַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל הוּא לִקְבֹּעַ לִמּוּד אַחַר הַתְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים פ״ד ח׳): "יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל", אֶלָּא שֶׁלֹּא כָּל הַשָּׁעוֹת שְׁוָוֹת, דַּעַת לִקְבֹּעַ וְעֵת לְבַטֵּל קְבוּעַ, אֲבָל אִם הוּא קוֹבֵעַ לִמּוּד עִם רַבִּים וַדַּאי שֶׁאֵין רְאוּי לְבַטֵּל לִמּוּד רַבִּים כִּי חָשׁוּב הוּא עַד מְאֹד וְאֵין שׁוּם מִצְוָה עוֹבֶרֶת חֲשׁוּבָה לְפָנָיו, בִּפְרָט בְּמַה שֶּׁאֵינָהּ עוֹבֶרֶת לְגַמְרֵי שֶׁאִם לֹא יֵלֵךְ עַתָּה לְהָכִין יֵלֵךְ אַחַר כֵּן וְאִם לֹא יִהְיֶה כֻּלּוֹ יִהְיֶה מִקְצָתוֹ וְיַחְתְּכֵם זֶה וָזֶה, וְכֵן מִי שֶׁנּוֹהֵג לִקְרֹא הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם מִיָּד אַחַר הַתְּפִלָּה, יוּכַל לִקְרֹא וְלֹא יִתְעַכֵּב כִּי מִצְוַת הַיּוֹם הוּא, וּמִצְוָה הִיא בְּיָדוֹ לִקְרֹא אוֹתָהּ קֹדֶם אֲכִילָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי, וְאֶפְשָׁר שֶׁאִם יִתְבַּטֵּל הַשָּׁעָה הַזֹּאת מִלִּקְרוֹת, אַחַר כָּךְ יַעֲסֹק בְּדָבָרִים אֲחֵרִים וְיִבַּטֵּל קְרִיאָתָהּ, לָכֵן טוֹב הוּא לִקְרוֹתָהּ הַמִּקְרָא וְהַתַּרְגּוּם לְבַד עִם הַהַפְטָרָה וְאַחַר כָּךְ יַעֲסֹק בְּפִרוּשָׁיהָ כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה, וְעִם כָּל זֶה צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע שֶׁיִּמָּצֵא מְבַקֵּשׁוֹ אַחַר כָּךְ וְיוּכַל לְהָכִין צָרְכֵי שַׁבָּת, אֲבָל אִם דָּנוּ אַנְשֵׁי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם לִמְכֹּר צָרְכֵי הָאֲכִילָה מִיָּד בַּבֹּקֶר וְאַחַר שֶׁעָלָה הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִמָּצֵא דָּבָר לִקְנוֹת, אֵין רָאוּי לִקְבֹּעַ שׁוּם לִמּוּד אֶלָּא יֵלֵךְ לְהָכִין צָרְכֵי שַׁבָּת מִיָּד וְאַחַר כָּךְ יַחְזֹר לְלִמּוּדוֹ, וְנַעֲלוּ זֶה וָזֶה בְּיָדוֹ וְזֶה נֶהֱנֶה וְזֶה אֵינוֹ חָסֵר.

וְאִם רְגִילִים לִמְכֹּר קֹדֶם זְמַן הַתְּפִלָּה, וְאַחַר הַתְּפִלָּה אֵין נִמְצֵאת דָּבָר, נִרְאֶה לִי שֶׁרָאוּי לִקְנוֹת צָרְכֵי שַׁבָּת קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל שֶׁזּוֹ מִצְוָה דְּרַבָּנָן, וְזוֹ מִצְוָה דְּאוֹרַיְתָא, וְזוֹ זְמַנָּהּ עוֹבֶרֶת, וְזוֹ אֵין זְמַנָּהּ עוֹבֶרֶת, וּבִלְבַד שֶׁיִּקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ, וְאִם הַקָּהָל מִתְפַּלְּלִים, אֵין לַיָּחִיד לְהִתְחַסֵּד יוֹתֵר מֵהֶם, אֶלָּא יִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם, וְאַחַר כָּךְ יַעֲשֶׂה הוּא מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה הַצִּבּוּר, כִּי כָּל מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה הַצִّבּוּר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ בָּהֶם וְאֵין עֵרֶךְ לַיָּחִיד הָעוֹשֶׂה מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ לִכְשֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ עִם הַצִּבּוּר, כִּי מִתְעַלֶּה בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה הַרְבֵּה מְאֹד. וְאִם בְּאוּלֵי הָכִין צָרְכֵי שַׁבָּת מִיּוֹם ה׳ וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ מַה יָּכִין בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי, יָכוֹל לִישַׁב וְלִלְמֹד כִּרְצוֹנוֹ, אֲבָל נִרְאֶה לִי דְּכֵיוָן דְּקָפִיד קְרָא אַהֲכָנָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי, נִרְאֶה דְּעִקַּר הַמִּצְוָה וְהַשְׁתַּדְּלוּת צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּיוֹם שִׁשִּׁי וְהַמַּכִּין מִיּוֹם ה׳ לֹא קָיֵם מִצְוַת הַהֲכָנָה כָּרָאוּי, וְהַטַּעַם כִּי דֶּרֶךְ הַמַּכִּינִים לְהָכִין מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ; וְהָרוֹאֶה שֶׁמַּכִּין דָּבָר מִכּ׳ יָמִים קֹדֶם, אֵין הַהֲכָנָה נִכֶּרֶת כָּל כָּךְ שֶׁהִיא לְשַׁבָּת שֶׁיֹּאמְרוּ לְכָךְ הוּא צָרִיךְ, אֶלָּא לְאֵיזֶה עִנְיָן אַחֵר, וּצְרִיכִין אָנוּ לְהוֹדִיעַ לַכֹּל שֶׁכָּל הַכָּנָתוֹ וְטָרְחָנוּ הוּא לְיוֹם הַנִּכְבָּד הַבָּא עָלֵינוּ וּבְזֶה כְּבוֹדוֹ מוּדַעַת לַכֹּל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (שמות מ״ז ה׳) "וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי", וְאֵין "וְהָיָה" אֶלָּא לְשׁוֹן הַוָּיָה וְקִיּוּם שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת וְאֵין רָאוּי לְשַׁנּוֹת,

(סעיף ח) י) שלא היה מאריך באותו מעשה. כדי שלא לחשוב באשה אחרת, אבל מי שיודע בעצמו שיוכל לעשות זה המעשה ולא תכנס בו מחשבה אחרת והוא משהה עצמו כדי שתהנה האשה מן האיש וחוזרע תחלה, מכרין לעשות מצוה הקב"ה משלם לו שכרו בבנים זכרים: (סעיף ט) יא) שאינם מעניני תשמיש. אכל מעניני תשמיש שרי לדבר כדי להרבות תאוותו: יב) ולא קודם לכן. משעה שחבבה לתשמיש: (סעיף יא) יג) אסור לשמש ביום. משום שמא יראה דבר מגונה ותתגנה עליו וכתיב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך:

ח [ז]ושמש באימה וביראה, כמ"ש על ר"א שהיה מגלח טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד, (ח) פי' באימה וביראה כאלו כפאו שד, ויש מפרשים מגלח טפח ומכסה טפח, שלא היה מטרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו, ודומה כמי שכפאו שד, שעושה הדבר באונס. ויש מפרשים מגלח טפח, שבאשה, כלומר עכשיו מגלח אותה לצורך תשמיש, ועכשיו מכסה אותה, כלומר י) שלא היה מאריך באותה מעשה ודומה לו כמי שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. ויש מפרשים מגלח טפח, על המינר, שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה לחגרו ומגלח רק טפח ממנה, ומכסה מיד כדי למעט הנאתו, וכולהו פירושי איתנהו, וצריך בעל נפש ליזהר בהם.

נחלת צבי

[(ח) פירוש וכו'. כל זה מדברי הרמב"ם: (י) ויכול וכו'. רמב"ם: (יא) אסור וכו'. הגהות מיימוניות הלי יו"ט פ"ד אות ד והרמב"ם שם בשער הפרישה]:

ט [ה]לא יספר עמה בדברים יא) שאינם מעניני תשמיש, לא בשעת תשמיש יב) ולא קודם לכן, שלא יתן דעתו באשה אחרת, ואם סיפר עמה ושימש, אסרו עליו מגיד לאדם מה שיחו (עמוס ה, יג) אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין.

י אם היה לו כעס עמה, אסור לשמש עד שיפייסנה, (י) ויכול לספר עמה קודם תשמיש, כדי לרצותה.

יא יג) (יא) [ו]אסור לשמש לאור הנר אע"פ שמאפיל בטליתו. הגה: אבל אם עושה מחיצה גבוה עשרה לפני הנר (הגהות מיימוני פ"ב מה' ר"ש), אע"פ שהאור נראה דרך המחיצה, כגון שהפסיק בטלית, שרי. כן נראה לי מדברי רש"י בפרק ב' דמסכת מילה, גם אמרינן התם דשרי שכופה כלי על הנר, ואם תאמר לעשות מחיצה זו בשבת, ע"ל ריש פי' שע"ו. וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל. הגה: ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי (מור).

עולת תמיד

המחיצה קבועה ואפילו הכי מחירה בתשמיש ור"ל. ולענין אם מועיל הפסק מחיצה כשזריחת הנר נראה מעבר למחיצה, עיין בתשובת מהרש"ל נים של שלמה ביצה פ"ב סי' ל). ומה שכתב ואם יש לו בית אחר אסור וכו'. כן מסקינן שם (ברכות כו ע"א), ונראה דאף על גב דשם מירדי דוקא לענין ספר תורה, מכל מקום לענין חומשין. העשויים בגלילה (נמ"ן) דינא הכי, כיון דהשוו לספר תורה בכל ענין שוין להדדי. ומה שכתב או ספרים של תלמוד. פירוש אפילו הם עשויים בגלילה מותר על ידי כלי בתוך כלי, דדוקא בחומשים אם הם עשויים בגלילה בענין מחיצה אבל לא שאר ספרים. ומה שכתב והוא שלא יהא השני מיוחד וכו'. כן כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש (שער הפרישה עמוד כג), ועיין מה שכתבתי לעיל בסימן מ' (סק"ב): (סעיף ח) ד) וישמש וכו'. כן כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש (שער הקדושה עמוד קלז). ואין להקשות הא אמרו חכמים ז"ל (נדה עא ע"א) שכר פרי הבטן בזכות שמשהין עצמן על בטן זוכין לבנים זכרים, תירץ (הראב"ד שם) כי כל לבבות חוקר ה', וכל המעשים שהם לשם שמים חוקר ה', ומי שיודע בעצמו שיוכל לעשות זה המעשה ולא יכנס בו מחשבה אחרת, והוא משהה. עצמו כדי שתהנה אשתו ממנו וחוזרע תחלה מכרין לעשות מצוה, הקדוש ברוך הוא משלם שכרו ונותן לו בנים זכרים, ואם אינו בטוח במחשבתו שלא יפגל עריף יותר למהר בכל מה דאפשר כדי שיגמור המעשה בלתי מחשבה אחרת הפוגמת המעשה. ודע דבספר כנסת הגדולה (הגהות טור, ובשיירי הגהות טור אות א) מונה ימים שאין לשמש בהם, ודבריו לא נראין להוסיף על דברי חכמים ז"ל זולת ליל ז' של פסח כתבו חכמי האמת שאסור, וז"ש ולא קרב זה אל זה וגו' (שמות יד, כ):

(סעיף ט) ה) לא יספר עמה וכו' שאינם מעניני תשמיש. אבל מעניני תשמיש מותר, אפילו אינו עושה אלא כדי להרבות תאוותו מותר, וכל שכן אם רוצה לפייסה שהיה לו כעס עמה דמותר:

(סעיף יא) ומה שכתב אסור לשמש לאור הנר (וכו' ומ"ש) אף על פי שמאפיל בטליתו. כן כתב הגהות מיימוני בפרק ד' מהלכות יום טוב (אות ח). ונראה לתלמיד חכם מותר בהאפלת טלית, דלא גרע מביום דמבואר בסמוך דמותר לתלמיד חכם במאפיל בטליתו. ומה שכתב וכן אסור לשמש וכו' ותלמיד חכם מאפיל בטליתו. מפני דתלמיד חכם הוא צנוע בכל מעשיו.

(סעיף יב) ו אסור לשמש מיטתו וכו'. בפרק קמא דתענית (יא ע"א). ומה שכתב אלא לחשוכי בנים. בגמרא יליף מיוסף דאמר (בראשית מא, ג) בטרם תבוא שנת הרעב, ואף על

יב אסור לשמש מטתו בשני רעבון, אלא לחשוכי בנים [פי' מי שאין לו בנים]. הגה: וע"ל סי' מקע"ד ס"ד, והוא הדין בשאר צרות, שהם כרעבון (ירושלמי דתענית).

יג אכסנאי אסור לשמש, ואם יחדו לו ולאשתו בית, מותר ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית.

יד שכבת הזרע הוא כח הגוף ומאור העינים, וכל זמן שתצא ביותר, הגוף כלה וחייו אובדים, וכל השמוש בבעילה, זקנה קופצת עליו, וכחו תשש, ועיניו בהות, וריח רע נודף מפיו, ושער ראשו וגבות עיניו ורסי עיניו נושרים, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה, ושיניו נושרות, והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו, אמרו חכמי הרופאים אחד מאלף מת משאר חלאים, והאלף מרוב התשמיש, לפיכך צריך אדם ליזהר.

טו (טו) לא יבעול והוא שבע או רעב, אלא כשיתעכל המזון שבמעיו, ולא יבעול מעומד, ולא מיושב, ולא בבית המרחץ, ולא ביום שנכנס למרחץ, ולא ביום הקוה, ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפניהם, ולא לאחריהם. [והא דכ"ש הסימן שוויב לפוקרה, אירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן אירי במהלך (מהרש"ל)].

טז המשמש מטתו על מטה [ז]שתינוק ישן עליה, אותו תינוק נכפה, ולא אמרן, אלא דלא הוי בר שרא, אבל הוי בר שרא לית לן בה, ולא אמרן, אלא דגני להרי כרעיה [פי' ששן לרגליו], אבל גני להרי רישיה לית לן בה, ולא אמרן, אלא דלא מנח ידיה עליה, אבל מנח ידיה עליה, לית לן בה.

יז מטה שישן בה עם אשתו, [ח]צריך שתהא ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום.

נחלת צבי

[(טו) לא יבעול וכו'. רמב"ם פ"ד מהלכות דעות הי"ט]:

עולת תמיד

גב דיוסף היה חשוכי בנים שעדין לא היה לו בת ואפילו הכי לא רצה לשמש, כבר תירצו התוספות (עיין שם ד"ה אסור) דיוסף נהג מידות חסידות. וכתב הב"ח (ס"ק) מנא ליה דלמא דינא הכי, וי"ל דילפינן מיוכבד שנולדה בין החומות, ובודאי לוי לא עביד איסורא, ואף על פי שהיה קודם מתן תורה, מכל מקום אם היה אסור לאחר מתן תורה לא היה (נהגו) [נהגים] בו היתר, אלא ודאי דמדינא מותר אך יוסף נהג במידות חסידות עכ"ד. אך צ"ע למאן דאמר (יבמות פא ע"ב) דסכירא ליה דסגי בשני זכרים אם כן הרי כבר קיים לוי פריה ורביה, דהא כתיב (שמות ה, טז) וכני לוי גרשון קהת ומררי, ובודאי הרבה משנים של קהת היה קודם שירדו למצרים, וכמו שכתב רש"י בחומש בפרשת בא על פסוק (שם יב, מ) ומושב בני ישראל וכו'. ועוד מאי ראיה מלוי דלמא בליל טבילה שימש דמותר אפילו בשני רעבון וצ"ע. ומה שכתב והוא הדין בשאר צרות וכו'. ולקמן בסימן תקע"ו (ס"ק) כתב המחבר דבליל טבילה מותר אפילו בשנת רעבון. ומה שכתב שהם כרעבון. פירוש כגון אלו שביאר המחבר לקמן בהלכות תענית סימן תקע"ז שנחרדין עליהם תענית, ועיין כנסת הגדולה מהדורא בתרא (הגהות טור אות ה):

(סעיף טז) ז שהתינוק ישן עליה וכו'. משמע אפילו התינוק ישן, ומשמע נמי דאם התינוק שוכב להדי רישיה וכו' אפילו הוא ניעור לית לן בה, ומדברי הזוהר פרשת ויקרא (יט ע"א) משמע דאסור בשעתא דתינוק ניעור. עוד נלמד מדברי הזוהר דאשה מינקת אחר התשמיש לא תניק את הילד עד אחר שיעור הילוך שתי מילין, ועל כל פנים לא פחות משיעור מיל אחת אפילו איכא צערא לינוקא ע"ש. עוד מבואר בזוהר שיהרר כשיוצא מבית הכסא שלא ישמש מטתו כל אותו שעה, משום דהשד של בית הכסא מתדבק ופוגם את הזיווג. כתב בסדר היום (סדר הנהגת הלילה) הרבה מדרגות בשעות שיזדווג וכל אחת מעולה מחברתה, הראשונה בלילה ולא ביום, הב' שיהא מתוספת הלבנה ולא מחסרונה, ג' שתהיה ליל שבת, הד' שתהיה מחצות הלילה ואילך, וכל זה שלא בליל טבילתה, ובליל טבילתה אין ליזהר רק שתהיה מחצות הלילה ואילך עכ"ד. ולי נראה אם הזיווג הוא בליל שבת אין לחוש לחסרון הלבנה, ועיין לקמן סימן שס"ו מ"ש מרינים אלו.

ומה שכתב (בסעיף טז) ולא ביום יציאה לדרך וכו'. דוקא ביום אבל בלילה שלפניו או לאחריו אין לחוש, וראיה ממה שאמרו חכמים ז"ל (יבמות סב ע"ב) חייב אדם לפקוד אשתו ליל שיוצא לדרך, וגם אמרו (כתובות סב ע"ב) עונת תלמיד חכם מליל שבת לליל שבת. ומצוה מן המובחר ליכנס למרחץ ע"ש. וכן כתב בכנסת הגדולה מהדורא קמא (הגהות טור), ומהרש"ל (בביאורו לטור) כתב לחלק בין אם הולך לרוכב או הולך בעגלה, ואין זה מוכרח:

(סעיף יז) ח שתהא ראשה וכו'. ועיין בתשובות מה"ר מנחם עזריה בסימן ג' שהאריך והעלה דבענין רוחב המטה בין צפון לדרום וראשה למערב ומרגלותיה למזרח ע"ש. כתב הזוהר (ח"ב קא ע"א) אשה שמן(ת)אחרת זמן טבילתה לצער לבעלה, עבירה גדולה בידה וגורמת כמה רעות בעולם ע"ש. וכתב עוד מהר"ר ישעיה בספרו של"ה (שער האותיות, קדושה קדושה הזיווג) כשירצה אדם להזדווג עם אשתו יזכיר הקדושים אשר בארץ המה כדי שימשך זה הזרע אחריהן, ויאמר אדם וחוה, משותלת נח, אברהם עם שרה, יצחק עם רבקה, יעקב עם רחל ולאה בלהה וזלפה, ראובן ושמעון לוי יהודה עד אפרים

עיתון הבוקר

הרב יוסף אלעזר

הרב יוסף אלעזר

הרב יוסף אלעזר

###

עניני לוחות הברית

תכ"ב. אסור לעשות דבר מעשה לעשות בו מלאכה, ולהוציא אותו מרשות לרשות, ולהשתמש בו, ולהרבות בו, ולגרוע ממנו, ולהוסיף עליו, ולכתוב עליו, ולמחות ממנו, ולהפוך בו, ולהשתמש בו, ולהסתכל בו, ולהביט בו, ולהרהר בו, ולדבר בו, ולהגיד בו, ולהראות בו, ולהשמיע בו, ולהעלות בו, ולהורות בו, ולהשיב בו, ולהשיא בו, ולהתיר בו, ולהסיר בו, ולהשביע בו, ולהשביע בו, ולהשביע

הספרים נראין, ובפרט בס"ת יש להחמיר", הרי דהסכים להקל בספרים רק במקום דחק. ויש להקשות מדבריו בבה"ל שם (ד"ה עד) שכתב דמסתימת הפוסקים משמע דאם יש מחיצה י' אפילו אם הספרים עומדים בגובה ונראים מלמעלה שרי, והא"ר מפקפק בזה, והכרעת הבה"ל דבשאר ספרים (לבד מס"ת) אפשר שיש להקל וכדברי החכמ"א קכ"ח סי"א, ולא הזכיר מקום דחק, ולכאורה זה גרע ממחיצה מסורגת ששם הספרים נמצאים מאחרי מחיצה ורק נראים קצת ושם הקל רק במקום דחק. ואותה קושיא יש בדברי החכמ"א הנ"ל, דכתב דמחיצה מסורגת לא מהני כיון שהספרים נראין וטוב לכסות [לשונו צע"ק, דאם מחיצה מסורגת לא מהני למה הוא רק "טוב" לכסות ולא חיוב גמור, אבל עכ"פ צידד לכסות], ואילו לגבי ספרים העומדים מעל המחיצה כתב דאפשר דמותר ולא הצריך לכסות.

הן אמת שבס' פתח הדביר הנ"ל הביא בשם שו"ת חסד לאברהם (אלקלעי) סי' ד' שכתב דמחיצה מסורגת גרע מספרים העומדים מעל מחיצה כתקנה כיון שבמחיצה מסורגת המחיצה עצמה אינה עשויה כדין, ובזה ביאר את דברי המג"א שצידד לאסור מחיצה מסורגת וסיים "וממ"ש ר"ס שט"ו משמע קצת דשרי", דנראה מדברי המג"א דיש לחלק, והיינו משום שהתם מיירי ממחיצה גמורה שהספרים נראים מעליה ואין ראיה משם למחיצה מסורגת שהמחיצה עצמה אינה טובה, עכת"ד. אמנם לולא ד"ק נראה דמחיצה מסורגת דינה כמחיצה גמורה לכל דיני התורה והחסרון היחיד שיש בה אינו ב"דין מחיצה" שבה אלא במה דהספרים נראים דרכה, ובודאי לא גרע ממחיצה גמורה שהספרים שמעליה מגולים לגמרי. ומה שפקפק המג"א בראיה מסי' שט"ו י"ל דשם הוא מחיצה בכדי להשתין וזה קיל טפי מנד"ד, וכמו שחילק הא"ר סקי"ד, אבל המחמירים במחיצה מסורגת לכאורה כ"ש שצריכים להחמיר בספרים העומדים מעל מחיצה גמורה, וצ"ע [ועיין בס' בירור הלכה או"ח עמ' רע"ח].

סימן קנט

הפסק מחיצה בפני גר

א. כתב הרמ"א (ר"מ סי"א) דאם עושה מחיצה גבוה עשרה בפני הנר אע"פ שהאור נראה דרך המחיצה כגון שהפסיק בסדין שרי. וכתב המג"א סקכ"ד בשם היש"ש (פ"ב דביצה סי' ל') דה"ה אם האור נראה למעלה מהמחיצה שרי, ומ"מ צריך האפלת טלית דמאחר שהחדר מלא אור לא גרע מביום. והדבר צ"ב, דממ"נ אם היתרא דהפסק מחיצה שאמרו בביצה כ"ב ע"א הוא דווקא כשהיא חוצצת לגמרי בפני האור א"כ כשאינה חוצצת לגמרי כמאן דליתא דמי וגם האפלת טלית לא ליהני (וכעין שכתב השו"ע סי"א בשם הראב"ד דאסור לשמש בפני הנר אע"פ

שמאפיל בטליתו), ואם כל הפסק מחיצה מהני אף אם אינה חוצצת לגמרי מפני האור מנא לן להצריך האפלת טלית.

והנראה בזה, דבאמת טעמי איסור תשמיש לאור הנר שייכים גם כשיש הפסק מחיצה כאשר אינה חוצצת בפני האור, אמנם לאידך גיסא גם כשהנר באותה רשות ממש היה צ"ל מהני האפלת טלית דבזה ל"ש טעמי האיסור, רק חז"ל אסרו לסמוך על האפלת טלית בפני אור הנר שמא יבוא לעשות כן ללא האפלת טלית, וכל זה היכא שהנר באותה רשות אבל היכא שהנר ברשות אחרת וה"ה כשיש הפסק מחיצה לא רצו להחמיר כ"כ [אולי מחמת שלא תמיד זה בידו שלא יאיר אור מבחוץ] ולא אסרו ע"י האפלת טלית, אבל ללא האפלת טלית פשיטא דאסור דגם בזה שייכים טעמי האיסור ולא עדיף מתשמיש ביום.

ב. כתב בס' סדר היום (כוונת הנהגת הלילה) דמחיצות דקות לא מהני כחציצה לאור הנר, דבזה לא הועילו חכמים בתקנתם וכל הטעמים שאמרו שייכי גם באלו המחיצות [ודלא כרמ"א ויש"ש הנ"ל], אבל יריעות עבות וכבדות המחשיכות את האור מהני אע"פ שאינן מחשיכות לגמרי כיון דאיכא חרתי לטיבוחא, חדא דהנר ברשות אחרת ועוד שהנר אינו מאיר כדרכו שהרי החשיך, אבל אם אין מחיצה אסור אפילו אם פי הנר מהופך לצד אחר ואינו מאיר כ"כ או שעומד בתוך ששיית ואפילו ע"י האפלת טלית, דסוף סוף הנר בתוך הבית, עכ"ד. והובאו דבריו בשל"ה הק' ותמצית דבריו במג"א. ודבריו צ"ב, דממ"נ אם חז"ל אסרו גם אור עמום מה מהני אם הנר נמצא מאחרי מחיצה, ואם לא אסרו אור עמום למה אסור אור עמום כשאין מחיצה. וצ"ל דבעצם כשהאור עמום לא שייכים טעמי האיסור, אך כשהנר באותה רשות לא חילקו בגזירתם ואסרו גם אם אורו עמום, אבל כשאינו באותה רשות העמידו הדין על עיקרו דאם האור עמום שרי.

וזה ג"כ ביאור מש"כ שם בסדר היום שאם הנר בבית אחר ונכנס אור דרך החלון, אם האור נכנס להדיא אסור כיון שהאור עושה פעולתו ומה לי בבית זה או בית אחר אבל אם הוא מאיר הארה מועטת אל צד אחר של החדר שרי. וכעי"ז כתב שם גבי אור הלבנה, שאם הוא מאיר עליהם להדיא אסור דלא עדיף מאור הנר אבל אם הוא נכנס דרך החלון ומאיר לשאר הבית אין חשש דאינו אור חזק כ"כ, וכל זה לפי שיטתיה שהצריך תרתי לטיבוחא דהיינו שמקור האור יהיה ברשות אחרת וגם שלא יאיר כ"כ טוב.

והנה החכמ"א כלל קכ"ח ס"ט כתב הן לגבי לבנה המאירה לצדדי החדר ולא עליהם והן לגבי נר בחדר אחר דצריך האפלת טלית. ואילו הפמ"ג (משב"ז סק"ב) כתב הן גבי אור הלבנה והן גבי נר בחדר אחר דאם אין האור מאיר עליהם להדיא א"צ האפלת טלית, וכדבריו משמע מסתימת סדר היום. וד' המשנ"ב בה"ה צ"ע, דלגבי אור הלבנה העתיק במשנ"ב סקל"ט את דברי סדר היום שהחיר כשאינו להדיא עליהם, והוסיף דמ"מ נכון שיאפיל בטליתו לחוש לד' כנה"ג שמחמיר בזה [וכדברי החכמ"א הנ"ל], ואילו לגבי נר בחדר אחר כתב בשעה"צ סקכ"ו דכשאין האור מאיר עליהם להדיא בודאי יש להקל ע"י האפלת טלית, ומשמע דבעינן מיהא

האפלת טלית, ובזה לא הזכיר שום צד להקל. וצ"ל דלגבי אור הנר הנמצא בחדר סמוך חשש יותר לד' החכמ"א כיון שאורו מאיר יותר מאור הלבנה.

סימן קס

דין אכסנאי שלא ייחדו לו חדר

בשו"ע ר"מ סי"ג העתיק את דברי הראב"ד דאכסנאי אסור לשמש אא"כ יחדו לו בית. והקשה המג"א סקכ"ז מה ההיכי תמצי שאכסנאי שלא יחדו לו בית אסור לשמש ובעה"ב בכה"ג מותר, דממ"נ קשה, אי מיירי שיש שם אדם ער בכה"ג גם בעה"ב אסור ואי מיירי בישן מפני מה אכסנאי אסור. ותירץ המג"א דכל האיסור באכסנאי הוא רק כשהוא ישן בחדר אחד ואשתו בחדר אחר דבזה אסורים ללכת זה אצל זה שמא ירגישו בהם בני הבית. ותירוץ זה הוא קולא גדולה דכשישנים בחדר אחד אין איסור באכסנאי. עוד תירץ המג"א דאכסנאי אסור לשמש אא"כ יחדו לו בית ממש משא"כ בעה"ב ודי שיש לו חדר בפ"ע, ותירוץ זה הוא חומרא גדולה שרק בית נפרד מהני באכסנאי. והא"ר סקכ"א כתב דתירוצי המג"א דחוקים, ותירץ הא"ר דאכסנאי אסור אפילו אם יש שם אדם ישן שאם יתעורר יש יותר בויון באכסנאי, ועוי"ל דאכסנאי אסור שמא יכנס אחד מבני הבית פתאום משא"כ בבעה"ב.

ותירוץ אחר לקושיא זו נראה מדברי הרמב"ם (פכ"א מאיסו"ב הי"ד - הט"ו) דכתב בזה"ל "ואסור לאדם לבא על אשתו בשווקים וברחובות או בגנות ובפרדסין אלא בבית דירה שלא יראה כזנות וכו'. ואכסנאי אסור בתשמיש המטה עד שיחזור לביתו" ומשמע מלשונו דהאיסור של אכסנאי אינו מחמת שירגישו בו בני הבית אלא מחמת שהוא דרך עראי ולכן מחזי כזנות, ולכן פתח הרמב"ם את הלכה ט"ו בוא"ו החיבור "ואכסנאי אסור בתשמיש המטה" דהוי המשך למש"כ בהלכה הקודמת [ובכ"י תימניים כל הנ"ל מופיע כהלכה אחת, כמובא ברמב"ם מהדורת פרנקל], ולכן הדגיש הרמב"ם דאכסנאי אסור "עד שיחזור לביתו" דלכאורה הוא שפת יתר דפשיטא שכשיחזור לביתו כבר לא יהא אכסנאי, אלא הרמב"ם בא לבאר שזהו טעם האיסור כיון שהוא מתרץ לביתו והוי דרך עראי. ולפ"ז מיושבת קושיית המג"א מ"ש אכסנאי מבעה"ב.

אלא דלפ"ז לכאורה גם אם ייחדו לו בית צ"ל - אסור, דכל המקור להתיר בייחדו לו בית הוא סברת הראב"ד בבעלי הנפש שכתב דאם יחדו לו ולאשתו בית מסתברא שהוא מותר דלא אסרו אלא משום צניעות (פי' שירגישו בו אחרים), אבל לרמב"ם שאין האיסור משום צניעות לכאורה אין לחלק בזה ובכ"ג אסור עד שיחזור לביתו. אמנם השו"ע באה"ע סי' כ"ה סעיפים ד', ז' העתיק את לשון הרמב"ם ואילו כאן באו"ח העתיק את

היתר הראב"ד דייחד לו בית. וכבר תמה כן הא"ר סוס"ק כ"א. ויש ליישב עפמש"כ המשנ"ב בסק"נ דייחדו לו בית [או חדר] היינו שאין לבעה"ב עסק באותו מקום אלא מיוחד לשניהם לבדם דאז הו"ל הוא כבעה"ב, וציין לדברי הגר"א שכתב "דזהו לשון אכסניא בבית חבירו" אבל אם בעה"ב השאיל לו חדר לעצמו הו אינו אכסנאי. ולפ"ד אפש"ל גם אליבא דהרמב"ם דאם משאיל לו חדר ולבעה"ב אין כו דריסת רגל הו הוי כבעה"ב ואין איסור.

ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה

ג. נדה י"ז (ע"ש):
ד. עוד:
ה. שם והרלב"ד [שם בשמו הפרקים] מהה דקפמיס ק"ג [ע"ש]:
ו. גדולות כ"ה [ע"ש] ושם נתוקפות [פ, ו ד"ה ספר]:
ז. שם [בגמרא]:
ח. מוקפות [שם] והרא"ש [שם פ"ג סימן נה] והרלב"ד [שם בשמו הפרשים]:
ט. שם בגמרא:
י. נדרים כ' [ע"ש] (מלימה) [מלימה] שלום:
יא. שם:
יב. עוד כשם הרלב"ד [שם בשמו הקדושים] כשם יש מפרשים:
יג. שם כשם הרלב"ד:
יד. שם:
טו. חגיגה כ' [ע"ש]:
טז. נדרים כ' [ע"ש]:
יז. מהה דברכות ס"ל [ע"ש] (וסוטה) [נדרים] כ' [ע"ש] וחגיגה כ' [ע"ש] לפירוש הרי"ן [בהרשב"ם שם ד"ה מה] והרלב"ד [שם בשמו הקדושים]:
יח. נדה י"ז [ע"ש]:
יט. (תוקפות שם) [הגהות מיימוניות הלכות יום טוב פ"ד אות ד כשם התוקפות] והרלב"ד [שם בשמו הפרשים]:
כ. שם בגמרא:
כא. מעגלת י"ל [ע"ש]:

ציונים לרמ"א

ס הגהות מיימוניות פרק (ג') [ד] הלכות יום טוב [אות ד] [י] כב, א ד"ה לעשות. מחיצה:
ע. טור: ירושלמי דתענית [פ"ב הלכה ח]:

חכמת שלמה

[פשיטא יא בהגה] [ת"ל] חכם מאפ"ל בשלמן ושרי. נ"ב עין בנמ"ש [ס"ק ט] מה שכתב בשם הרמב"ם דלמן מקקין. הה. אלא לעבר גדול, ולפנ"ד נראה דאם נעוה מן הש"ס כתוסת"ד ס"ש עמוד ב, מהל דפרק שם הש"ס מבן שמעון בן

הגהות והערות

יב) בהגהות וגיה שכ"ו (גריפון) וקרלקא ש"ל "שיהיה", ומשם ומילך כך בכל הדפוסים:
יג) בהגהות לתשובת של הגר"ע עם בלורי המלים טעם בלן "פירוש שהיקר", ומהגהות לתמ"ד תכ"ל
הפמיטו הכלר הגולה:
יד) עיין בפר זכרונות [בלבות נדה ובמלה מה, ג ד"ה וקשה ע. מהגהות מונקלמנס] (מ"מ) [מהמה] על זה: (גליון מ"א)
טו) חוקן. כדפוס תמ"ד
תכ"ל - נאר הגולה:
טז) בהגהות קרלקא שש"ם כתוב דבר רמ"ח אחר גמר דברי הגר"ע:

עצמה שיתן דעתו עליה, הוי ליה בגיס מהוגגים: ג"ל דאם יש נקבים וחלונות בגין מרגגה חייב במחילה דבחיתת בלחלות פרק (יז) [יג] [מאמר יח] ס. אבל הכל הגין הגין גרלון. ומתה מכתב [מהגר] ריש סימן [מעט] משמעו קלא דשרי: טו בית אחר. פירוש מדר: יז או ספרים. ופסוק דגם המוחה צריך לכסות בכלי מוך כלי, עיין בהגה דעה סימן רפ"ו [בעיף ה]: יח אפילו של תלמוד. לומר. מע"ג דתלמוד לא ניתן ליכתב ממילתא, כיון דכמון הזה ניתנו ליכתב הוה ליה כשאר ספרים: יט ארבעה ושם החבל גדול. מחזיק מ' סלה. והוא מתה עלעלתה בכוס ג' קמות. [חולקת לשום לעמה] עכוכן עיון [כרמ"ש בתשובה סימן לה] ונראה לי לעלין. עמוד לחוק. לפלון. לעלין. עמוד לחוק מקגון. עיין מה שכתבתי סימן [ס"ד] בשו"ת [ס"ב] כ"ב בד שלא נשמע וכו'. וכתב מס שלמה בכנגא קמת פרק ד' סימן מ"ג [מקמה ה] ולין הה מלת לפרושים לו למי שלבו מוקפו שהרהר בתחרת. עכ"ל. והמקוגלים כתבו סודות ערלות דוקא. אחר מלות ומכל מקום ירלה שלא יבא מ"ז לידי קרי על ידי כך. עיין מה שכתבתי סימן רל"ט [ס"ק ה]: כא מקצר בתשמיש. וקשה הלא אמרן ונדה [ע"ל] בשכר שמשהין עצמן עד הבטן ס"ל בגיס וכרים. ותוקן. הרלב"ד [בשלי הגשם שער הקדושה] כל המעשים שהם לשם שמים עונים הן. מי שיודע בעצמו שיתרין ולא תכנס בו מחשבה לאחרת. ומשמה עצמו כדי שלא שהכנה הלשה ממנו ומוכיע אחרת הקב"ה מגלים לו בגיס וכרים ומי שחיני בטעם בעצמו ומתהלך כדי לעצמן המחמת גם הוא עושה תקנה ומוסקה: סימן לו וכרים: כב היה מצריכה לחגרה. לשון בחומר לא חסה. בגבדי הוא בגבלה. יוקן ויקן כתובה לדעתין. רוקן קיבוב בשל. ונקלה חסנים סימן תקי"ח [ס"ב] ומחמת שמשה בגבד ויש בשעה דמוה כלרך מכוסה עורו. לדכשה מכסה מכוסים הוה מדם לגיעות. והמוסכים בגדה דף י"ז [ע"ב] ד"ה משמיה כתבו בשם הרא"ה דהקב"ה שונאה המשמש עכוס. כגון שאונגם מעוניני תשמיש. ריב כדי להכנעת מחומה [מלוכ] ומלאכן הטעור סימן כ"ה [ס"ב] לבד את על מ"ש הרא"ש נראה. ולא הדין לסס לחור לרחה למעלה מהמחלה שכן ומקל מקום לגיר בשם הלה הטעים. דמחר שהמלך לחור לא נכנס מכוסה לס שלמה [ל] ב"מ סימן [ו] [ל] ד"ה שלמה לכסה לס הגר. אבנו ונת המלות פרשה בתלמוד כתוב ב"כ אלא לכה לכתה לחור. דגורם בכפה לגיר. אפילו הא מעוגרת ובמקום הוסם [מקדש הטעלה] בחורה הה לשונו והיכן בכלה לה הריעות עבות המכסות לחלון אלין מתשמות לגמרי. ריב. ואם לין כלה אלא ש"מ הלה הגמרא אלא כך. לו הכנה בתוך עבשים אסור. (ונראה לי דהוא לדין בשלוק לר של שעה בתוך הכפוסה) ואם הנמצא מחמה נגלים לרה"ל אסור. מאלה מלרה לחור לא נים ולא עבשים אין. מקש לל לן. (ובלגלת הגדולה מה"ע לומר). אבל אם לס אם אחת אמר הכסלים אם לו הס בגל הלגה אסור לן. (ובלגלת הגדולה מה"ע לומר). אבל אם לס אם אחת אמר הכסלים אם לו הס בגל הלגה אסור

(ב) כן נראה לי מדברי רש"י כו'. פירוש דשם לף כ"ב [ע"ש] פירש רש"י ד"ה [עשוה] מחיצה דמדין, ומשם מדין המור לגלה עלמן ומדין זה מוכרח, ולפי הטעם לגלינות מחיצ ודע למה יהא זה מותר ובקפר בוגעת הלה"ל [ו. ל] ובקפר המלות פרשה [ס"ב] כתב בקלה ולאיסור בזה. ונראה דלא יהא מותר ד"ל אסור לשמש ממתו בפני כל אדם [שו] אם הוא לעמש אם הוה מתפיל בעליתו לגלה לעבוד [ל] על ר' הפסק מחיצה גרע מוסר וכן כתב רש"ל בתשובה ובפנה תיגוק שאין יוהע להבה מותר בבית שיש בו ספר תורה [ט] או חומשים [ל] העשוים בגלילה אסור לשמש בו ער שיעשה פתח [ט] מחיצה. (ונעין בעשוה בשנה עיין לקמן ריש סימן [ס"ו]): ואם יש לו [ט] בית [יא] אחר אסור עד שיצאו. ואם יש בו תפלין [יב] [יג] או ספרים יח [יא] אפילו של תלמוד אסור עד שיצאו. ואם יש בו תפלין [יב] [יג] או ספרים יח [יא] אפילו של תלמוד אסור עד שיתנם בכלי כתוך כלי. והוא שלא יהא השני מיוחד להם: (ועיין עוד סימן [מ] [מעשה] [מב]) אבל אם הוא מיוחד להם אפילו מאה כותר חשיבי [מב] ואם יש מלה [מג] על גבי רם [מד] אבנו חשוב בכלי בתוך כלי.

לא ישמש בתחלת הלילה ולא בסופה כ"ב שלא ישמע קול בני אדם [מה] ולא לחשוב באשה אחרת. אלא מאמצע הלילה. [מו] ולא ישמש [מז] כמה וכמה וכמה שאמרו על הביאה עוד הביאה מגלת טפח ומכסה טפח [מח] ומכסה כמה שכפאו [מט] ישר [נ] ופירוש באימה ובריאה כאלו כפאו שר: [נא] ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה כמה שכפאו ישר [נב] שעושה תהבה באונס. [נג] ויש מפרשים מגלה טפח שאשה כלומר עכשיו מגלה אותה לצוחה ותשמיש ועכשיו מכסה אותה כלומר שלא היה מאריך כאותו מעשה ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת ויחניה המעשה כל כך היה כאן מקצר בתשמיש: [נד] ויש מפרשים מגלה טפח על הסינר שהיתה חוגרת בו שאת בשעת תשמיש כבר היה מצריכה לחגרו ומגלה הוא טפח ממנה ומכסה מה [נה] למעט הנאתו ובלתו פירושי איתתו ויצריך בעל נפש ליזהר בהם:

ט לא יסבר עמה בבגדים בג [נז] שאינם מעניני תשמיש [נח] לא בשעת תשמיש [נט] ולא קודם לכן שלא יתן דעתו באשה אחרת. אם סיפר עמה ושימש אמה עליו [נט] מגיד לאדם מה שיחו. אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין בשעת הדין:

יא אם היה לו בעם עמה אסור לשמש [ס] ער שיפסנה [ס] ויכול לסבר עמה קודם תשמיש כה לרצותה: [ס]

יא אסור לשמש לאור הנר [ס] אף על פי שמאפיל בטליתו: הגה [ס] ולכן אנשים עושה עצרה לפני הנר כדי [ס] לף על פי שהאור דרך המלבן כגון שהפסיק בסדין שלו. (ב) כן נראה לי מדברי רש"י בפרק שני דמסכת בילה ג' גם אמרינן הכא דשלי כשהקפה לגו על הגל (ופסק מוחל בעשות מחיצה בשבת עיין לקמן ריש סימן (רע"ו) [שמה] ובכו אסור לשמש ביום אלא אם כן הוא בית אפל: הגה [ס] כדה [יד] ותלמיד חכם כו מחיצה [כא] בעלמו ושרי:

יב אסור לשמש מטתו [ס] בשני העבון: הגה [ס] (ועיין לקמן סימן מקע"ד סעיף ד') [ס] [ולה] והוא הדין בשאר ערות שהם ערעון אלא לחשובי בנים (פירוש למגועי בנים שאין לו בנים):

לבד את על מ"ש הרא"ש נראה. ולא הדין לסס לחור לרחה למעלה מהמחלה שכן ומקל מקום לגיר בשם הלה הטעים. דמחר שהמלך לחור לא נכנס מכוסה לס שלמה [ל] ב"מ סימן [ו] [ל] ד"ה שלמה לכסה לס הגר. אבנו ונת המלות פרשה בתלמוד כתוב ב"כ אלא לכה לכתה לחור. דגורם בכפה לגיר. אפילו הא מעוגרת ובמקום הוסם [מקדש הטעלה] בחורה הה לשונו והיכן בכלה לה הריעות עבות המכסות לחלון אלין מתשמות לגמרי. ריב. ואם לין כלה אלא ש"מ הלה הגמרא אלא כך. לו הכנה בתוך עבשים אסור. (ונראה לי דהוא לדין בשלוק לר של שעה בתוך הכפוסה) ואם הנמצא מחמה נגלים לרה"ל אסור. מאלה מלרה לחור לא נים ולא עבשים אין. מקש לל לן. (ובלגלת הגדולה מה"ע לומר). אבל אם לס אם אחת אמר הכסלים אם לו הס בגל הלגה אסור

פרק ו תלמוד בר. התוקפות [נרכות ס, ו ד"ה ספר] והרא"ש [שם פ"ג סימן יח] הקנו בספר מנהגי מהר"ר יהודה [כתבים נמ"ל] על הספר שקשור לחכמה [ס] שלא בלין. עיין עוד ירד סימן רל"ב [ס"ב דין ס]: [פרק יא] [שמואל] בשלוחין [ומתקנת יום עוד פרק ל' לקמן] [מהרש"ל] מהרש"ל [שמות מחילה כו' ופירש רש"י ד"ה לעשות מחילה] [מקדן כו' מקדן כו' מקדן מו' מלמד מחילה בעלמו] [ומלמד מלה מחלק בעלמו] [בפרק בית אפל] [ומלמד מלה מחלק בעלמו] [בפרק בית אפל]

יב [בשני רעבון]. ויש לומרים דהוא הדין לשאר ערות כדעתן ולא נהגו כן, ועיין סימן מקע"ד דין ד':

לבנות מבשרין, דכי קאמינא אנא לבנו לכם, לכל דאמר ר' יהודא, אין מבכין את הבעלת הבית, ומחר אמר ר' יוסי, הוא הדין לכל צרכיכם, ואם בשביל שלא יתעצל הבית, אמר ר' אבהו, אמר ר' יוחנן, אין מבכין את הבעלת הבית, אלא לכבוד הבעל, אלא לכבוד הבעל, אלא לכבוד הבעל

משמחת י"ט, אבל כיבוי בקעת, כדי שלא תתעשן הבית, וכבוי הנר מפני דבר אחר, אע"פ שהוא צורך כל נפש, לא רצו להתיר מכשיריו, וכן בכחילת העין לא סמכו בדר"י, אלא ביום טוב שני. כללו של דבר, ק"ל כר"י, דמכשירין מדאורייתא שרי, אלא שחכמים חלקו בהן, לפי מה שהן ע"כ. ולפי דבריו, דקאמר רב חסדא דהלכה כר"י, היינו דאורייתא קאמר. ואין הלשון משמע כן, דהלשון דהלכה משמע שכך הדין, ושרי אפילו מדרבנן, אלא שאין מורין כן לרבים, גם אמאי מוקי לקמן בפ' א"צ דאוסר השחזת סכין במשחזת, דלא כר"י, דלמא כר"י, ושרי מדאורייתא, אלא שחכמים אסרוהו. אלא עיקר הלכה כר"י, ושרי מכשירין אף מדרבנן, אלא שאין מורין כן. ומ"ש ליה אסור לכבות כו'. היינו אסור אליבא דרבנן, דפליגי על ר"י, ואסר אפילו בצנעה, ומה שלא התיר לו אליבא דר"י, דהלכתא כוותיה, משום שאין מורין כן, או כשינויי בתרא, דלאו אוכל נפש הוא, ולישנא דגמ' משמע הכי, דקאמר כי קאמינא אנא לרבנן, ולא אמר אנא כרבנן סבירא לי. אלא בודאי לעולם הלכה כר' יהודאן ושרו. אלא שהוא אסור אליבא דרבנן, וכדפרי'. ולקמן בפ' אין צדין סי' י"ט אאריך בזה.

מצאתי כתוב בשם מהרא"ש, מכאן משמע, דלא יועיל שיאפיל בטליתו מדלא משכח הגמ' דמותר בכה"ג, ש"מ דבלילה אסור לשמש אצל אור הנר, על ידי האפלת הטלית, אלא יעשה לו מחיצה, או יכפה עליה כלי, או יוציא. וכן מצאתי ביסוד של ר' אברהם אב"ד, ע"ש בהגמ"י (ה' יו"ט פ"ד אות ד'). וה"ה בשבת, מותר לכפות כלי על הנר, כדי לשמש מטתו, ואין לחלוק בין שבת ליום טוב-בשום חילוק. והא ראיה, דכופין קערה על הנר כדי שלא תאחז כו'. ואין לומר דהתם משום סכנה, דהא לשם בסוף האורג (שבת ק"ז ע"א) (פירשו) [פירש"י] (ד"ה כופין) ואשמועינן, דכלי ניטל לצורך הצלת הקורה, שאינו ניטל, עד כאן לשונו. ש"מ דליכא שום חשש איסור, מאחר שאנו ק"ל דכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל, אף שלא לצורך גדול, עד כאן לשונו.

והא דעושין מחיצה בפני הנר, נראה בעיני, דאין צריך לעשות אלא הפסק בעלמא, כמו לפני ספר תורה, אבל לא שלא יבהיק אורו למעלה מן המחיצה, ומן הצדדין, רק להפסיק בין נר שדולק, ומכל מקום צריך להאפיל בטליתו, מאחר שהחדר מלא אור, דלא גרע ממשמש מטתו ביום. ומה שיש רוצים לדקדק מדברי התו', שכתבו, מכאן נראה שלא יועיל במה שיאפיל (בו) [בטליתו], ואי הוה צריך האפלת הטלית, לא היה צריכין לשום ראיה, לא קשה מידי, דהתו' הוכרחו להביא ראיה, דלא תימא, אין הכי נמי, שיעשה מחיצה שלא יבהיק אורו, דומיא דכופין עליו כלי, וכי האי גוונא אין צריך להאפיל, לכך כתבו שלא יועיל האפלת טליתו:

לא. דין סוף חולי העינים, שקרוב להתרפאות, אסור לכחול על ידי ישראל ביום טוב ראשון, כדי להאיר העינים, אבל [ע"י] כותי שרי, וביום טוב שני שרי לכחול אפילו על ידי ישראל, אבל שאר דברים הנזכרים לעיל בסי' ל', אסור אפילו ביום טוב שני, וכן כל צרכי חולה שאין בו סכנה, אסור לעשות ביום טוב שני, אם הוא מאבות מלאכות:

בעא מיניה ר' אשי מאמימר (כ"כ ע"א) מהו לכחול את העין ביום טוב, פי', להשים בו כחול לדפואה, היכא דאיכא סכנה, כגון רירא, פי', שעושין ריר, שמזלף תמיד, או דיצה, פי', שנוקב תמיד כמחט, כמו דץ ביה מידי, או דמא, פי', שיש דם, כעין דמעות, פי', שמדמעת תמיד, או קדחת, ותחלת אוכלא, פי', תחילת חולי של כל אילו, לא קמבעיא לי, דאפילו בשבת שרי. כי קא מבעיא ליה, סוף אוכלא. פי', שקרוב להתרפאות הוא, או פצוחי עינא, פי', שאינו כוחל אלא להגיה אורו, מאי. אמר ליה אסור, וכן הלכתא. והני מילי מישראל, אבל מכותים שרי. דהא אמימר שרי למכחל עינא מכותי, ואיכא דאמרי, אמימר גופא כחל עינא מכותי בשבת. אמר ליה רב [אשי] לאמימר מאי ד,עתך דאמר עולא בריה דר' עילאי, כל צרכי חולה עושין על ידי כותי בשבת, וא"ר המנונא, כל דבר שאין בו סכנה, אומר לכותי ועושה, הני מילי, היכא דלא מסייע בהדיה, ומר קא מסייע בהדיה, דקא עמיץ ופתח, פי', סגר ופתח ריסי עיניו, להכניס הכחול. אמר ליה, איכא רב זביד דקאי כוותיך, פי', שגם כן הקשה לי כמו שהקשית לי, ואמרי ליה, מסייע אין בו ממש.

והמרדכי (סימן תרפ"ד) כתב, וזה לשונו: כתב ראב"י העזרי, דכל הנך דאסירי, היינו לרבנן, אבל לרבי יהודא, דמתיר מכשירי אוכל נפש, שרי לכחול את העין ביום טוב, דנפשו עגומה עליו, וקצה באוכל, כדאמרינן (יומא ע"ד ע"ב) האי מאן דאית ליה סעודתא, לא ניכלי אלא ביממא ע"כ. וקולא גדולה היא, לסמוך על סברת עצמו, ולהתיר מה שאוסרת הגמרא להדיא, גם אין אחד מכל שאר המחברים מודים לדבריו, אף על פי שגם כן פסקו כרבי יהודא במכשירי אוכל נפש, אלא שהר"ן כתב, שיש אחרים שפי' כעין המרדכי, ולישנא משמע שדעת יחיד היא, ואין לנו להקל. אמימר שרי למכחל עינא ביום טוב ב' של ראש השנה. דסבור כנהרדעאי (לעיל ו' ע"א) דסבירא להו דב' קדושות הן, ולית הילכתא כותייהו, דקיימא לן קדושה אחת היא. מיהו שמע מינה דאמימר, דשרי למיכחל עינא ביום טוב [ב'] של גלויות. וכתב הר"ן, ומינה שמעינן, דכל צרכי חולה שאין בו סכנה נעשין על ידי ישראל, ביום טוב ב' של גלויות, מיהו, איכא למימר (דהוי) [דהני מילי] כגון מכחל עינא, דמלאכה גופא שבות היא, אבל להחיר אבות מלאכות אין לנו, כן כתב המגיד משנה (ה' יו"ט פ"א הכ"ד) בשם הרמב"ן.

עוד כתב הר"ן, ושמעינן נמי משמעתין דמותר לכבות הנר מפני דבר אחר, ומותר לכבות הדליקה מפני הפסד ממון, על פי הפירושים שפי' לעיל, ביום טוב של גליות. דבגמרא מוכח, דהני כלהו כי הדדי נינהו, ושרי ליה לרבי יהודא, ואסרי לרבנן, וכיון דמכחל עינא סמכינן אדרבי יהודא ביום טוב של גליות, אף בלכבות הנר מפני דבר אחר, ומפני הדליקה, סמכינן עליה ביום טוב של גליות. וקולא היא, לעשות פשרה מעצמינו, לדמות כל צרכי האדם לכחול העין, דשמא לא התירו אלא כחול העין, אף שאין בו סכנה, אלא למאירת עינים, התירו מה שהתירו, משום שהוא אבר חשוב שבכל האיברים, בפרט לתלמוד תורה, ובפרט, מאחר שמצינו, שלא הקילו חכמים ביום טוב שני אלא למת בלבד, נאמר גם כן לכחול העין בלבד. וכן דעת הטור (סימן תצ"ז) שכתב, ולענין מת בלבד חלוק יום טוב שני מן הראשון, וכן לכחול העין, דמשמע, ותו לא מידי:

שם (ח"א דף קנד.), וז"ל: וירא ה' כי שנואה לאה, וכי אמאי היא שנואה, והא בני שנואה לאו בני מעליא נינהו, וחזיגן דכל אינון בני מעלי מלאה נפקו, ואת אמרת כי שנואה לאה. אלא ודאי וכו' (ע"ש מה שפירש ע"פ הסוד). ועל כל פנים משמע שודאי היתה אהבה ביניהם, ולא רק שלא היתה שנואה, וכמו שכתב רש"י שם בנדה. ובכלל איך אפשר לחשוד ביעקב אבינו – ולומר שהיתה פה איזה שנאה כל דהו כפשוטו, ואין צורך להאריך בזה.

סימן צ"ה

קונטרס בעניני צניעות

א. בענין תשמיש ביום

שו"ע או"ח סימן ר"מ סעיף י"א.

כתב המחבר וז"ל: אסור לשמש לאור הנר אע"פ שמאפיל בטליתו וכו'. וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל. הגה: ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי, עכ"ל.

איתא בגמ' נדה (דף יז.) אמר רב חסדא: אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך". מאי משמע, אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. אמר רב הונא ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום. אמר רבא ואם היה בית אפל – מותר, ות"ח – מאפיל בכסותו ומשמש. תנן, או תשמש לאור הנר, אימא תבדוק לאור הנר. ת"ש אע"פ שאמתו המשמש מטתו לאור הנר הרי זה מגונה. אימא הבודק מטתו לאור הנר הרי זה מגונה. תא שמע ושל בית מונבז המלך היו עושין ג' דברים ומזכירין אותן לשבח, היו משמשין מטותיהם ביום וכו'. אימא בודקין מטותיהם ביום. הכי נמי מסתברא, דאי ס"ד משמשין, מזכירין אותן לשבח; אין ה"נ דאגב דאיכא אונס שינה מגניא באפיה, ע"כ.

הגה פשוט שאין הכוונה "שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו" – על מום וכיוצא בזה, כי זה ודאי כבר ידע בה מלילה ראשונה. וכדאיתא בכתובות (דף עו.) "חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו", אבל הכוונה על מין לכלוך וכיוצא בזה שנמצא עליה שלא בכוונה באותו זמן. וכן אמר לי במפורש מרן בעל האגרות משה. ועוד באותה שיחה שאלתי מה השיעור לתלמיד חכם שמאפיל בטליתו מפני שראיתי בספר אחד (כף החיים) שצריך לכסות כל גופו מראשו ועד רגליו, והשיב לי שאינו כן, וצריך רק לכסות מקום הערוה והקרוב לזה.

והנה בגמ' הנ"ל לענ"ד אין מחלוקת בין רב חסדא ורב הונא, ושני הטעמים אמת, ונראה לי דלטעמא דרב חסדא אם האשה היא התובעת לתשמיש ביום ואינה מקפדת על עצמה – אפשר שיהיה מותר לשמש ביום, אבל לטעם רב הונא היה אסור מדין קדושים תהיו, דהנה צריך להבין מה ענין של קדושה לתשמיש ביום, ולא עוד אלא שבבית אפל מותר ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי.

ונראה לי פשוט שהוא מאותו טעם הנ"ל, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, וזה גורם לו שבאותו זמן שרואה עליה דבר מגונה אפשר שיגרום לו לחשוב על אשה אחרת, דהא על אשה אחרת מעולם לא ראה דבר מגונה, וזה טעם של קדושים תהיו להיות פרושים מעריות. ואף אם לא יבוא לידי מכשול ממש בערוה, מ"מ המחשבה על אשה אחרת בשעת תשמיש עם אשתו – זה עצמו אסור, והוא מבני תשע מדות. ועוד יבואר בזה להלן בס"ד.

ומה שאמרנו שאין מחלוקת בין רב חסדא ורב הונא, וטעם ישראל קדושים – הוא גופא משום טעמיה דרב חסדא (דדבר מגונה); כן מפורש בקצת עיון ברש"י, דיעויין ברש"י נדה (דף טז: ד"ה בוזה), שכתב וז"ל: והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, עכ"ל.

ועיין שבת (דף פו.) דאיתא התם: אמר רב הונא ישראל קדושים וכו', ופירש"י (בד"ה דקאמר), וז"ל: דאין משמשין ביום, דכתיב (משלי יט) בוזה דרכיו ימות – דבעי צניעותא שלא יסתכלו, עכ"ל.

וברמב"ם (פכ"א מאיסורי ביאה ה"י) כתב וז"ל: וכן אסור לישראלי לשמש מטתו ביום, שעזות פנים היא לו, ואם היה תלמיד חכם שאינו בא להמשך בכך הרי זה מאפיל בטליתו ומשמש, ואין נזקקין לדבר זה אלא מפני צורך גדול, ודרך קדושה לשמש באמצע הלילה, עכ"ל. והנה הרמב"ם נתן טעם חדש "שעזות פנים היא לו", וכבר העירו על דבריו דלא נמצא טעם זה בגמ'. ועוד צ"ע אם זה עזות לשמש בגום, מה טעם מותר לת"ח שאינו בא להמשך בכך, הא אם זה עזות פנים גם פעם אחת מי התירו, ובשלמא לרש"י ולסיעתו דחיישינן שלא יזהר בהסתכלות במקום שדרך שתתגנה עליו, לכן ת"ח שנזהר בזה מותר, ועדיין צ"ע.

ועוד יש מקום עיון בענין זה, והתקדים מה שכתוב בגמ' בבבא מציעא (דף קז:), ת"ר ז"ג דברים נאמרו בפת שחרית וכו', ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת. ופירש"י וז"ל: נזקק לאשתו – אם בעל הרהורים הוא, ומתוך שלבו טוב בבוקר שאכל קצת תובע לאשתו ובצאתו לשוק ורואה נשים אינו מתאוה להן, עכ"ל. ובודאי שאין בדין זה הבדל בין עם הארץ לתלמיד חכם, דהא אם בעל הרהורים הוא הרי שכל אדם צריך להזקק לאשתו כדי שלא יכשל בהרהורים, ולא עוד אלא לסתם אדם אולי זה

אמר הגר"ח מ"שלמה", ולפי"ז בחתם סופר הוא
לגבי

להוסיף את התיבות "אלא ודאי" והוא פשוט. אבל דברי המדרש עדיין תמוהים.

ג. בענין סיפור בשעת תשמיש

עוד כתב שם הרמב"ם ודרך קדושה לשמש באמצע הלילה, ע"כ. ולא נתבאר דבר זה בדבריו מה קדושה היא זו. אבל בגמ' בנדרים (דף כ:) נתבאר דבר זה, דכתוב שם באימא שלום שאמרה להם: "אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה".

אכן כל הסוגיא שם בנדרים צ"ב, דאיתא התם: אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת וכו', חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש וכו', ורמינהו שאלו את אימא שלום מפני מה בניך יפיפין ביותר, אמרה להן אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה. וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד, ואמרתי לו מה טעם, ואמר לי כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת ונמצאו בניו באין לידי ממזרות. לא קשיא הא במילי דתשמיש הא במילי אחרנייתא, ע"כ.

וקשה, דהא איתא בגמ' בבא בתרא (דף י:) מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים, ר' יהושע אומר ישמח אשתו לדבר מצוה, ע"כ. ופירש"י וז"ל: לדבר מצוה – לפני תשמיש, עכ"ל. וכן בגמ' בברכות (דף סב.) רב כהנא על גנא תותיה פורייה דרב, שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו, אמר ליה דמי פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא, ע"כ. ופירש"י וז"ל: דשח ושחק – עם אשתו, שיחה בטלה של ריצוי תשמיש. ועשה צרכיו – ושימש מטתו. כדלא שריף תבשילא – כאדם רעב, כמו שלא שמשת מטתך מעולם שאתה נוהג קלות ראש זה לתאותך, עכ"ל. וא"כ צ"ע במעשה של אימא שלום איך קיים מצות עונה עם כל החומרות והכסויים שעשה בשעת תשמיש – וכמי שכפאו שד, ואיפה היא שמחת העונה.

ועל כרחנו צריך לומר דאין כל בני אדם שוים בזה, לא האנשים ולא הנשים, ומה שמשמח לזה או לזו, אין זה משמח לאחרים.

ואעפ"כ חשבתי ליישב ענין זה של אימא שלום ובהקדים הא דאיתא במגילה (דף יג.) ויעש המלך משתה גדול, עבד משתיא – ולא גליא ליה (מאיזה עם היא) וכו', ובהקבץ בתולות שנית וגו', אזיל שקל עצה ממרדכי, אמר לו אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה (ולכן אסף בתולות שנית – לישא אשה אחרת על אסתר) – ואפילו הכי לא גליא ליה, ע"כ. ולכן כשאמר לה ר' אליעזר שכל כוונתו בכל הצניעות והחומרות האלה כדי שלא יתן עיניו באשה אחרת, הרי זה הגורם לאהבה הגדולה ביניהם, ובזה קיים מצות עונה בשמחת שניהם. אבל כפי שאמרנו לעיל דעות בני אדם שונות, ולכן אפילו רב היה צריך לנהוג בדרך אחרת.

ובאמת תמיד התפלאתי על דברי השו"ע (בסימן ר"מ סעיף ח') וכן בטור שם, שהעתיקו דברי הראב"ד שכתב: וישמש באימה וביראה כמ"ש על ר' אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמו שכפאו שד, פי' באימה וביראה כאילו כפאו שד. וי"מ מגלה טפח ומכסה טפח שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו ודומה כמו שכפאו שד, שעושה הדבר באונס. וי"מ: מגלה טפח שבאשה, כלומר עכשיו מגלה אותה לצורך תשמיש, ועכשיו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותו מעשה ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. ויש מפרשים: מגלה טפח, על הסינר, שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה לחגרה ומגלה רק טפח ממנה, ומכסה מיד כדי למעט הנאתו, וכולהו פירושי איתנהו, וצריך בעל נפש ליזהר בהם, עכ"ל. ואע"פ ששמענו מגדולי הדור שאין זה נוגע לדידן, כי אין אנו במדרגה זו של ר' אליעזר ואימא שלום. מ"מ זה גופא קשיא כיון שאין דבר זה נוגע אלא ליחידי סגולה, היה צריך השו"ע לכתוב כן במפורש, ולא די שלא כתב כן אלא סיים וכתב "וכולהו פירושי איתנהו וצריך בעל נפש ליזהר בהם". ולא עוד אלא שכל אדם הקורא הלכה זו, ומזהירהו אותו להזהר בכל זה והוא לא יכול, הרי הוא תמיד מרגיש נחות דרגא, וממילא גם בשאר הדברים בשו"ע מתעצל בהם, אם זה בתפלה או בתלמוד תורה ועוד. ועוד כיון שהוא איננו בעל נפש, אז למה שיזהר בכל מיני דברים. וידעתי שאפשר בקל להתגבר על טענה זו, אבל היצר הרע וטענותיו יותר חזק מזה, וצ"ע.

ולא דיינו בכל זה, אלא שיוצאים כל מיני קונטרסים הנכתבים וניתנים לחתנים שמזהירים על ענינים האלה, ועד כדי כך שזה זמן רב ראיתי בספר טהרת ישראל (ואז ספר זה ידי הכל היתה ממשמשת בו) ושם בסימן ר"מ סוף סעיף י"א כתב וז"ל: ושמעתי בשם איזה צדיקים שלא עסקו בזיווג רק כמנין בנים שהיה להם לא יותר אשרי וטוב להם, עכ"ל. וחוץ ממה שכתוב בכל הספרים שלא כדבריו, והמעיין ימצא זאת בקל, אבל אני תמה על הצדיקים האלה, שהיו יותר צדיקים מכל חכמי הגמ'. דעיין בשבת (דף קיח:) אמר ר' יוסי חמש בעילות בעלתי, ונטעתי חמשה ארזים בישראל וכו'. למימרא דר' יוסי מצוות עונה לא קיים וכו', ע"כ. והרי שהגמ' מתמהת וקרי בחיל, שאיך אפשר שר' יוסי לא קיים מצות עונה. ולפי הצדיקים הנ"ל מה זו תמיה, אולי גם הוא היה כאחד מהצדיקים הנ"ל.

ד. בענין נגיעה באותו מקום

ועוד ראיתי באותו ספר (סעיף ד' אות ל"ג) שכתב וז"ל: מי ששם אצבעו בתורף אשה, פריצות גדולה היא ויש בו איסור, עכ"ל. ואיני יודע אם בכוונה כתב כך, או הוא ט"ס. דמקור הלכה זו היא ברבינו ירוחם (אדם וחוה, נתיב כ"ג ח"א דף קצ"ב טור ג') ושם לא כתוב זאת באשה סתם אלא בתורף אשת איש.

ב"ה

אבל מה שכתב שם הלחם משנה שהרמב"ם חולק על רש"י, צ"ע. ומכל זה מוכח דמותר לגעת באותו מקום בהעתקו לשון (פמ"ז מהלכות אישות הלכה י"ח) ובהעתקת אותו מקום ראיה הוא דבר חמור, כדי שיתרבה הלאות, ומקום תשמיש אל תמציאי לו דבר אחר, כדי שיתרבה הלאות, ויצטער ויצטער הדר אחייני ליה, ע"כ. ופירש"י ז"ל כדי שיתרבה הלאות, ויצטער הדר אחייני ליה – הדליק המציאי לו, שתתרבה ליה הלאות, ולכן אותו הדרים בידו אות, והאחרת עד אותו הדבר אחרי אחרי להו ע"כ: ופירש"י ז"ל: נקיים מרגניתא בחדא אחרי להו ע"כ: מהגניתא אחרי להו ובורא לא אחרי להו עוד דמיצטערן בחדא ידיה. אמר להו רב חסדא לבתיה בשעה שיכול לעשות אותו מקום (לא עד), וכן הוא בלחם משנה שם, ומכל זה מוכח דמותר לגעת באותו מקום לשון ע"ש. ומכל זה מוכח דמותר לגעת באותו מקום לשון הלחם משנה שם, ואי הוה אמר לה מקום – הוה מקום אחר, אי הוה אמר לה מקום – הוה מקום אחר, אי הוה אמר לה מקום – הוה מקום אחר, א

Joseph Hayim ben Eliyah, d. 1909

בס"ד בהנ"ן

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ס פ ר

תורה לשמה

שאלות ותשובות, נחמדים מזהב, ומפז יקרים, ישרים ותמימים, על מי מרומים,
אשר חיבר, המאור הגדול, הגאון האדיר, ריש גלותא דבבל,
המקובל האלקי, המפורסם בנגלה ובנסתר, כל רז לא אניס ליה,
וכל סתום לא עממוהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אין חקר
לתבונתו, אדוני מו"ר ועט"ר

מרן רבי **יוסף חיים** זלה"ה

בכמוהר"ר הגאון אליהו בכמוהר"ר הגאון משה חיים זצ"ל

יצא לאור

מכתב יד קדשו של הגאון המחבר זי"ע"א

על ידי

אני הצעיר דוד יצ"ע

בכמוהר"ר יעקב בכמוהר"ר יוסף חיים זצ"ל

פעיה"ק **ירושלם** תובב"א

שנת תשל"ו

©
כל הזכויות שמורות

מודעה רבה

הנני חוזר ומזהיר לבל יהין איש להדפיס איזה ספר
מספריו הקדושים של מו"ר ועט"ר

רבנו **יוסף חיים** זלה"ה

בלי רשות בכתב ממני.

ושארית ישראל לא יעשו עולה ח"ו והשומע לנו ישכון בטח.

בכמה"ר **יעקב** בכמה"ר **יוסף חיים** זצ"ל
הצעיר **דוד** יצ"ו

BM
522.53
H33
1975

נדפס בישראל

להשיג הספר:
בבית הכנסת „שמש צדקה"
רח' חגי 6 ירושלים תובב"א

דברים אחדים אל הקורא היקר

ישתבח הבורא ויתפאר היוצר יש מאין ועשה הכל בחכמה בתבונה ובדעת ובחר בנו מכל העמים והנחילנו חמדה גנוזה ויקרה חכמה מפוארה ליהודים היתה אורה, אורה זו תורה לעובדה ולשומרה.

ברוך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו הרחמן הוא יפתח לבנו בתורתו.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי, אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו. על שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה אודה לאל חי שעזרני וסייעני והגיעני למחוז הקדוש ארץ הקדושה המלאה והרחבה ארצנו ונחלת אבותנו הקדושים זיע"א. בחסדו הגדול ובטובו המרובה בחסדיו הגדולים והעצומים שסיעני להביא לכאן החבורים הקדושים אשר חיבר מו"ר ועט"ר מו"ז הרב הגאון ח"ר **יוסף חיים** זלה"ה. ומכלל החיבורים הוא חבור הקדוש הזה אשר קרא לו **„תורה לשמה"** אשר סייעו ועזרו השי"ת ברחמיו הרבים וחסדיו הפשוטים ותתם בו את חתימת ידו הקדושה בשם „יחזקאל כחלי" ומגמתו היתה בשם זה להעיד על חיבורו תורה לשמה. והשם הנז"ל „יחזקאל כחלי" הוא מספר „יוסף חיים" בדקדוק כזה: יחזקאל עולה מס' יוסף — כחלי עולה מס' חיים.

על כן הספר הזה יתייחס לשמו הטוב אע"ג שחתם אותו בשם הנז"ל כדי להעלימו מטעם הכמוס עמו להיות בנסתר ולא בנגלה. ויש עוד חיבורים קדושים שלו ג"כ העלים אותם בשם אחר כי יש מן הפוסקים ז"ל שכתבו שצריך המחבר להעלים שמו, ויש שכתבו שצריך המחבר להזכיר שמו, ולזאת נראה לי שהמחבר מו"ז מו"ר ועט"ר עשה לפי שתי סברות הפוסקים הנז"ל.

הספר הזה מכיל תרכ"ב שאלות ותשובות, מזה נמצאו לצערי הרב רק תקכ"ד שאלות.

כוונת רבנו במספר הזה של תרכ"ב לפיע"ד היא על פי מה שכתב בספרו **„אדרת אליהו"** על התורה בפרשת „במדבר" ע"ש.

ואעתיק הפסקה האחרונה בענין הנז"ל וז"ל: „ובזה יובן בס"ד הפסוק והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימותי את בריתי אתכם. בריתי גי' תרכ"ב רמז לסוד תרכ"ב הנז'. והכונה ר"ל שעיה"ר לא תשלוט בכם וחגם שאתם רבים יען כי והקימותי את בריתי הוא סוד תרכ"ב הנז' המצלת מעיה"ר אתכם. ובזה יובן בס"ד מ"ש הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה ואתנה בריתי ביני וביניך וארבה אותך במאוד מאוד", עכ"ל.

ואני תפלה לאל נורא עלילה שיצליח לי לעבודתו יתברך. ובזכות מו"ז מו"ר ועט"ר הרב הגאון ח"ר יוסף חיים זלה"ה אשר הצלחתי בזכותו הגדולה והעצומה וחקדושה להוציא לאור את החיבור הנז"ל. גם אבקש מאת ה' יתברך שיסייעני ויעזרני להוציא לאור את כל החיבורים אשר תחת ידי, ובכן אבקש מאתו יתי' ברחמיו הרבים לרחם עלינו ועל כל ישראל אחינו בכל מקום שהם להוציאנו מבור הגלות החל הזה ולהשיב שכינתו בבנין בית מקדשנו ותפארתנו ולהחזיר העטרה ליושנה ככתוב השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם וככתוב שמחנו כימות עניתנו בביאת הגואל משיח לישראל בעגלא ובזמן קריב אכי"ר.

הצעיר דוד יצ"ץ

בכמהר"ר יעקב בכמהר"ר יוסף חיים זצ"ל

הערה מהמו"ל:

ההוצאה הזאת היא מוגהת היטב ומתוקנת מכל השבושים, הטעויות והחסורים הרבים שהיו, לצערי הרב, במהדורה הראשונה.

מסימן א' עד סי' קכ"ה השאלות הם לפי הסדר של כתב היד — ומסימן ק"ל והלאה הסימן המקורי של כתב היד הוא בסוגרים.

קשה מאוד היה לתקן את סדר השאלות בפנים הספר לפי הסימנים המקוריים של הכתב יד. ועם הקורא היקר הסליחה.

ספר
ערה לשמה

חיבור זה קראו המחבר ערה לשמה ו"
ונכתב בהקדמה" והוא ספר"
אמרי שפר" שאלות ותשובות" הלכות מרובות"
שואל ומשיב בדבר הלכה" ע"פ הגמרא הערוכה"
ופסקי הלכה" שפסקו הראשונים זכרונם לברכה"
אלה הדברים" יהיו מאירים" ונודעים בשערים"
ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" כיר"א"

צלום השער המקורי מכתב יד קדשו של הגאון המחבר
רבנו יוסף חיים זיע"א

ספר

תורה לשמה

חיבור זה קראו המחבר תורה לשמה, וכנזכר בהקדמה,
והוא ספר, אמרי שפר, שאלות ותשובות, הלכות מרובות,
שואל ומשיב בדבר הלכה, ע"פ הגמרא הערוכה,
ופסקי הלכה, שפסקו הראשונים זכרונם לברכה.
אלה הדברים, יהיו מאירים, ונודעים בשערים,
ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, כיר"א.

ברבות וכתב מור"ם ז"ל בד"מ וז"ל ובא"ז כתב כדברי שבלי הלקט וז"ל ואמר הרחמן בשבת כדרך שאומרו בחול ואין בזה משום שואל צרכיו בשבת עכ"ל ע"ש והנה המנהג פשוט שאומרים הרחמן בשבת כדרך שאומרו בחול והיינו טעמא כמ"ש מהר"ש יפה ז"ל דלא אסרו אלא לתבוע דבר מחודש שאינו רגיל לתבוע בו ולכן כל תפלה שהוא רגיל לאומרה בכל יום מותר לאומרה בשבת ג"כ ולכן נהגו לומר בקשת יהא רעוא בשלוש סעודות של שבת ואע"פ שיש בה שאלת צרכיו כיון דרגיל לאומרה וכן כתוב בספר הכונות שסידר מהרש"ו ז"ל שהיא בקשה טובה לאומרה קודם כל סעודה מסעודת שבת ע"ש וגדולה מזאת מצאנו מפורש בזוה"ק שאומרים בשבת בהוצאת ס"ת בריך שמיה דמארי עלמא וכו' ויש בתפלה זו ג"כ שאלת צרכיו ואע"ג דלא נהגו לומר תפלה זו אלא בשבת ואין אומרים אותה בחול אפ"ה שרי. והיינו מאחר שבכל שבת ושבת אומרים אותה מקרי בזה רגיל ואינו תובע דבר מחודש שאינו רגיל בו.

המורם מכל האמור דאין אסור אלא לתבוע דבר מחודש שאינו רגיל בו וכל הטעם הוא משום עונג שבת שלא יביא דאגה בלבו מיהו עכ"ז אם האדם עבר ושאל דבר מחודש שאינו רגיל בו לא חשיב זה עבד איסורא ממש יען כי אע"ג דכתבו בירושלמי לישנא דאיסורא על זה אין זה איסור ממש לא מדאורייתא ולא מדרבנן אלא אסור ממידת חסידות וכמו ההיא שאמרו בגמרא אסור לעשות שותפות עם הגוי דליכא בזה איסורא לא מדאורייתא ולא מדרבנן ולא מיתסר אלא ממדת חסידות וכמ"ש הר"ן ז"ל סוף פ"ק דע"ז בשם הרמב"ן ז"ל וכ"כ הרב נימוקי יוסף ז"ל בסנהדרין סוף פרק ארבע מיתות וכן עוד תמצא כזאת בגמרא דאסור לאדם שילוה מעותיו בלא עדים וכן אמרו שאסור להלוות לגוי בריבית וכל אלו ממדת חסידות הם אסורים ועיין להתוספות ז"ל בתענית דף י"א במ"ש שאסור לשמש בשני רעבון ע"ש וכן הענין בהאי לישנא דאיסורא שכתבו בירושלמי בשאלת צרכיו.

מיהו לדעת הגאונים ז"ל אפילו בכהאי גוונא שהוא אסור ממדת חסידות העובר על זה קורין אותו עובר על תקנת חכמים והא

כי מצינו שרז"ל אסרו בגמרא לאדם למלאת שחוק פיו בעוה"ז וכן אמרו שאסור לאדם לישן ביום יותר משינת הסוס ודברים אלו חומרות הם ועכ"ז הגאונים ז"ל בתשובה אשר הביאה רבינו ירוחם ז"ל חלק אדם נתיב י"ח וכתבו מהרי"ק ז"ל בבדק הבית י"ד סי' קנ"ז אמרו שהעובר על זה קורין אותו עובר על תקנת חכמים ע"ש וא"כ ה"ה הכא וכל זה בשואל דבר מחודש שאינו רגיל בו אבל תפילה הרגיל בה אין בזה איסורא ולא חשיב עובר על תקנת חכמים דהא מתירים בזה וכן עמא דבר וגם בדבר מחודש נראה לומר דאם יש לו צער ודאגה בלבו בשבת ובעת שהוא שואל ומבקש על זה מאת השי"ת יהיה לו מנוחה והשקט בלבו מדאגתו וירגיש לבו טוב עליו אין בזה איסור דכהאי גוונא התירו לבכות בשבת היכא שבזה הבכיה תשתכך דאגתו וצערו והרי הוא לו כמו עונג והכל לפי הענין ולפי העת. והיה

זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי.

כ"ד הקטן **יחזקאל כחלי** נר"ו.

שאלה ק"ד

שאלה עיר שמנהגם לשמש לאור הנר בלילה הראשונה של החופה דוקא אי אריך למעבד כן לשמש לאור הנר ואם נכון לבטל מנהג זה כי מה טעם יש בו להתיר תשמיש לאור הנר בלילה ראשונה דוקא. יורינו ושכמ"ה.

תשובה טעם איסור תשמיש לאור הנר משמע בגמרא דנדה דף י"ז שהוא דומה לטעם איסור תשמיש לאור היום שהוא טעם פן יראה בה דבר מגונה ותחגנה עליו ואע"ג דלת"ח שרי לשמש ביום ע"י שיאפיל בטליתו עכ"ז הפוסקים אוסרים באור הנר גם באפלת טלית וכנד' כל זה בהרמב"ם ה' איסורי ביאה פכ"א ובש"ע אה"ע סי' כ"ה וש"ע או"ח סי' ר"מ ע"ש ומ"מ בבעילה ראשונה של בתולה נראה דשרי בודאי משום הכרח כדי שיראה דם בתוליה לגנד עיניו ואם ישמש במחשך יהיה לבו נוקפו אולי היתה בעולה ועשתה איזה עורמה להביא עדים מלוכלכים בדם עוף וכיוצא וקנוחה בהם ותאמר אלו דם בתולים שלה ולכן

כדי שלא יהיה לבו נוקפו בזה ובכיוצא בזה הותר לו לשמש לאור הנר כדי שיהיה הכל גלוי לנגד עיניו ויתברר אצלו כי בתולה היא ובזה תהיה חביבה בעיניו ויכרות ברית אהבה עמה. זהו הטעם למקומות הנוהגים בזה ולא כמו שחושבים העולם שנהגו בזה מפני שפעם ראשונה עדיין לא עשה מעשה יהיה בהול וחוששין פן לא ידע לכוין מעשיו כראוי כי דבר זה אפשר להיות אצל בחור ומה טעם נוהגין כן גם באלמן שנשא בתולה שכבר הוא בקי ומכיר הדרך אשר ילך בו היטב אלא ודאי הטעם הוא כמו שאמרנו והוא לטובת שניהם החתן והכלה.

איברא כי בגמרא דפסחים דף קי"ב וכן בזוה"ק בהקדמת פ' בראשית דף י"ד ע"ב מבואר הטעם איסור תשמיש לאור הנר משום שלא יהיו בניו נכפין ע"ש וזה הטעם נקיט יתיה רבינו האר"י זצ"ל בשער טעמי המצות כ"י בסוף פ' בראשית ע"ש ועכ"ז נראה דאין לחוש להיזק זה דכפיה בבעילה זו הראשונה דבתולה יען כי בעילה זו הראשונה דבתולה היא רק כדי לעשותה כלי ואינה בכלל בעילות דהזרעה והמזיקין הנזכרים בס' הזוהר הנז' שהם הרוחין שדרכם להזיק בראותם תשמיש לאור הנר אין להם שליטה ואין מזיקין בבעילה ראשונה זו שהיא רק לעשותה כלי ואע"פ שכתב רבינו ז"ל שם דהיזק זה לאו דוקא בזיווג שנוצר ממנו ולד אלא גם אם שימש בתוך ימי העיבור יזיק. עכ"ז ביאה ראשונה זו שהיא רק לעשותה כלי נראה דאין מקום עדיין לרוחין מסאבין לשרות עליו על כן אין לפקפק במנהג זה והנה להם לישראל כי יש להם על מה שיסמוכו בזה. מיהו כל זה בבועל בעילה ראשונה דבתולה אבל אלמנה וגרושה אפילו בבעילה ראשונה צריך ליזהר משום אור הנר. והיה זה שלום

ואל שדי ה' צבאות יעזור לי.

כ"ד הקטן **יחזקאל כחלי** נר"ו.

שאלה ק"ה

שאלה תשובת מעכ"ת בענין המנהג של אור הנר הגיעה לידינו ועתה באנו לשאול אם יש חומר עון זה גם באשה זקנה שפסקו דמיה דאינה ראויה להריון כלל גם אם יש חומר עון זה באשה מינקת בחודשים הראשונים שא"א לבוא בהם לידי הריון גם אם יש חומר איסור זה גם בילדה שעדיין לא פרסה נדה שא"א שתתעבר בשתמיש זה. יורינו ושכמ"ה.

תשובה מדברי רבינו האר"י זצ"ל אשר בשער טעמי המצות בסוף פ' בראשית משמע שאין הזק של כפיה שייך רק בזווג אשר ממנו תתעבר וגם בזווגים של ימי העיבור שכבר הולד הוא עודנו בתוך בטנה שכן כתב וז"ל וענין המשמש מטתו לאור הנר ארז"ל שבניו נכפים אינו בדיוק בזווג הא' אשר ממנו נוצר טיפת הולד אלא גם אם שימש מטתו לאור הנר בתוך ימי העיבור גם בזה הויין בניו נכפים וצריך להיזהר עכ"ל משמע להדיא דלא בא לרבות אלא ימי העיבור שעדיין הולד בתוך רחמה והתשמיש נוגע אליו ג"כ כמ"ש רז"ל בגמרא לכן המזיקין שולטים בו משא"כ בילדה וזקנה שאין כאן ולד וכן מינקת שאינה בת עיבור על מי שולטים ומזיקים בעת ההיא דאי אמרת גם בזה יש היזק הו"ל לרבינו למינקט ימי יניקה או קטנה וזקנה לרבותא. על כן נראה דבאלו ליכא היזק דבניו נכפים ואין לו עונש כ"כ להתגלגל בעבור זה בבהמה כאשר ראה רבינו האר"י ז"ל בחלום מיהו יש בילדה וזקנה או מינקת איסור בזה משום טעם הנזכר בגמרא דנדה דף י"ז הנז' גבי המשמש באור היום ומ"מ במינקת אם התינוק הוא על המטה שמשמש בה יש לחוש גם להיזק כפיה דהרוחין הרואין יהיו מתכפים בו ב"מ על כן יש ליזהר בזה טפי. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי.

כ"ד הקטן **יחזקאל כחלי** נר"ו.

שאלה ק"ו

שאלה דרכם של המטמינים חמין בע"ש לשבת שמכסים הקדרה בקערה וסותמים פי הקערה ופי הקדרה בבצק כדי שלא יצא הבל התבשיל לחוץ. ונסתפקנו אם מותר לעשות כן כיון שהבצק הוא מקמח ובזה נמאס ולא חזי לאכילה ואיך מאבדין אותו בידים כיון שהוא דגן ומאי שנא מלחם, יורינו ושכמ"ה.

אלא אם כן יש לו מקור אחר, אלא שהוא מקור אחר שאינו מקור אחר, אלא שהוא מקור אחר, אלא שהוא מקור אחר, אלא שהוא

תוסא שלמד מן ואהבת לרעך כמוך ולא מן שלא תוסא שאמר בים בכפיר, וכולו מפשם מפשם המשש הוא מן כו רב לדיכם לדרין ואלמא אשר הרה אמר המשה היא בהריון או עשיה עלא הקפיד אלא כאשר המשה הוא עשיה ארעא לעשות כו. ומן הלילה אמר הרה גבר משמע היא שבה גוי, עכ"ל כי אין מיירי בדרך הפסק והלילה אמר הורה גבר כו' כי יחנו לבקר יחנו למד מן הכתוב הכאסר בערב היא בדעה ס"ד שם רבי שבע ראה מבראשית רבה פרשה ס"ד בים עגם זה נקרא מיתה שהיא עניו המעמד שמעמד הכתוב שם שפרשו שעשיר לשמה עלא כי אין לו עגמ לא שלא יהיו לו בים עגם לכן יעש. ולכן עגמ שרש ר"ש לעיל מן אינו אינו אינו

הרואה את אשתו. ותנו לעיר אבמלך לא ראה אותם בעל ז' פעמים זה אחים מעשה מזאת אל ראה אותם בעל בקר אשתו כי הוא ראה אל הבל אל אשר לא שמע לקול אל אל אל

ואבאר בס״ד, מקור הרמ״א הוא ממה שאמרו במסכת ביצה הנ״ל, וז״ל בעא מיניה אבא בר מרתא מאביי מהו לכבות את הנר ביום טוב משום דבר אחר, אמר ליה אפשר בבית אחר. אין לו בית אחר, מאי? אפשר לעשות מחיצה. אין לו לעשות מחיצה, מאי? אפשר לכפות עליו את הכלי. אין לו כלי, מאי? אמר ליה אסור עכ״ל. והנה רש״י פרש שפורס סדין כמחיצה ודייק הרמ״א שסתם סדין הוא דק ואור נראה מעברו השני ומכל מקום מותר. ואין לדחות מנין שזוהי כוונת רש״י, דילמא כוונתו לאסור מחיצת שתי וערב כי אז הנר גלוי לגמרי דרך החריצים ולכן נקט סדין שאין בו חורים וחריצים ולהוציא ממשמעות שו״ת שער אפרים סימן קי״ט שאלמלא מיירי בספרי קודש מחיצת סורגים היתה מועילה מטעם לבוד. אפילו תאמר כן היה לרש״י לכתוב בד או וילון סתם, ולכן כיון שנקט סדין שרגיל להיות דק והאור נראה מעברו השני שמע מינה תרתי.

ולפי הרמ״א כל שהנר עומד מאחורי מחיצה לא איכפת לן אם מקצת מאורו מאיר בחדר. וכן כתב בים של שלמה במסכת ביצה שם, וז״ל נראה בעיני דאין צריך לעשות אלא הפסק בעלמא כמו לפני ספר תורה אבל לא שלא יבהיק אורו למעלה מן המחיצה ומן הצדדין וכו׳ עכ״ל. ומה שסיים שמכל מקום צריך להאפיל בטליתו מאחר שהחדר מלא אור דלא גרע משימוש מיטתו ביום עכ״ל לע״ד אינו סותר דברי עצמו אלא מיירי באופן שתאר שהחדר מלא אור מהנר אף כי מאחורי מחיצה שזה בוודאי אסור, אבל במקצת אור בחדר מודה לרמ״א ושלא כמי שעשה מחלוקת ביניהם. והגם שרבים מקפידים שלא יאיר שום אור בחדר ותנא דמסייע להו בהגהות הסמ״ק במצוה רפ״ה שכתב שצריך לכבות את הנר או להאפיל כל כך שלא תיראה שום אורה מחמת הנר עכ״ל, אבל הלא הגמרא נקטה לשון מחיצה וסתם מחיצה היא י׳ טפחים גובה וד׳ רוחב ובשיעור זה אי אפשר שלא יבהיק אור מלמעלה ומן הצדדין וזו היא כוונת הים של שלמה.

ד

והנה הסמ״ק שם התיר לת״ח להאפיל בטליתו ביום אבל לא בלילה כנגד הנר, וכן כתב בהגהות מיימוניות הלכות יום טוב פרק ד׳ אות ד׳ בשם התוספות ואינו בתוספות שלפנינו ובשם הראב״ד בשער הפרישה, וכן דעת בספר אהל מועד שער איסור והיתר דרך י״א נתיב ב׳ ויש לפרש כן גם בלשון הטור וכן פסק בשלחן ערוך אורח חיים סימן ר״מ שם. והראב״ד דייק כן ממסכת ביצה הנ״ל, כי כיון שאבא בר מרתא שאל ואביי השיבו בכמה אופנים כיצד להתיר תשמיש המיטה בלילה כנגד הנר ולא עלה בדעתם לומר שת״ח מאפיל בכסותו, נשמע שאין היתר להאפיל בלילה אפילו לת״ח. ואף על פי שאין זה מוכרח כי י״ל שכבר שמעו דברי רבא שת״ח מאפיל בכסותו ביום והיה פשוט להם שהוא הדין בלילה כי מאי שנא ואדרבה הוא כל שכן, ולכן לא שאל אבא בר מרתא אלא כיצד יעשה עם הארץ שלא הותר לו להאפיל וזהו ששאל הכל בגוף שלישי ולא על עצמו. מכל מקום, כיון שראשונים הנ״ל אסרו ולא נמצא מי שהתיר בהדיא לעשות כן לכן הכי נקטינן.

ועדיין אין הענין מובן כלל כי אם ת״ח רשאי להאפיל בכסותו נגד אור היום החזק כל שכן שתועיל לו האפלה נגד אור הנר החלש בהרבה. והאחרונים תרצו מה שתרצו ועיין באוצר הפוסקים בסימן כ״ה סעיף קטן כ׳ וכ״ג, ואין הדברים נראים למעיין ואינו דומה לבדיקת חמץ בחורים ובסדקים.

אבל הנה בגמרא אמרו שת״ח מאפיל בכסותו או בטליתו אך לא נתבאר אופן ההאפלה ועל מה הוא מאפיל. והעולם תופסים שמכסה עצמו בכסותו אבל אין זה מבואר, וגם לשון להאפיל שפרושו להחשיך אינו נופל על כסוי הגוף. ובראשונים פרשו בג׳ אופנים:

האופן הא׳, לפי מה שכתב הסמ״ג תלמיד חכם מאפיל עליה בטליתו עכ״ל ועליה הוא בלשון נקבה ומוסב על המיטה שהזכיר שם מקודם שיש עליה כילה שאפשר להחשיך תחתיה ושפיר שייך בה לשון האפלה.

והאופן הב׳, לפי מה שכתב רבינו יהונתן במסכת ערובין דף ק׳ עמוד ב׳ ת״ח מאפיל בכסותו על ראשו ומותר עכ״ל, ולפי זה ההאפלה היא כיסוי הראש והעינים כדי שלא יוכל לראות וגם בזה שייך לשון האפלה, מה שאין כן לשים בגד על הגוף אין זו האפלה אלא כיסוי.

והאופן הג׳ לע״ד הוא לפי מה שכתב בספר אהל מועד, וז״ל אסור לשמש מיטתו ביום [אלא] (אפי׳) בבית אפל ותלמיד חכם דיו להאפיל הבית בטליתו, ואסור לשמש לאור הנר ואפי׳ מאפיל בטליתו עכ״ל. הרי שהאפלה קאי על הבית כלומר החדר ומאפיל נגד האור הנכנס מבחוץ ונמצא הבית אפל, והוא פרוש מחוור לע״ד. וכך הוא הענין: מותר לכל אדם לשמש מיטתו ביום בבית אפל והיינו שחלונותיו פקוקים על ידי תריסים וכו׳ ועיין במסכת נגעים פרק ב׳ משנה ג׳, מה שאין כן אם יש חלון שאינו פקוק ואין לו תריס או פתח אחר ללא מכסה ודרכו נכנס אור היום לחדר וצריך לסתום אותו בכסותו או בטליתו, את זה התירו רק לת״ח. והטעם נראה על שתי דרכים, הא׳ שאי אפשר לסתום חלון וכו׳ על ידי כסות באופן שלא יחדור מקצת אור אל תוך החדר ולכן רק לת״ח התירו להאפיל באופן חלקי זה ולא לאחרים, וכן פרש״י במסכת שבת שם ת״ח שהוא ענוע ולא יסתכל סגי ליה במאפיל בטליתו עכ״ל. והב׳ שאמנם ניתן להאפיל היטב אבל רק ת״ח יטריח את עצמו לעשות כן ולכן התירו לו ולא לאחרים, וכן פירש בספר מנורת המאור בסימן קע״ח וז״ל ת״ח מפני רוב צניעות מאפיל כל צרכו מה שלא יעשה אדם אחר עכ״ל.

וכל זה כאשר יש צורך לסתום את החלון או את הארובה למנוע כניסת אור מבחוץ. ברם אם הנר דולק בתוך החדר אי אפשר להאפיל על ידי כסותו או טליתו פן ישרוף את הבגד, ולכן במסכת ביצה שם התירו לשמש מיטתו על ידי מחיצה העומדת לצד הנר ולא מעליו ולכן אינה נשרפת או על ידי כפיית כלי על הנר כי הכלי אינו נשרף. ומתורץ מה שהיה תמוה שאם תלמיד חכם מאפיל נגד אור היום כל שכן נגד אור הנר, כי זה היה קשה לפי הסלקא דעתן שלהאפיל פירושו לכסות את עצמו או את ראשו, מה שאין כן לפי פרוש ספר אהל מועד שמדובר במאפיל את החדר, שוב אינה דומה סתימת חלון ביום לכיסוי הנר.

וזכינו לדין שמה שאסור לת״ח להאפיל בכסותו בלילה היינו כשהנר הוא בתוך החדר, מה שאין כן אם הוא בחדר הסמוך ומשם מאיר לתוך חדר המיטות והצורך הוא לסתום את החלון או הפתח שבין שני החדרים זהו ממש כמאפיל את החדר בכסותו בפני אור היום שמותר לת״ח. ועוד שבדווקא אמרו מאפיל בכסותו אבל לסגור דלת או וילון קבוע בפני הנר פשיטא שמותר לכל אדם. וכל זה בימיהם, אבל היום שכל המנורות הן של חשמל ואפשר להאפיל עליהן מקרוב מבלי לגרום לשרפה מותר לכל אדם להאפיל וכן המנהג, ולא שייך לאסור משום לא פלוג.

ה

עוד נשאלתי דרך הטלפון מזוג אחד האם מותר להם לשמש מיטה כשהם ערומים, והשבתי שמי שחושש מזה די לו ללבוש חולצה כשהכפתורים פתוחים באופן שרק הגב מכוסה. הקפידה שלא לשמש מיטתו ערום מקורה בויקרא רבה פרשה כ״א אות ח׳, אמר רבי שמעון בן יוחאי ארבעה דברים הקב״ה שונאן וכו׳ והמשמש מיטתו ערום עכ״ל, ואילו בגמרא שלפנינו במסכת נדה דף י״ז עמוד א׳ חסר דבר זה בדברי רשב״י ובמקומו נאסר להשתין ערום לפני מיטתו וכן נפסק באורח חיים סימן רמ״א.

אמנם התוספות שם הביאו שיש ספרים שגורסים בגמרא והמשמש מיטתו ערום, וכן נראה בספר האשכול במהדורת אויערבך שכתב ויהי נזהר שלא לשמש לא לאור היום ולא לאור הנר ולא ערום עכ״ל הרי שהשווה בין שלושת האיסורים, וכן כתבו לאסור בספר האשכול במהדורת אלבעק והמאירי במסכת נדה ובספר מנורת המאור סימן כ״א. ברם הרמב״ם וסמ״ג וסמ״ק ושאר ראשונים והטור ושלחן ערוך השמיטו דבר זה והבו דלא נוסיף באיסורים, אבל הרוצה להתקדש יותר יתכסה במצעי מיטתו. ואם היא למעלה וכו׳ שאי אפשר להתכסות במצעים ילבש חולצה כנ״ל.

וראיתי בהקדמת הזוהר עמוד 28, וז״ל וסטרין דילה וחמאת כל אינון דקא משמשי ערסייהו בגלוייא דגופיהון לנהורא דבוצינא פי׳ שמשמשים מיטותיהם בגילוי גופם לאור הנר, כל אינון בנין דנפקין מתמן הוו נכפין וכו׳ על גלוייא דשמושא עכ״ל והעירני לזה בספר מתן בסתר על מסכת נדה. הרואה יראה שהזוהר דן במי שמשמש מיטתו לאור הנר דהויין ליה בנין נכפין כדברי הברייתא במסכת פסחים ומפרש הזוהר שהאיסור הוא לשמש מיטתו גם ערום וגם לאור הנר שהם ב׳ לרעותא, וכן הוא לפי פירוש הסולם ושלא כניצוצי זוהר שכתב שדברי הזוהר הם לאו דוקא ולא הביא כל ראיה. ולפי זה אם גופו מכוסה בסדין מן הכתפיים ולמטה שאז בודאי אינו נקרא

מנהג ישראל אמת

מנהג ישראל אמת

מנהג ישראל אמת

ביאור הגר"א

(כז) תבועל כו' ומ"ש שם לא מפני שראוי כו' ר"ל למלקות של תורה.

ג ולא ישמש לא בתחלת הלילה ולא בסופה אלא באמצעה: ד מאסור לשמש בשוקים וברחובות ובגנים ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה כזנות וירגילו עצמם לידי זנות (כז) והבועל את אשתו במקומות אלו מכין אותו מכת מרדות: ה אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר אפילו

באר הגולה

ל מתא דשלט לאיתס עלוס וכו' שם בגמרא ל' כ' ע"ל

מ הרמב"ם שם מגרייתא דרבא"י מעשה בחסיד שהעיד וכו' מסנהדרין דמ"ו ע"ל

נ שם ס גרייתא כתס קף ע"ז ע"ב

אור

ס"ק טו—ס"ק יט אות ה

אלא שחלישותו גרם לו שאינו יכול לדבר. וכ"כ בחליב רבב שם סקי"ג. ולשמש בפני מרע [שאינו שומע ואינו מדבר], כתב בעולת תמיד שם סק"ט דיש להסתפק, דזרחא דאומר לבעמה ומותר, וכל זה מדינא אבל ממדת חסידות יש להחמיר גם לפני בעמה כ"כ בחליב רבב כנ"ל.

סעיף ג. טז. לא לשמש לא בתחלת הלילה כו'. ברמב"ם פ"ל מהלכות אישות ה"ב כתב לא יבעל אדם אשתו בתחלת הלילה ולא בסופו אלא באמצע הלילה בשעה שהיא ישנה ואינו מלא, ולא בסוף הלילה בשעה שיעור לסוגר ברמב"ם שבעשה הוא לפי שבתחילת הלילה הוא שכב וכולל יכול מלך מלך הבא ממחלקים עבדים ויכיר עד בשכל אמנם הלב, ובסוף הלילה הוא רעב ולבו חלש ביותר, מלבד שבדרך רפואה גם על הרעב גם על השבע יזיק לבועל, ובהגהות מיימוניות אות ד' כתיב בתוספתא פירשו בעעם, בתחילת הלילה פן יתעורר בלבו בשעת השמיעה על שמלך נעים אשר רחה מיד קולם לכן אז שמע קולן שמליין וכו' בני אדם שלא בשביבו עמם, וכן בסוף הלילה שמא הוא שומע נעים שבשביבו ומתרו בעת הבית, אבל בתחלת הלילה אז הכל ישנים ואין מלוי שומע קול נעים אחרות וגם לא דבר עמהן ממדת שחוקות שלהן, ולכך בעעם זה בי"ן מדרש דף כ' ע"ב ובעור כאן ובפ"ח שלא ר"ע בעו"ש שם סעיף ז' בעעם דין זה, כדי שלא ישמש קול בני אדם ויבא לחשוב בחשב אחרת, ועי' ברמב"ם פכ"א מהל' דע"ב כלי' שבחלב ודרך קדושה נשמע בתחלת הלילה.

ובמגן אברהם סי' ר"מ סק"כ בביאור מרש"ש ביאר סי' מ"ג דדין זה אינו אלא לדרשות לו נמי שלבו מקפו שיהרהר בתורה, וסיים דהמקובלים כתבו סדות מורעים דוקא אחר חצות.

עוד כתב במ"ל שם דמ"מ יראה שלא יבא מ"ן לידי קרי ע"י כך.

והחכמת אדם בלל קכ"ח סעיף מ' כתב דמי שאינו חקפו כ"ל דמותר. וכן בפשוט ברורה סי' הכ"ל סקל"ד כתב דאם יראה שיאנו מחגבר עליו ובא לידי הרהורים ויבול לבוא לידי עומאה עי"ז לא ומיר כתב. ובשפה לבב סי' הכ"ל בביאור גם בשם רא"ש מכתב דף ר"כ שאם יראה שיתגבר עליו אינו ויבא לבוא"ל, מותר שיעבור ע"ז. ושם מ"ד סי' זה אות כ"ב בבית מבפלא יוצן אות ז' ערך זיווג, שבלילות הקרים ותושש שלא יבא ושור בעולה לו אם יהיה עור יבא מעומעם בשיעה, כי אז לבו בל עמו ומושב מחשבות זרות והרהורים רעים בתוקף חלוש, ומ"ז נאמר גם בלא דעת, נשמע לא עוב, כל כי הא זרתון מקדימין, ויותר עוד שיקיים מצותו בתחילת הלילה, ומאחר שבוראה לעיבי לשמש גם מעשה, ראוי לוויסא שבכל אמרו גדולה מבורה לשמה. ובחשב אבבשם (הרח"ד מבוטשאטש) אריה סי' מ"ל כתב דלפי מעט בפשוט שבזה מלד שבני אדם ישנים, כל שאינם שמחר כך יוגרע מחר אין קפידא.

יז. אלא באמצעה. כתב בחשל אבבשם (הרח"ד מבוטשאטש) אריה מבריא סי' ל"ח דבכוונה בזה הוא אלי לילה כפי מה שהוא, והגם שכתב בשערי יון דאי אתוספין דיממא ויקבו, ומשמע דגדר בחצות הוא כל שהוא שם שעות מהשקיעה, עכ"ז ר"ל שאין זה רק לגבי לילות הארוכים, משא"כ בקצרים משבין זמניות. ובמהדר"ק סי' ר"מ כתב דגדולה כל שלפי אומדנא הוא סמוך לקרבת הבוקר לו לפנינו לו לאחריו אין קפידא על כך.

הפוסקים

סעיף ד. יח. מכין אותו מכת מרדות. עי' בחס"ג דהוא מהרמב"ם פכ"ח מהסו"ב כלי י"ד, לפי הגמ' בסנהדרין מ"ז ל' מעשה בחסיד שהעיד את חשתו תחת התחור והלקוהו וכו'. ובחפי זוטרי הקשה הקשה שהרי בגמ' שם סיימו לא מפני שרחוי לכך אלא שהשעה גריכה לכך, (עי' רש"י יבמות דף ל' ע"ב ד"ה לכך), ומ"ב איך אפשר הרמב"ם דין כללי שמלקין אותו בכל האמנים ובכל המקומות, ואיתא בנ"ע, ועי' בבבגר"ל סקכ"ז שיישב זה, וכתב דמ"ש שם אלא מפני שרחוי הוא לכך, ר"ל למלקות של תורה, [כיינו שם בלקי אותו מלקות של תורה, ומ"ז הוא דקאמר לא מפני שרחוי לכך אלא שהשעה גריכה לכך, אבל הכ"ע אינו רואים משם שיש בזה איסור הדבק, ולכן מכין אותו מכת מרדות כעובר על איסור דרבנן, עי' ברמב"ם פי"ח מסנהדרין כלי ה' וכמ"מ פ"ב מהסו"ב סוף כלי ב'. ועי' בכפי כ' בבה"מ סקי"ב ובמלואה"מ סקע"ב. הבבדל בין מלקות דאורייתא לבין מכת מרדות דרבנן].

סעיף ה. יט. אסור לאדם לשמש מטתו לאור הנר. א. עי' בסקכ"ל אות ה' דלענין איסור שימוש ביום נאמר בגמ' הבעם משום דשמא ירחה בה דבר שאינו הגון ותחגבה בעיניו. וכתב בבחונת יוסף (לבר"ו מונטיקיין) המה"מ סי' ל"ד דמדפריך בגמ' ממשמש לאור הנר ממשמע לאור היום, משמע דשניהם שוים הם בעמת דהאיסור הוא משום שמא ירחה בה דבר שאינו הגון, על כן דלא יבמש לאור הנר, ואם כתב עוד עעם מפני שנראה אחות פנים לבעול בהדיא, לעיני הריב ואפילו שהיא אחתו מפני שכן דרך הבהמות, ועוד שלא לברכות תחוותו כי ומעלה שעושה הדבר לרוות נמלו לבד ולא לשם המלוה, אבל כשאין אור בבית אין בתחוה מתרבה עליו כל כך.

ב. כשאני הנר אינו כנגד חמטה או שהנר רחוק מהמטה. בבחונת יוסף סי' הכ"ל בהוה ל' נשאל על ענין היתר לשמש מעמו בבית שיש בו נר דלוק ואי הנר אינו נגד המטה ממש, או שהנר רחוק מן המטה קצת, אם מותר לשמש לבתחילה בשבשעה צריכה לכך, והשיב דכיון דעיקר האיסור הוי משום שמא ירחה בה דבר מגונה ותחגבה עליו, מעעם זה ירחה לבתיר לפוס ריבעה בבית שיש בו נר דלוק, אם הוא בענין שאינו יכול להבינו כל כי הא בה, דהרי סתם כל שהות בבית אין שולט האור לתוך המטה ממש אל שיוכל לראות בעוקה גופה ובשרה בעצם כמו אור היום הר, ויש קצת ראוה מדון בדיקה חמץ לאור הנר, דלא מקום שנאמר לאור הנר הוי ממש שאור הנר בידו אז אמוך לו, אבל בנ"ה שאינו סמוך לו אינו מקרי לאור הנר אלא לאור הבית הר, לכל כי הא אפילו בלי מחיצה לא יוכל להבינו ממש בהופן שהחגבה, ע"ש שהסקייב עוד מהמה מקומות, אלא שסיים שאין הוא סומך על עצמו למעשה עד שיעלה לרבון הכמים.

מיהו בסדר היום, בדיני חשמיש כתב דאם אין מחיצות הבינותיו אסור לו לשמש אפילו שפי הנר מהופך לגד הקיר ואינו מאיר בלב, אי שהוא עומד בתוך מעשה, דסוף סוף הרי הנר בתוך הבית: והביאו הבגה"ג אות"ח סי' ר"מ. ובמג"א שם סקכ"ד הוסיף עליו דה"ה כשהולק נר של שעות בתוך השפופרת. וכ"כ הבכ"א בלל קכ"ח

באר הגולה

ע (כח) אפילו על ידי האפלת (ה) טלית. פ (כט) הרי שהיתה שבת ולא היה לו בית

ע הגהות מיימוני בפ"ד מה"ט בשם התוס'.
פ הרמב"ם שם בפכ"ל מינגיע ונפשטא ביצה דף כ"ג ע"ל

ביאור הגר"א

[כח] אפי' כו'. מב"ש בספ"ב ד"ט אפשר בבית אחר אין לו כו' ול"ק בבה"ג: [כט] הרי שהיתה כו'. גמ' הגי"ל:

באר היטב

(ה) טלית. אלא אם כן בספסל מחיצה ואז אפילו מאיר מותר אם מאפיל בטלית כמ"ש בא"ה: ואם מאיר אור הלבנה דרך החלון מותר כן כתב בבל"ה. מיהו צריך האפלת טלית. ואם הגר בחדר אחר ומאיר לחדר זה מותר לשתם כמ"ש: בא"ה קמאך תר"י. ואפשר דצריך האפלת טלית. בית שיש בו ספרים אסור לשתם ואם יש מחיצת נאטי"ר לפני הספרים פסק בתשובת שער אפרים סימן קי"ט דאסור כי ערוה נראית תליא ועדיין נראו הספרים. מיהו נכיסוי כל דהו סגי וא"ל מחיצה. נ"ש:

אוצר הפוסקים

ס"ק יט אות ב—ס"ק ב אות א

סעי' ה' ובמשנה ברורה שם סק"ט, ובשער"ל שם אות י"ט בסוף דבסדה"י מבואר דאפילו ע"י באפלת טלית אסור.

ובאהל יצחק (לר"י כהנא) מאו"ח סי' כ' דן בדין בית גדול וחלב שדולק בו נר לחוק מבחוצה ואינו נראה ממש אם מותר לשתם מבחוץ, וכתב דלפמ"ש הרמ"א באו"ח סי' ר"מ דאם עובר מחיצה גבוה י' לפני הנר, אפ"ש שהאור נראה דרך המחיצה שבין, דודאי דעיקר עצמו כדי הכיון דיש מחיצה ר' אינו מאיר כל, כך לראות דבר ערוה, ומשמע דדוקא בעונן מחיצה בלא"ה אסור, ודאי לא לשמועינן רבותא אף דליכא מחיצה אם אינו מאיר אלא כך מנהר, מה גם לפמ"ש הרש"ש בבנלא פ"ב סי' ל' בהיכא דיש מחיצה אם הבור נוכר למעלה מהמחיצה ערוה באפלת עלות המשחה שהחדר מלא אור לא גרע מבוים [ובמובא לשון סק"ב אות ד'], וא"כ דוק מינה היכא דליכא מחיצה אסור, אלא שהבית מלא אור, ואפילו מאפיל דאחרי בעונן, ומ"ש [בסדר היום שבאות בסמוך] דאם הלבנה מאירה עליהם להדיא אסור אבל אם מאירה לבית ולא עליהם אין משם כל כך, היינו דוקא בלבנה, דאם אינה דומה שור, כל כי האי כו"ל לאשמעינן דב"ש כשם נר רחוק מהמטה, מה גם לדעת הבנה"ג דאסר אפילו בלבנה אפילו שאינו מאיר עליו, וא"מ ממש"ב בספר הטוחות דבכל ענין שיש אור בבית אסור. והבית מהבחונה יוסף כנ"ל, וכתב דמה דמות דאיה מבדוקת ממן לנ"ל, דהתם נריך לבדוק בחוטין ובסדקין אם יש פרוצי ממן, ואם אין כאר בידו נכי ערוה בבית אבל אינו רואה אם יש פרוצי ממן. בחורין, וכן דאם שם שאר לאוחיו, ומסיים דבנ"ד נמאה דאסור.

גם בראשי בשמים סי' ר' כתב בחמיל לבגמי נתנה בלשון לאור הנר, שמשמע כל שמגיע לאור אסור אף שהנר עומד מרחוק.

וכ"כ במקור חיים (לר"י שלגלמוין) סי' ל'.

ובבן איש חי פ' וילא אות כ"ו כתב דמלשון ר"ל מוכח דאם יש בהכסדה גדולה אז על גג גדול והנר רחוק מן המטה ואין מגיע אורו למטה כלל שרי, אע"פ שהוא רואה בעיניו את הנר דולק.

ג. ושימוש לאור הלבנה. כתב בסדר היום בדיני השמש דנראה דאסור אם האור בא עליהם להדיא, אלא גרע מאור הנר דאסור, אבל אם נכנס האור דרך החלון ומאיר לבית אין חשש, משום שאין האור כל כך מבריק למי שאינו עומד תחתיו ממש עד שלאות עליה. אולם בבנה"ג או"ח סי' ר"מ לאחר שהביא הדברי הסדר היום כתב, ולי נראה שאם אור הלבנה נכנס דרך החלון שהוא שוקב כנגדה אסור. ובמשנה ברורה שם סק"ט הביא לדינא את דברי הסדר היום וסיים ומ"מ נכון שיאפיל בעליתו. (לאות לדעת הבנה"ג. שער"ל שם אות כ'). ובב"ש סק"ה כתב דאם מאיר אור הלבנה דרך החלון מותר, כ"כ בשל"ה, מיהו צריך האפלה עליה. וכ"כ בסידור יעב"ץ הלכות הנהגות ליל שבת. ובכן אינו אי מ"ב פ' ויצא אות כ"ו כתב כי אור הנר הוא מאור מאור הלבנה ועיקר המק יהיה מאור הנר דוקא, מיהו אם אור הלבנה אינה להדיא על המטה לא ישמש, אבל אם אין אור הלבנה אורה ממש על המטה, אע"פ שמאירה המטה מכח אור הלבנה הרחוק ממנה מותר לשמש ע"י. שיהיה מאפיל בטדין שיהיה פרוס עליו לגמרי, ובשעת הדחק שהוא אינו לשמש ואור הלבנה זורח על המטה ואינו יכול להמתין עד שיעבור האור מעליה, הרי זה מאפיל בטדין שיפרסנו עליו ואל אשתו עד שיהיו מכוסין בו לגמרי ושרי.

ובאשל אברהם (להרא"ד מבוטשאטש) או"ח מהדו"ת סי' ר"מ סעיף י"ח כתב דהכנה"ג שהחמיר בזה, נראה שאין כונתו רק כשעכ"פ היה מאיר אל תוך הבית ויכר אורה בקרקעית הבית, משש"כ בשאין ניכר בהאור רק בהראה אל החלון, במעט אין בזה בעונש שלא יהיה נוכר אור הלבנה דרך סדקים שבהסתומה שלפני בחלונות.

ושם כתב עוד דאם על פי מומחה הבנה"ג יהיה אותה מלאה ולא יהיה סגנון לעשות הראוי, אלא שאין להתמיר באור הלבנה, היון שהגמלא אין מכר רק אור יום אז אור לא, ונעשות נזכר בגמרא, אין לדמות תניא מפני לא תניא, רק כשאין ע"י גיגד לשארי מעשות שבדברי חז"ל, נכון להחמיר על עצמו היטב.

ואם הם תחת אויר השמים כתב בסדה"י שם דאפילו אין אור הלבנה עליהם ממש, אלא שם בלה אפ"ה אסור. והביאו במג"א שם סק"ד. וכתב במשנה ברורה שם והיינו אפילו יש שם מחיצות סביבם, דבמקום מגלה שאין שם מחיצות בלא"ה אסור לשמש [כדלעיתא בסעיף ד']. ובדוקה ובכל בו הלכות נדה כתבו דבמשמש בגדל הבית בנין לוקין בבוקר ובערב.

כנגד הבית בנין לוקין בבוקר ובערב.

ד. ושימוש לאור הכוכבים. כתב בסדר היום בדיני חשמים דל"ל דמותר, דאלו אור מלקרי, ואפילו לאור כוכב נוגה שמאיר יותר משאר הכוכבים ואלא קרוב לאור הנר לא חיישינן ליה, ואפשר שאם האור מאיר עליהם היטב יש לחמיר. והביאוהו במג"א או"ח שם סק"ב ובבנה"ג שם. ובחכמת אדם שם על או"ח שם הביא שבבית שלמה תמה מ"ש מפסחים דף כ' דעובדא מן כאור שאסור באורן של כוכבים, וכתב דאלא דק, הלא כאן לאור הנר אסרו, ואור כוכבים לא מיקרי אור הנר, הנה שאור שמאמת נקרא. ובטכרת ישראל סי' כ"ל בסוף ד' פסק דאם אור הכוכבים מאיר עליהם היטב יש לחמיר אלו באפלה עליה. ובחוקה ובכל בו הלכות נדה כתבו דהמשמש כנגד הכוכבים בנין לוקין בלשונם בגמרא. ובכל בו הוסיף,

ולא עוד אלא שגוהם לו ללקות ברות.

ה. וכשמואר. על ידי שלג. כתב בחבל אבנים (להרא"ד מבוטשאטש) מהדו"ת סי' ר"מ סעיף י"ל, דאור שע"י שלג לא נתפרש אם הוא כאור כוכבים שכתבו בו לד קולא [כנ"ל], או אולי הוא הנר, ומסברת קול מנר, כיון שאינו מבטל לאור ולא עשאו לאור אם, ואולי קול מאור כוכבים שכם נחוצים מ"מ לאור קלת, ולע"ע היטב.

כ. אפילו ע"י האפלת טלית. א. וכשהוא תלמיד חכם שמותר לו לשמש ביום ע"י באפלה עליה ובלבלן סקכ"ג. בשולת תמיד סי' ר"מ סק"ב לחדן דלא"ת מותר בהאפלת עליה דלא גרע מביום, דמותר לא"ש במאפיל בטליתו. וכן בשולת שמואל (להרב"ל קודנר) מ"ש סי' ל"ש בבאר בחו"ד דלא"ת מותר שומש אלא הגר ע"י האפלת עליה, ולא קשיא מכח דלמרו בבנה כ"ב דאם אין אז [בזו"ת] בית אחר [בלא גר דולק] ולא מחיצה ולא

כלי

באר הגולה

בית אחר והיה הנה דלוק לא ישמש כלל. [ל] וכן אסור לשמש מטתו ביום שעזות

ביאור הגר"א

[ל] וכן כו' פ"ט דשבת ופ"ח דכתובות ופ"ב דנדה:

צ* מיתרא דר' יוחנן נרס דף ט"ז ע"ב

*) בכל הדפוסים נרשם בטעות ציון אות צ' לפני תיבת איבעיא שבאות הקודם.

אוצר

סי' כ' אות ד—סי' כא אות ב

ולסוף, שכרי לא כוסולו בחנקתן, וכל הטעמים שלמרו שייך עם אלו המחיצות, ואע"פ שלמר דהמחיצות ממוצות מיקרו דיוכלו לעמוד ברוח מלוה, אפ"כ לא סגי המחיצות לבד, אלא לריכין אנו המשכת האור משום הטעמים שכתבנו, אבל אם כיליעות עצות וכבדות ומתשיך האור, אע"פ דלא מתשוכין לגמרי, כ"ל דמותר משום דאיכא תרתי לגיבותא, חדא דהגר במקום אחד והוא במקום אחר, ועוד תרתי לגיבותא, חדא דהגר במקום אחד והוא שכרי אור הגר אינו משמש אורו שכרי המשיך. והביאו בשע"ב שם שכרי אור הגר אינו משמש אורו שכרי המשיך.

ובמשנה ברורה סי' ר"מ סקמ"א בשע"ל.

ובבן איש חי פ' וילא אות כ"ו כתב, דאינו מספיק נתינת מחיצה סדינים של פשתן סביב המטה, אלא לריך שלא יהיה אור הגר מאיר בתוך המטה כלל ועיקר, וכמ"ש רבנו [המרי"ל] בשער מעמי המלות דף ז' ע"א ועי"ש.

ה. וכשהגר הוא בחדר אחר. כתב בסדר היום דכ"ב פ' דאם אין אור הגר בבית אחר ואנו לו פתח [פתוח] מלוחו בבית לבית זה והאור נכנס, אם האור נכנס לבית דרך שם, ודאי אסור, שאע"פ שהגר בבית אחר הרי האור עושה מעגלתו ומה לי בבית הזה מה לי בבית אחר, אבל אם האור אינו נכנס ובא בדרך ישר לאויר היטב, אלא שמכח האור הגר נכנס מאיר אל עבר הבית מצד אחר ולאורה מועטת, כ"ל דמותר.

ובב"ש סק"ל כתב דאם הגר בחדר אחר ומאיר בחדר זה מותר לשמש, כמ"ש בא"ח סי' תר"ו [לענין הדלקת נר ביום"כ דאם יש לו נר בבית מייב להדליק בחדר שבוכב שם כדי שלא יבא לידי השמים עם אשתו מאחר שרואה אותה אצל הגר שבביתו, ומשמע דמקמת הגר שבחדר אחר לא יזנע מחמת איסור לשמש], ואפשר דלריך האפלה עלית. ובמ"א כלל קכ"ח סעיף ט' כתב בזה בפשיטות דלריך האפלה עלית. והביאו במשנה ברורה סי' ר"מ סקמ"ב; ובשע"ל שם אות כ"ו כתב דמשמע מיניה [דהחכ"א] דאפילו לדעת המקובלים דמאמירין בשבאור נלאה דרך המחילה, [אפילו בהאפלה עלית, וכמ"ל באות שלפ"ז]. כאן דהוא חדר אחר עדיף טפי. ובפרט"ג או"ח סי' הנ"ל במשבלות, יבב סק"ב כתב דאם הגר בחדר אחר, כמ"ש לחמיר, אבל אם מאפיל אם אם להדיא עליהם האור אסור, ואם אפו שרי כמו אור הלבנה*.

ובמשנה ברורה שם לאחר שהביא לדברי הח"א כ"ל כתב, אבל אם בחכ"א אם מותר אפילו בשאפור מאיר עליהם להדיא אז דוקא בחכ"א אם הגר מאיר עליהם להדיא, ובפמ"ג משמע דמותר ע"י האפלה עלית בכל גוונא, ובכ"ל דבשאין האור מאיר עליהם להדיא בודאי יש לבקל ע"י האפלה עלית. ובעבודת ישראל סי' הנ"ל סקע"ב כתב דאפילו בשאור מאיר עליהם להדיא מותר מדינא ע"י האפלה עלית, וכמתמיר זה באפשר חבא עליו ברכה.

ז. כשנתפרקה המחיצה שלפני הגר אם צריך לפרוש. כתב בשאל אברהם (להרא"ד מבוטשאטש) סי' ר"מ סעיף ר"א תמה מהדו"מ סי' ר"מ דבדיעבד בשנתפרקה המחילה שלפני הגר, אל נכנס לוש, הנם דאיסור השמחה דוחה לאיסוריה לשמש בפני הגר או

הפוסקים

בפני לוש, מ"מ בספק בשמחה, ל"ל פרישה עדיף, בפרט במה שאין גרעון לד הולדה.

ז כא. אסור לשמש מטתו ביום. א. אם איסור זה הוא מצד הדין או מחמת מנהג. עי' בחכ"ג ובהגר"א דמקור דין זה הוא בגמרא שבת כתובות ונדה. ושם בנדה די"ז ל' אמר רב מסדא אסור לו לאדם שישמש מטתו ביום שנאמר ואהבת לרעך כמוך, מאי משמע, אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, אמר רב הונא ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום. וכתב בעולת שמואל (לברש"ל קודשים) מ"א סי' ל"ע דיש לו מקום עיון מי הך דאמר ר"ה ישראל קדושים הן כו', אי רק מוהג הגון בעלמא הוא ואיכא לאוקמה, או עומת דהוי מדרבנן כמו [בחולין ל"א א'] ישראל קדושים הן ומוהגין אסור בחלבן של גיד, או דהוי מע"ת כיון דהש"ש [בשבת ק"ל] אריך לה לשמת מתן תורה, ולעמת מלמ כמה דברים שהיו בימי משה ולא הוין מה"ת. [מיהו מפשטות דברי הראונים הלן ובאותיות שלמ"ל משמע דעכ"פ אסור הוי ולא מוקמ לגבל].

וכתב ביד אהרן מ"ב אות י"א בשם הרי"ו על דין זה ועל דין שימוש לאור הגר, שהוא אפילו לא בעת הולדת ולד, ואפילו אחר עיבור אשתו כו'.

ב. ושימוש ביום בבית אפל. בשו"ע או"ח סי' ר"מ סעיף י"א ופסק, אסור לשמש ביום אפל. ועי' בחכ"ג שם דמקורו בגמרא הנה דפ"ז במימרא דרבא שם. ובמג"א שם הקק"ל כתב דבסע"פ אע"פ משמע דבבית אפל אחר לכתחילה. וכתב בדברי הגל (לבר"ל מסטרדיוב) סי' ס"ז דלכאורה מאי מיהם בזה המג"א, הא כן מבואר שם בשו"ע בלי חולק, וכ"כ הטור באו"ח ובאה"ע, ואפשר לומר דמחמת דהשמיט הבש"ו בשו"ע אה"ע הא דיוק, נולל לומר דחזר ממ"ש באו"ח, ע"כ הוצרך להבריע שמוחר, ומ"ש המג"א ס"ק ס"ב אע"פ הוא ע"ש, וא"ל דיש פרק אע"פ, ורא"ייחו מדף כ"ו ע' דקפריך סתמא דהש"ס מבבא [דאמר דבבית אפל מותר], מוכח דבן בלבה כה"ב בב"ב אבר"ש אחיה סי' קנ"ב, שוב ראיתי בתרדים שכתב בפשיטות לבתיה בבית אפלה ודקו ודרכו להחמיר, וכאן לא אלא להחמיר. אמנם בלאה הבה בחו"מ אם שהביא לדברי המג"א ודמשמע מניה דבבית אפל אחר לכתחילה אפי' אינו ק"ח.

ובעצי ארזים סק"ב כתב ג"כ דמגמרא בתובות פרק אע"פ [בב"ל] משמע דמותר לכתחילה, וכן מוכח שם דף ס"ב ע"ב דס"ל לרב אשי כבי, [עי' לבן בדברי הפני משה], והרמב"ם בפכ"א מאסו"ב לא הזכירו, וכתב הרמ"ם שם שהוא כדי להרחיק מהרגל חטמא, וכן נראה לי לחוכיח [דמותר לכתחילה לדעת הרמב"ם], חמה שכתב הטור בא"ח סי' ע' לחכונם את הבתולה פעור מקריאת שמע מרבעה ימים ומרבעה לילות, אם לא עשה מעשה, והבית הב"י בשם ס"ר מנוח שכתב, בשם הרלב"ד דאפשר דלא מיפער אלא בלילה ולא ביום, דישראל קדושים הם ומסת דעתיה מיהה [ביום]. ואין כאן עירולא, אבל מדברי הרמב"ם משמע דאפור אף ביום, ומוכח דסבירא ליה לבלבה כמימרא דרבא הנ"ל.

אולם בפני משה סק"ג לאחר שפירש דברי הטע"א דמ"ש דמסוף פרק אע"פ מיקא שאפילו לכתחילה מותר, דכוונתו למ"ש שם בגמרא רב"ג אומר [אמרו אל אלם] אוכלת עמו בלילי שבת ושבת, ומקשה לרב אשי לאמר אוכלת כיון תשמיש, תשמיש בשבת מי איכא והא אמר ר"ל ישראל קדושים הם ואין משמשין מטותיהן ביום, ומשני הם אמר רבא אם כיון לית אפל מותר, ומאי היא אוכלת

המג"א

---

*) באשל אברהם (להרא"ד מבוטשאטש) סי' ר"מ סעיף ר"א תמה על הטרמ"ג בעצם דאיתר דבשהגר בחדר אחר מותר בהאפלת עלית וכתא דאור הלבנה, והא נר חמיר גם מאור החמה ביום, כמו שהוכיחו (התוסקים) שאסור להאפיל בעלית במקום נר, אף שבלום מותר, והאיך למד מאור הלבנה דקיל. ואולי גם כוונת הטרמ"ג אינה ללמוד מאור הלבנה, רק בא לומר דבאור חלוש כמו שרי כמו דמותר באור הלבנה.